

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS

Živilė Juodišiuė

**VISUOMENĖS PASITIKĖJIMAS VALDŽIOS INSTITUCIJOMIS:
SKIRTINGŲ TYRIMŲ REZULTATŲ LYGINAMOJI ANALIZĖ**

Baigiamasis magistro projektas

Vadovas

Doc. dr. Rimantas Rauleckas

KAUNAS, 2018

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS

**VISUOMENĖS PASITIKĖJIMAS VALDŽIOS INSTITUCIJOMIS:
SKIRTINGŲ TYRIMŲ REZULTATŲ LYGINAMOJI ANALIZĖ**

Baigiamasis magistro projektas

Viešasis administravimas (kodas 621N70001)

Vadovas

(parašas) Doc. dr. Rimantas Rauleckas
(data)

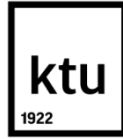
Recenzentas

(parašas) Doc. dr. Rūta Petrauskienė
(data)

Projektą atliko

(parašas) Živilė Juodišiūtė
(data)

KAUNAS, 2018

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų

(Fakultetas)

Živilė Juodišiūtė

(Studento vardas, pavardė)

Viešasis administravimas, (kodas 621N70001)

(Studijų programa, kodas)

Baigiamojo projekto „Visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis: skirtingų tyrimų rezultatų lyginamoji analizė“

AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

20 18 m. gegužės d.
_____
Kaunas

Patvirtinu, kad mano, **Živilės Juodišiūtės**, baigiamasis projektas tema „Visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis: skirtingų tyrimų rezultatų lyginamoji analizė“ yra parašytas visiškai savarankiškai ir visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

Juodišiūtė, Živilė. Visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis: skirtingų tyrimų rezultatų lyginamoji analizė. *Magistro* baigiamasis projektas / vadovas doc. dr. Rimantas Rauleckas; Kauno technologijos universitetas, Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas.

Studijų kryptis ir sritis (studijų krypčių grupė): 03 S

Reikšminiai žodžiai: visuomenės pasitikėjimas institucijomis, veiksniai darantys įtaką pasitikėjimui, viešasis administravimas, pasitikėjimo rezultatų lyginamoji analizė, matavimų paklaidos. Kaunas, 2018. 76 puslapiai.

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe analizuojama visuomenės pasitikėjimo valdžios institucijomis sampratos, jų tipai bei veiksniai, darantys įtaką pasitikėjimui valdžios institucijomis. Mokslinės literatūros analizė leido atskleisti tai, kokią įtaką daro piliečių pasitikėjimas (pasitenkinimas) valdžios institucijomis bei jų teikiamomis paslaugomis šalies politiniame gyvenime. Lietuvoje bei pasaulyje yra atliekami įvairūs tyrimai, kuriais siekiama išanalizuoti visuomenės pasitikėjimą bei pasitenkinimą valstybės institucijų teikiamomis paslaugomis. Tačiau nėra atliekami tyrimai, kuriais būtų siekiama nustatyti atliktų tyrimų patikimumą, ar būtų mėginama palyginti, kodėl atliktų tyrimų rezultatai skirtingi, nors yra matuojamas tas pats dalykas. Darbe yra keliamas probleminis klausimas – ar pasitikėjimą valdžios institucijomis matuojantys atliktų tyrimų matavimai yra patikimi ir tikslūs? Siekiant atsakyti į šį klausimą buvo lyginama atliktų tyrimų metodologiniai duomenys, kurie padėjo nustatyti, kodėl atliekamų tyrimų rezultatai yra skirtingi. Darbo objektas – pasitikėjimo institucijomis matavimo rodiklių naudojimo viešajam sektoriuje ribotumai. Tyrimo tikslas – ištirti pasitikėjimo institucijomis indikatorių patikimumą. Siekiant įgyvendinti minėtą tikslą buvo suformuluoti šie uždaviniai: išanalizuoti pasitikėjimo sampratą ir tipologijas bei atskleisti pasitikėjimo institucijomis matavimo aktualumą ir metodus; išanalizuoti pasitikėjimo fenomeną remiantis viešojo administravimo paradigmomis; suformuluoti pasitikėjimo matavimo empirinio tyrimo metodologiją; empiriškai ištirti organizacijų, matuojančių pasitikėjimą valdžios institucijomis matavimo metodikas bei jų pateikiamus duomenis. Baigiamąjį magistro projektą sudaro trys skyriai. Pirmajame skyriuje buvo atlikta mokslinės literatūros analizė, siekiant apžvelgti pasitikėjimo sampratų įvairovę, tipus bei įvardinti veiksnius turinčius įtakos visuomenės pasitikėjimui valdžios institucijomis. Taip pat apžvelgiama, kaip kito pasitikėjimas tarp visuomenės ir valdžios per viešojo administravimo paradigmas. Antrasis darbo skyrius skirtas metodologiniams tyrimo aspektams pristatyti ir aptarti. Trečiajame skyriuje yra analizuojami Europos socialinio tyrimo, Eurobarometro, Lietuvos HSM duomenų archyvo duomenys bei LR vidaus reikalų ministerijos tyrimų „Pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimo“ ataskaitos, siekiant atlikti rezultatų lyginamąją analizę bei išsiaiškinti ar atliktų tyrimų matavimai yra patikimi ir tikslūs. Remiantis gautomis tyrimų išvadamis galima teigti, kad visuomenės pasitikėjimui daugiausia įtakos turi šalies ekonominė padėtis, vyriausybės vykdoma

politika, taip pat įtakos turi gyventojų domėjimasis politika, jų amžius, išsilavinimas. Atlikta antrinių duomenų analizė parodė, kad atliekamų tyrimų rezultatus, kuriais yra matuojamas visuomenės pasitikėjimas institucijomis, reikia vertinti atsargiai, atsižvelgiant į galimas paklaidas dėl tyrimuose naudojamų skirtingų imčių sudarymo būdų ir dydžių, skirtingų klausimynų bei atsakymų matavimo skalių, į galimą apklausų vykdymo bendrovių įtaką bei kitus sisteminių paklaidų šaltinius.

Juodišiūtė, Živilė. The Public Trust in Government Institutions: Comparative Analysis of Different Research Results: Master's thesis in Public Administration / supervisor assoc. prof. Rimantas Rauleckas. The Faculty of Social Sciences, Arts and Humanities, Kaunas University of Technology.

Research area and field: 03 S

Key words: society public trust in institutions, factors influencing society confidence in institutions, public administration, comparative analysis public trust, measurement errors.

Kaunas, 2018. 76 p.

SUMMARY

The author of master's thesis analyzes the conceptions of public trust in the institutions, their types and factors influencing trust in the institutions. The analysis of scientific literature allowed to reveal the importance of citizens' trust (and satisfaction) in the institutions and their services in the country's political life. Various studies in Lithuania and around the world are being carried out to analyze public trust and satisfaction in the services provided by state institutions. However, there is lack of attempts to determine the reliability of already performed studies, and to compare the results of those performed studies in order to understand the variability of public trust measured by different instruments. The problematic issue is raised in this master's thesis: are the measures of public trust used in previous studies in Lithuania reliable and accurate? In order to answer this question a comparison between the available datasets with data on public trust in authorities was made - and it was shown to what degree why the results of public surveys differ. The object of the master's thesis is the limitations and uncertainties of inherent in the measurement of public trust in institutions. The aim of the study is to investigate the reliability of indicators of public trust in the institutions. In order to achieve the main aim the following tasks were formulated: to analyse the concept of public trust in the authorities, its types and the practical relevance and methods of its measurement; to analyse the phenomenon of trust with reference to public administration paradigms; to formulate the methodology of empirical research on measurement of public trust; empirically explore the data collected by survey organizations, demonstrate and explain variability in the levels of public trust in terms of statistical error and methodologies employed. The final master thesis consists of three chapters. In the first chapter, the analysis of scientific literature was carried out in order to overview the variety of public trust concepts, its types and identify the factors influencing public trust in the authorities. It also provides an overview of how trust in government has been changing throughout different public administration paradigms. The second chapter of the master thesis is devoted to the presentation and discussion of methodological aspects of the research. The third chapter analyzes the data of the European social survey, the Eurobarometer, the Lithuanian data archive for social sciences and humanities and publicly available reports of the Ministry of the Interior of the Republic of Lithuania "Confidence in State and Municipal institutions and Institutions and Service quality evaluation" in order to carry out a comparative analysis of the results and to question whether the studies performed measured public reliably and accurately. Based on the findings of the research, it can be argued that public trust is

mainly influenced by the country's economic situation, government policy, also influenced by the population's interest in politics, its age, education. The analysis of the secondary data showed that the results of the studies concerning the measurement of society confidence and satisfaction in institutions, should be evaluated taking into account the possible mistakes due to the different sampling methods and sample sizes used in the surveys, the different questionnaires and the response measurement scales, specific companies conducting public surveys and other causes of systemic errors.

TURINYS

LENTELĖS	9
PAVEIKSLAI	10
PRIEDAI	10
PAGRINDINĖS SAŲOKOS IR SANTRUMPOS	11
ĮVADAS	12
1. PASITIKĖJIMO INSTITUCIJOMIS SAMPRATA, TIPOLOGIJA BEI JO MATAVIMAI	15
1.1. Pasitikėjimo institucijomis samprata ir tipologija	15
1.2. Pasitikėjimo tipai	20
1.3. Pasitikėjimui institucijomis įtaką darantys veiksniai.....	23
1.4. Pasitikėjimo fenomenas remiantis viešojo administravimo paradigmomis.....	27
1.5. Matavimų paklaidų priežastys	30
2. VISUOMENĖS PASITIKĖJIMO VALDŽIOS INSTITUCIJOMIS EMPIRINIO TYRIMO METODOLOGIJA	33
2.1. Empiriniame tyrime naudojamų tyrimų duomenys	33
2.2. Duomenų analizės metodai ir nepriklausomi kintamieji	34
3. VISUOMENĖS PASITIKĖJIMO VALDŽIOS INSTITUCIJOMIS EMPIRINIS TYRIMAS	37
3.1. Pasitikėjimo apžvalga politikoje.....	37
3.2. Pasitikėjimo institucijomis atliktų tyrimų matavimų analizė	38
3.3. Pasitikėjimo institucijomis Lietuvoje atliktų tyrimų rezultatų analizė	41
3.4. Pasitikėjimo indikatorių koreliacinė analizė.....	47
3.5. Tiriamoji faktoriinė kintamųjų analizė	52
IŠVADOS	53
REKOMENDACIJOS	55
LITERATŪRA	56
ŠALTINIAI	60
PRIEDAI	63

LENTELĖS

1 lentelė. Pasitikėjimo sąvokų grupių pavyzdžiai.....	18
2 lentelė. Pasitikėjimo tipų charakteristikos.....	22
3 lentelė. Naujosios viešosios vadybos teorijos bruožai.....	28
4 lentelė. Baigiamajame darbe naudojamų tyrimų duomenys bei ataskaitos.....	33
5 lentelė. Spearmano ranginis koreliacijos koeficientas	34
6 lentelė. Europos socialinio tyrimo statistiniai duomenys.....	38
7 lentelė. Eurobarometro tyrimų statistiniai duomenys.....	39
8 lentelė. LR vidaus reikalų ministerijos atliekų užsakomųjų tyrimų statistiniai duomenys.....	40
9 lentelė. Lietuvos HSM tyrimų duomenų archyvo duomenys.....	40
10 lentelė. Visuomenės pasitikėjimas institucijomis 2010 m.	41
11 lentelė. Visuomenės pasitikėjimas institucijomis 2012 m.	42
12 lentelė. Visuomenės pasitikėjimas institucijomis 2014 m.	43
13 lentelė. Visuomenės pasitikėjimas institucijomis EST duomenimis	44
14 lentelė. Visuomenės pasitikėjimas institucijomis „Visuomenės gerovė“ tyrimų duomenimis.....	45
15 lentelė. Visuomenės pasitikėjimas institucijomis Eurobarometro duomenimis	46
16 lentelė. Visuomenės pasitikėjimas LR VRM užsakytų tyrimų duomenimis	47
17 lentelė. Koreliacijos tarp pasitikėjimo valdžios institucijomis ir domėjimosi politika.....	48
18 lentelė. Koreliacijos tarp pasitikėjimo valdžios institucijomis ir respondentų išsilavinimo.....	49
19 lentelė. Koreliacijos tarp pasitikėjimo valdžios institucijomis ir respondentų pajamų bei politinės sistemos.....	49
20 lentelė. Koreliacijos tarp pasitikėjimo valdžios institucijomis ir pasitikėjimo kitais žmonėmis	50
21 lentelė. Koreliacijos tarp pasitikėjimo valdžios institucijomis ir respondentų amžiaus	50
22 lentelė. Koreliacijos tarp pasitikėjimo valdžios institucijomis ir pasitenkinimo dabartine ekonomine situacija	51
23 lentelė. Tiriamoji faktorinė kintamųjų analizė.....	52

PAVEIKSLAI

1 pav. Veiksniai darantys įtaką visuomenės narių pasitikėjimui valdžios institucijomis.....	26
2 pav. Visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis naujosios viešosios vadybos teorijoje.....	29
3 pav. Visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis tradicinio administravimo teorijoje.....	29
4 pav. Visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis naujojo viešojo valdymo teorijoje.....	30
5 pav. Matavimo paklaidų priežastys.....	31

PRIEDAI

1 priedas. Spearman's koreliacijos su "Visuomenės gerovė I", 2013 m. tyrimų duomenimis.....	63
2 priedas. Spearman's koreliacijos su "Visuomenės gerovė II", 2015 m. tyrimų duomenimis.....	65
3 priedas. Spearman's koreliacijos su Europos socialinio tyrimo (2008 m.) tyrimų duomenimis.....	67
4 priedas. Spearman's koreliacijos su Europos socialinio tyrimo (2010 m.) tyrimų duomenimis.....	69
5 priedas. Spearman's koreliacijos su Europos socialinio tyrimo (2012 m.) tyrimų duomenimis.....	71
6 priedas. Spearman's koreliacijos su Europos socialinio tyrimo (2014 m.) tyrimų duomenimis.....	73
7 priedas. Pasitikėjimo institucijomis paklaidų ribos I.....	76
8 priedas. Pasitikėjimo institucijomis paklaidų ribos II.....	77

PAGRINDINĖS SĄVOKOS IR SANTRUMPOS

Pasitikėjimas – tai jausmas kai pasitikime asmenimis, kuriuos menkai pažįstame (Žiliukaitė, 2006).

Institucinis pasitikėjimas – „visuomenės pasitikėjimas institucijomis“ (Stankevičius, 2016, p. 5).

Valdžios institucija – „apibūdinama kaip bet koks viešosios teisės subjektas (valstybės ar savivaldybės institucija, pareigūnas, valstybės tarnautojas ar kitoks šių institucijų darbuotojas ir t. t.), taip pat privatus asmuo, atliekantis valdžios funkcijas“ (LR civilinio kodekso 6.271 str. 2 d.).

LR – Lietuvos Respublika

EST – Europos socialinis tyrimas

ESS - European Social Survey

PI – pasikliautinas intervalas

IVADAS

Pasitikėjimo pradmenis galima rasti Platono veikaluose, kuriuose jis kėlė klausimus, ką duoda mums pasitikėjimas: kada jis pelnytas, kokia jo vertė. Šių laikų mokslininkai nagrinėja pasitikėjimą kitais aspektas.

Visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis (LR Seimu, Prezidentu, vyriausybe, teismais bei Europos Parlamentu) vaidina labai svarbų vaidmenį šalių politiniame gyvenime, kadangi tai yra požymis, kuris parodo, kaip visuomenės nariai vertina institucijų vykdomą veiklą (Visockas, 2016). Valdžios institucijos norėdamos padidinti visuomenės pasitikėjimą jomis, naudoja tokius įrankius kaip aktyvų bendradarbiavimą su piliečiais arba jų atstovais (Bartuškaitė, Žilys, 2011), įtraukdamos juos į diskusijas dėl įstatymų projektų rengimo, jų įgyvendinimo ir pan., tai padeda pasiekti kompromisus, reikalingus įgyvendinant svarbius sprendimus demokratinėse valstybėse. Valdžios institucijoms neturint visuomenės pasitikėjimo arba jį turint žemą, įgyvendinti sprendimus sudėtinga, nes dažnai iš visuomenės sulaukiamas aktyvus pasipriešinimas, kuris demokratinėse valstybėse gali pasireikšti mitingais, streikais ar piketais (Marien, Hooghe, 2011). Tai nėra vertinama blogai, kadangi tai parodo, kad demokratija veikia, o asmenys yra politiškai aktyvūs bei aktyviai siekia paveikti sprendimų priėmimą. Arba netgi kartais tai gali peraugti į riaušes ar net į karinius konfliktus.

Pasaulyje bei Lietuvoje pasitikėjimas valdžios institucijomis nagrinėjamas įvairiais aspektais: nagrinėjama jo įtaka šalių ekonomikoms, valdžios institucijoms bei visuomenei. Lietuvoje pasitikėjimas daugiau nagrinėjamas kaip socialinio kapitalo dalis (Skačkusienė, Bytautė, 2012). Pastaruoju metu daugėja tyrimų, atliekamų, siekiant nustatyti sąsajas tarp pasitikėjimo ir valstybės tarnybos (Zaleckytė, 2016), planuojant modernizuoti valstybės tarnybą.

Lietuvoje pasitikėjimą ir jo tipus tyrinėjo I. Matonytė (2004); I. Ambotaitė – Mazeliauskienė ir J. Bučaitė (2005); A. Ramonaitė (2005); R. Žiliukaitė (2006); J. Imbrasaitė (2011), M. Bartuškaitė ir A. Žilys (2011); M. Burnytė (2013). Veiksnius turinčius įtakos visuomenės pasitikėjimui valdžios institucijomis tyrinėjo V. Domarkas (2008), V. Stankevičius (2016), bei V. Nakrošis (2017). L. Gudžinskas (2009) straipsnyje „Pokomunistinės valstybės raida Europos Sąjungoje: užtikrinta ateitis ar spąstai“ nagrinėjo kaip pokomunistinėms valstybėms įstojus į ES „sekasi stiprinti administracinius gebėjimus, kelti visuomenės pasitikėjimą valdžios institucijomis“ (ten pat, p. 134); I. Matonytė, V. Morkevičius, A. Lašas, ir V. Jankauskaitė, (2017) analizavo grėsmes visuomenės gerovei ir pasitikėjimo sampratas, jo sąsajas su gerove.

Pasitikėjimą ir jo tipus užsienio mokslininkai nagrinėja daug seniau nei Lietuvoje: D. Easton (1976), G. A. Almond bei S. Verba (1963) ir P. Sztompka (1999) savo darbuose suformuluoja pasitikėjimo koncepcijas. R. Putnam (2001) savo knygoje kalba apie socialinį pasitikėjimą ir jo reikšmę demokratijai. E. M. Uslaner (2003), M. Freitag bei R. Traunmüller (2009) darbuose išskiria naujus

pasitikėjimo tipus. K. Lühiste (2006) tyrinėjo ar valdžios institucijos nepiktnaudžiauja rinkėjų pasitikėjimu Baltijos šalyse. J. Keusch Duvsjö (2015) disertacijoje tyrinėjo veiksnius, kurie daro įtaką politiniam pasitikėjimui, lygindamas keletą Europos šalių, mėgino atsakyti į klausimą, kas daro įtaką tokiam pasitikėjimui.

Pasitikėjimas valdžios institucijomis yra vienas iš pagrindinių demokratinių visuomenių gyvavimo veiksnių, kuris parodo kaip glaudžiai tarpusavyje bendradarbiauja valdžia su savo piliečiais bei ar šių institucijų vykdoma veikla atitinka visuomenės narių lūkesčius. Remiantis Lietuvoje atliktų tyrimų duomenimis matyti, jog visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis kito priklausomai nuo šalyje vykusių valdžios pasikeitimų, šalį sukrėtusių ekonominių krizių bei įvairių korupcijos skandalų (Žiliukaitė, 2006, p. 239-240).

Darbo problematika. Vyriausybės programoje (XVII – osios) yra numatyta padidinti visuomenės pasitikėjimą valdžios institucijomis nuo 71 iki 75 proc. ir tą padaryti planuojama per penkerius metus, t. y., iki 2020 metų. Tačiau ar tikrai visuomenės pasitikėjimas valstybės institucijomis yra 71 proc., ar tikslūs yra vyriausybės naudojami Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos užsakymo „2016 m. tyrimo Pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimo ataskaitos“ duomenys? Su pastarąją mintimi ir yra susijusi šio darbo problema – kiek pasitikėjimą valdžios institucijomis atliktų tyrimų matavimai yra patikimi ir tikslūs?

Darbo objektas – pasitikėjimo institucijomis matavimo rodiklių naudojimo viešajam sektoriuje ribotumai.

Tyrimo tikslas – ištirti visuomenės apklausose Lietuvoje išmatuotų pasitikėjimo institucijomis indikatorijų patikimumą.

Siekiant tyrimo tikslo bus įgyvendinami šie **uždaviniai**:

1. išanalizuoti pasitikėjimo sampratą ir tipologijas bei pasitikėjimo institucijomis matavimo aktualumą ir metodus;
2. išanalizuoti pasitikėjimo fenomeną remiantis viešojo administravimo paradigmomis;
3. suformuluoti pasitikėjimo matavimo empirinio tyrimo metodologiją;
4. empiriškai ištirti organizacijų, matuojančių pasitikėjimą valdžios institucijomis matavimo metodikas bei jų pateikiamus duomenis.

Darbe bus analizuojami Eurobarometro, Europos socialinio tyrimo (angl. European Social Survey, toliau – ESS) bei kiti Lietuvos HSM duomenų archyve kaupiami apklausų duomenys nuo 2008 m. iki 2016 m. siekiant nustatyti, kiek skirtingų institucijų renkami duomenys yra patikimi, kokiais veiksniais rasti skirtumai gali būti paaiškinti.

Tyrimo metodai. Darbe naudojama literatūros analizė bei antrinių duomenų analizė. Literatūros analizė pasitelkta atskleidžiant pasitikėjimo sampratą, tipus bei veiksnius, kurie turi įtakos visuomenės pasitikėjimui valdžios institucijomis. Antrinė duomenų analizė naudojama atskleidžiant skirtingų

organizacijų atliekamų pasitikėjimo valdžios institucijomis (parlamentu, vyriausybe, partijomis, Europos Parlamentu) matavimų skirtumus.

Darbo struktūra. Baigiamąjį magistro projektą sudaro trys skyriai. Pirmajame skyriuje buvo atlikta mokslinės literatūros analizė, siekiant apžvelgti pasitikėjimo sampratų įvairovę, tipus bei įvardinti veiksnius turinčius įtakos visuomenės pasitikėjimui valdžios institucijomis. Taip pat apžvelgiama, kaip kito pasitikėjimas tarp visuomenės ir valdžios per viešojo administravimo paradigmas. Antrasis darbo skyrius skirtas metodologiniams tyrimo aspektams pristatyti ir aptarti. Trečiajame skyriuje yra analizuojami Europos socialinio tyrimo, Eurobarometro, Lietuvos HSM duomenų archyvo duomenys bei LR vidaus reikalų ministerijos tyrimų „Pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimo“ ataskaitos, siekiant atlikti rezultatų lyginamąją analizę bei išsiaiškinti ar atliktų tyrimų matavimai yra patikimi ir tikslūs.

Projektą sudaro 77 puslapiai, 23 lentelės, 5 paveikslai, 8 priedai. Panaudoti 74 mokslinės literatūros šaltiniai ir 26 teisės aktų ir duomenų šaltinių.

1. PASITIKĖJIMO INSTITUCIJOMIS SAMPRATA, TIPOLOGIJA BEI JO MATAVIMAI

Pasitikėjimas yra gana populiaris tyrimų sritis daugelyje mokslo sričių, pradedant sociologija, politologija, psichologija ir baigiant ekonomika, verslo vadyba, vis dėlto reikėtų išsamesnių studijų, kuriose būtų analizuojamas pasitikėjimas valdžios institucijomis, ypač skirtumai ir jų priežastys tarp jau esamų, atliktų tyrimų rezultatų, analizuojami dar rečiau. Skandinavų mokslininkai E. H. Klijn, J. Edelenbos ir B. Steijn (2010), tyrinėję pasitikėjimo vaidmenį valstybės tinklaveikoje, pastebėjo, kad tokių tyrimų, kurie kiltų iš viešojo administravimo srities ir atsakytų į klausimą, kokį vaidmenį vaidina pasitikėjimas viešajame sektoriuje, stinga. O tirti bei suprasti pasitikėjimą, ypač visuomenės pasitikėjimą valstybės institucijomis yra svarbu, nes nei viena demokratiška visuomenė nėra atsieta nuo valstybės. Jos susijusios tam tikrais ryšiais ir saitais, tokiais kaip teritorija, pilietybė, tautybė, vertybės, tradicijos, galiausiai – prievolės, sutartos tarp valstybės ir piliečių: mokesčiai, taisyklės, įsipareigojimai ir t. t. Pasitikėjimas svarbus kaip demokratijos pagrindas, kuris įgalina kurti gerovės valstybę. Todėl visuomenės pasitikėjimas valstybės institucijomis ir jų valdymu yra neatskiriamas nuo paties demokratijos funkcionavimo (Almond, Verba, 1963, p. 379).

1.1. Pasitikėjimo institucijomis samprata ir tipologija

Pasitikėjimas kaip sąvoka ir objektas kėlė daug klausimų bei apmąstymų ne tik moderniaisiais, tačiau ir Antikos laikais. Dar Platonas savo Dialoguose svarstė pasitikėjimo esmę bei problemą. Pasitikėjimas kaip apmąstymų ir analizės objektas turi daug reikšmių, prasmų variacijų, tačiau yra neatsiejamas arba netgi būtinas demokratinės bendruomenės gerovei. Skirtumas, anot G. Mara (2001), yra tik tame, koks pasitikėjimas ir kodėl jis reikalingas demokratijai. Liberaliuoju požiūriu pasitikėjimas yra kuriamas vystantis institucijoms, kurios teikia nuspėjamas ir efektyvias priemones, darančias pokytį visuomenėje. Komunitarų požiūriu pasitikėjimas yra bendrai egzistuojantis jausmas, kylantis iš tapačių bendruomenės gėrio suvokimo nuostatų, charakterio savybių ar kitų panašumų (Mara, 2001). Konservatoriškojo požiūriu pasitikėjimo sampratoje esmė susijusi su mainais tarp visuomenės ir valdžios, t. y. visuomenė „aukodamasi“ dėl valstybės, iš jos institucijų mainais gauna visuomenei reikalingą pagalbą: paslaugas, piniginę paramą ir t. t. Taigi, pastaruoju požiūriu, pasitikėjimas labiausiai susijęs su lūkesčiais ir jų išpildymu arba nepasitikėjimo valstybės institucijomis atsiradimu, jei visuomenės lūkesčiai nebus patenkinti (Rudolph, Evans, 2005).

Pastaruoju metu visuomenė, valstybė ir pasitikėjimas yra be galo glaudžiai susijusios sąvokos ir struktūros. Bendradarbiavimas tarp skirtingų įstaigų, įmonių, organizacijų yra grindžiamas pasitikėjimu, kuris apibūdinamas kaip individų pasitikėjimo kitais intencija, motyvas, gebėjimai ar atvirumas, vienos šalies optimistiniai lūkesčiai kitos šalies veiklos ar priimamų sprendimų aspektu. Interpretuojant šį apibūdinimą visuomenės santykio su valdžios įstaigomis atveju, pasitikėjimas reikštų piliečių

įsitikinimą, kad valdžia vykdo savo priisiimus, paskelbtus įsipareigojimus šalies gyventojams, o pastarieji išreiškia paramą ir palaikymą tokiai vykdomai politikai (Hyungna, Jong, 2012).

Analizuojant mokslinę literatūrą, pastebima didelė gausa pasitikėjimo sąvokos apibrėžimų ir sampratų. Jų skirtumai susiję su mokslo sritimi, kuri tiria šį fenomeną, taip pat priklauso ir nuo to, kokių gyliu ar aspektu siekiama suprasti pasitikėjimo reiškinį. Sociologijos moksle pasitikėjimas dažniausiai tiriamas kaip socialinio kapitalo sudėtinė dalis, kuria plečiami socialiniai ryšiai, užmezgami nauji kontaktai, generuojama socialinių tinklų plėtra. Vienas iš sociologijos mokslo atstovų – P. Sztompka – pasitikėjimą apibūdina kaip procesą, kurio metu bendradarbiaujama tarpusavyje siekiant, kad bus išpildyti pasitikinčiųjų (arba kitaip tariant dalyvaujančiųjų pasitikėjime) lūkesčiai (Sztompka, 1999). J. Imbrasaitė, remdamasi minėtu autoriumi, teigia, kad „pasitikėjimą sudaro du komponentai: tikėjimas arba specifiniai lūkesčiai apie kito asmens (objekto) elgesį konkrečioje situacijoje ateityje ir asmeninis įsipareigojimas veikti“ (Imbrasaitė, 2011, p. 12). Šiuo atveju didelę dalį sprendimo pasitikėti ar ne, sudaro gyvenimiška individo patirtis, turimos vertybės, tradicijos, įpročiai ar net psichologija. Labai panašią poziciją išreiškia kiti lietuvių autoriai (Miškinis, Riklikienė, Kalėdienė, Jarašiūnaitė, 2011), teigdami, kad pasitikėjimas yra „saugumo jausmas, kylantis iš patyrimo ir žmonių tarpusavio bendravimo, būtinas kuriant gerovę visuomenėje. Pasitikėjimas susijęs su emocijomis ir lūkesčiais, kurie galėtų lemti elgesio pasirinkimą ateityje“ (p. 48). Tai viena iš gan svarbių pozicijų, kalbant ir analizuojant visuomenės pasitikėjimą valstybės įstaigomis, nes nesaugumas, bloga patirtis, gerovės neužtikrinimas, nepasitenkinimas, tikėtina, lems neigiamas nuostatas, išreiškiamas per nepasitikėjimą valstybe. Be galo įdomiai apie pasitikėjimą rašo R. Žiliukaitė (2006) teigdama, kad šis reiškinys arba pojūtis, arba veiksmas „yra žmonių *nuomonė* apie kitų veiksmus“, jiems tikintis, kad kiti asmenys taip pat įvertins jų įdėtas pastangas ir ateityje už jas bus atlyginta (Žiliukaitė, 2006, p. 205).

Visuomenės pasitikėjimui valdžios institucijomis turi įtakos „gaunamų viešųjų paslaugų atitiktis jų vartotojų lūkesčiams“ (Urvikis, 2014, p. 291). Todėl tiriant visuomenės pasitikėjimą valdžios institucijomis, greta atliekami ir žmonių pasitenkinimo jiems suteikiamomis viešosiomis paslaugomis tyrimai. Viešųjų paslaugų teikimas bei jų organizavimas „yra nukreiptas į piliečių pasitikėjimo valdžia didinimą“ (Urvikis, 2014, p. 296). Piliečiai, kreipdamiesi į valstybines institucijas, tikisi gauti pagalbą sprendžiant jų asmenines problemas ir šią pagalbą dažnu atveju gauna neatlygintinai. Tačiau, nepaisant to, kaip jie būna aptarnaujami valstybės įstaigoje, individai turi savitą, neretai iš anksto (pagrįstai ar nepagrįstai) suformuotą nuomonę, kuri formuoja jų požiūrį į jiems teikiamas viešąsias paslaugas ir pasitenkinimą jomis.

Kitos sociologijos mokslo sričiai atstovaujančios autorės pasitikėjimą tapatina su aktyviu veiksmu, o vidinius psichologinius žmogaus bruožus palieka nuošalyje. Jų teigimu, pasitikėjimas pradeda formotis tuomet, „kai piliečiai bendromis pastangomis, o ne individualiai siekia tikslo“ (Bučaitė, Ambotaitė – Mazeliauskienė, 2005, p. 76) atsidūrę sunkioje ar beviltiškoje situacijoje. Visuomenės

nariams susitelkus ir pradėjus veikti vieningai pradeda formuotis pasitikėjimas, paremtas lūkesčiais, kad ir ateityje kiti visuomenės nariai susitelks ir prireikus pagalbos ją suteiks ir kitiems. Norėdami, kad visuomenės pasitikėjimas didėtų turime jį skatinti tinkamu pavyzdžiu bei veiksmais, priešingu atveju jis nyks (Bučaitė, Ambotaitė – Mazeliauskienė, 2005; Bartuškaitė, Žilys, 2011, p. 28). Šiuo aspektu pasitikėjimas tampa aktyviai demonstruojamu veiksmu, kuris tarsi padedamas ant stalo kitam veiksmo dalyvaujančiam veikėjui, tikintis, kad ir jis tinkamai atsakys į parodytą veiksmą, intenciją.

V. Kavolio teigimu, pasitikėjimą galėtume apibūdinti „kaip sveikos visuomenės požymį demokratijos sąlygomis: sveikoje visuomenėje egzistuoja *galimybė* labiausiai pasitikėti institucijomis“ (Kavolis, 1997, p. 14). D. Easton (1976) teigimu, difuzinis palaikymas (pasitikėjimas) yra uždirbamas, kai valstybė tinkamai teikia viešąsias paslaugas ir tokiu būdu užtikrina visuomenės nariams gyvenimo kokybę. Šiuo aspektu pasitikėjimas tampa atlygio forma už tam tikrą atliktą „darbą“. Kitaip tariant, valstybės institucijos turi savo veikla įrodyti, kad yra vertos piliečių pasitikėjimo ir galbūt net pateikti aiškius „įrodymus“ visuomenei, kad jos vertos pasitikėjimo.

Charles Tilly (2004) teigia, kad pasitikėjimas yra visų socialinių santykių pagrindas. Tai lyg visuomenės lūkesčiai ir tikėjimas, kad valstybės institucijos veiks konkrečiu būdu. Kitaip tariant, pasitikėjimas tam tikra institucija yra tikimybė, kad jos tarnautojai nesielgtų savavališkai ir veiktų pagal tam tikras socialines normas. Lūkesčiai gali būti teigiami arba neigiami ir jie taip pat priklauso nuo esamo laikotarpio šalyje ir esamos šalies ekonominės padėties (p. 6 – 7). Pavyzdžiui, atlikti tyrimai Lotynų Amerikoje diktatūros laikotarpiu rodo, kad visuomenės pasitikėjimas valstybės institucijomis buvo gana didelis. Policijos pareigūnų veiksmai toleravo smurtą ir taip buvo linkę slopinti visuomenę, o ne spręsti nusikaltimus / problemas. Tačiau visuomenės pasitikėjimas šia valstybės institucija buvo stiprus. Taigi, pastebėta, kad nepriklausomai nuo režimų pobūdžio, visuomenės pasitikėjimas policija buvo didesnis, kai buvo stabilūs režimai, o žemesni – pereinamuoju laikotarpiu (Cao, Lai, Zhao, 2012), kai situacija yra mažiau apibrėžta, yra didesnis nesaugumo pojūtis.

Akcentuojant tai, kad pasitikėjimas kaip sąvoka yra paskendęs savo paties reikšmių pliuralizme, šiame skyriuje bandyta išskirti sąvokų šerdį arba esminę mintį, skiriančią vienus apibrėžimus nuo kitų (žr. 1 lentelė).

1 lentelė. Pasitikėjimo sąvokų grupių pavyzdžiai

Apibrėžimo esminė ašis	Apibrėžimo pavyzdys
Procesas	Pasitikėjimas – tai <i>bendradarbiavimas, sąveika</i> tarp veikėjų, siekiant tam tikro numanomo rezultato (Sztompka, 1999).
Psichologinė pozicija	Pasitikėjimas – tai <i>atvirumo ir pažeidžiamumo pozicijos prisiėmimas</i> dviejų ar daugiau veikėjų santykiuose (Klijn, Edelenbos, Steijn, 2010).
	Tai <i>saugumo jausmas, emocijos, lūkesčiai</i> , suformuoti dalyvaujant socialiniame gyvenime (Miškinis ir kt., 2011).
Vertybės, kultūra	Pasitikėjimas – tai tam tikra asmens turima, disponuojama <i>vertybė</i> , kylanti iš visuomenės tradicijos (pagal Kavolis, 1997).

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis lentelėje pateiktais autoriais.

Kalbant apie visuomenės pasitikėjimą valstybės valdžios institucijomis, svarbu paminėti ir tai, kad pasitikėjimas kaip reiškinys yra analizuojamas iš skirtingų perspektyvų: viena jų – mikro perspektyva, kuomet pasitikėjimas yra tiriamas kaip individų tarpasmenis santykis (tarpasmeninis arba apibendrintas pasitikėjimas, angl. *generalized trust*), reiškinys, kuomet analizuojamas vieno individo pasitikėjimas kitu individu bei to priežastys, pasekmės ir t. t.; kita perspektyva – makro perspektyva, kuomet yra analizuojamas pasitikėjimas didelėmis struktūromis, šiuo konkrečiu atveju – visuomenės ir valdžios institucijomis. Šio pobūdžio pasitikėjimas, C. Townley ir J. L. Garfield (2013) teigimu, priklauso nuo ten dirbančių asmenų bei nuo visuomenės narių, kurie susidūrė su ten dirbančiais asmenimis asmeninės patirties (Townley, Garfield, 2013). Nepaisant to, kad šias minėtas struktūras sudaro individai, į juos nebus žiūrima kaip į atskirus veikėjus, o labiau kaip į vieną vienetą, kuris yra bendros – visuomenės arba valdžios institucijų – dalis.

Pasitikėjimas institucijomis yra susijęs su parama, kurią žmonės jaučia įvairioms institucijoms. D. Easton (1975) teigimu, specifinis pasitikėjimas kyla iš pasitenkinimo konkrečia institucija ar jos teikiama paslauga. J. Imbrasaitė (2011) remdamasi minėtu autoriumi, teigia, kad „specifinė parama – instrumentinė, kognityvinė ir susijusi su pasitenkinimu, kylanti iš valdžios institucijų išeišios ir veiklos suvokimo” (ten pat, p. 13), tačiau yra trumpalaikė ir gali keistis priklausomai nuo gaunamo pasitenkinimo gaunama paslauga. O tai rodo, kad tokios institucijos yra patikimos, laikosi taisyklių bei vykdo pagrindinę savo funkciją – dirba visų šalies gyventojų gerovės užtikrinimui (Devos, Spini, Schwartz, 2002, p. 484). Tuo tarpu nepasitikėjimas reiškia, kad visuomenė nėra patenkinta valdžios institucijų veikla bei teikiamų paslaugų kokybe.

Greta to pasitikėjimas parodo ir visuomenės narių paramą arba priešišumą tuo metu šalyje esančiai politinei valdžiai bei tai, kokie santykiai vyrauja tarp šalies piliečių ir politinio elito atstovų (Bartuškaitė, Žilys, 2011). Kaip pastebi O. Hyungna ir H. H. Jong (2012), analizuojantys piliečių pasitikėjimo valdžia įtaką ir poveikį nusiteikimui mokėti mokesčius, pasitikėjimas kaip ir atvirkštinė jo forma – nepasitikėjimas valdžia – yra linkęs plisti iš vieno lauko į kitą, t. y. jei visuomenė traktuoja

valdžios institucijas kaip nepatikimas vienoje jos veiklos srityje, atsiranda didelė tikimybė, kad ir kitose veiklos srityse valdžios institucijų veikla bus vertinama kaip nepatikima. Ir atvirkščiai, visuomenės pasitikėjimą valdžios institucijomis, jų veikla, lemia tai, kad palankiai nusiteikusi visuomenė remia ir palaiko valdžios sprendimus (Hyungna, Jong, 2012).

Valstybės institucijų sistemos veiksmingumui turi įtakos kiek žmonių pasitiki sistema. Kadangi visuomenės pasitikėjimas gali egzistuoti tik tada, kai institucijos vykdo savo pareigas sąžiningai, teisingai, profesionaliai ir tvirtai, todėl svarbiausia yra geri bei patikimi santykiai su piliečiais (Boateng, 2012). Visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis yra gyvybiškai svarbus kuriant sistemos teisėtumą, kuris reikalingas tam, kad demokratija būtų stabili ir veiksminga (Keusch Duvsjö, 2015, p. 14).

Visuomenės pasitikėjimas šalies valdžios institucijomis, anot E. Mundy (2007) paprastai yra laikomas svarbiu veiksnium, prisidedančiu prie produktyvios, kūrybingos, demokratiškos visuomenės formavimosi. Šis autorius taip pat pastebi ir tai, kad įvairūs tyrimai atskleidžia skirtingus duomenis, susijusius su visuomenės pasitikėjimo valdžios institucijomis, matavimais. Tam įtakos, anot E. Mundy (2007), turi daugybė faktorių: nuo politinio elito pasirinktos sprendimų ir veiklos linijos iki kasdienių piliečių problemų, su kuriomis jie susiduria.

Svarbu ir tai, kad analizuojant visuomenės pasitikėjimą valdžios institucijomis, būtina atkreipti dėmesį į tai, kokios institucijos, koks jų lygmuo nurodomas apklausose, pateikiamose respondentams. Kaip teigia E. Mundy (2007) išskaidžius klausimą apie pasitikėjimą valdžios institucijomis į jos lygmenis: centrinį ar vietos, rezultatai gali būti visiškai skirtingi, palyginti su tuo, jei klausimas būtų bendro pobūdžio, t. y. vertinant tiesiog valdžios institucijas. Įvairių valstybės institucijų veiklą visuomenė dažniausiai yra linkusi vertinti pagal tai, kaip jos prisideda prie jų gyvenimo kokybės gerinimo. Taip pat dažnas visuomenės vertinimas, kuris skatina pasitikėti arba nepasitikėti valstybės institucijomis, yra atliekamos veiklos skaidrumas ir sąžiningumas. Visuomenės pasitikėjimas institucijomis siejamas ne tik su teigiamu tam tikrų institucijų bei jos veiklos rezultatų vertinimu, bet ir su visuomenės narių aktyvumu, noru įsitraukti į savanorišką veiklą. Visuomenės pasitikėjimas institucijomis yra svarbus veiksnys, kuris parodo gyventojų pasitenkinimą jiems teikiamomis paslaugomis (Burnytė, 2013).

Bet kuriuo atveju, tenka pripažinti, jog pasitikėjimas dažnai yra rizikingas pasirinkimas, kurį tenka priimti arba nepriimti santykiuose su žmogumi, įstaiga ar net visa valstybe. Vis dėlto šį sprendimą (ir net ne vieną kartą) tenka priimti kiekvienam individui jo gyvenime. Tačiau yra pastebima, kad skirtingos apklausos, skirtingi laikotarpiai ir tyrėjai, pateikia nevienodus pasitikėjimo valdžios įstaigomis rezultatus. Net ir lyginant identiškus laikotarpius toje pačioje valstybėje galime matyti, kad skirtumai akivaizdūs. Pavyzdžiui, EST 2010 m. duomenimis policija pasitiki 34,2 proc. Lietuvos gyventojų (5 bangos ESS (2010) duomenys), kai tuo tarpu LR vidaus reikalų ministerijos atlikto tyrimo duomenimis

policija – 60 proc. (Vileikienė, 2016). Todėl, siekiant iširti egzistuojančius neatitikimus, yra keliamas probleminis šio darbo klausimas – ar pasitikėjimą valdžios institucijomis atliktų tyrimų matavimai yra patikimi ir tikslūs?

1.2.Pasitikėjimo tipai

Pasitikėjimą nagrinėjantys autoriai jį skirsto į institucinį, politinį, asmeninį, tarpasmeninį, tarpinstitucinį, kai kurie autoriai jį prie jau minėtų formų dar prideda kontraktinį ir grįstą žiniomis pasitikėjimą (Almond, Verba 1963; Davis 2007; Newton 2001; Uslaner 2003; Matonytė 2004; Marien, Hooghe 2011).

Uslaner (2003, p. 44 – 45) kalbėdamas apie tarpasmeninį pasitikėjimą jį išskiria į dvi skirtingas pasitikėjimo rūšis: konkretizuotą bei apibendrintą. Konkretizuotas – tai asmens artimiausiame rate esantys žmonės, su kuriais asmuo kiekvieną dieną komunikuoja (pavyzdžiui, šeimos nariai, draugai, kaimynai ir bendradarbiai). Apibendrintas – tai asmenys, su kuriais mes neišvengiamai esame priversti susipažinti (pavyzdžiui, nauji kolegos ar kaimynai, atsitiktinai gatvėje ar viešajame transporte sutikti žmonės, ir pan.) (Freitag, Traunmüller, 2009, p. 784). R. Nakhaie, W. Lint (2013) teigia, kad apibendrintas pasitikėjimas susideda iš kultūrinių panašumų tarp individų ir suvokimo kaip veikia valdžios institucijos, t. y. visuomenė pateisina tam tikrus valdžios institucijose vykstančius procesus, kaip savaimę suprantamus ir neišvengiamus, kurie žalos visuomenės nariams nedaro ir pasitikėjimui įtakos neturi (p. 152). Tarpasmeninis pasitikėjimas padeda plėtoti ir palaikyti socialinį bendradarbiavimą ir solidarumą bei daro įtaką vyriausybės politikos pokyčiams. Kai piliečiai pasitiki įstaigomis ir valdžios, jie yra labiau nusiteikę geranoriškai bei pasitiki valstybės institucijomis sprendžiant socialines problemas (Nakhaie, Lint, 2013).

I. Matonytė (2004) kalbėdama apie tarpasmeninį pasitikėjimą teigia, kad pasitikėjimas suteikia visiškai nepažįstamiems žmonės galimybę bendraujant tarpusavyje pažinti vienas kitą. „Pasitikėjimas mažina socialinį kompleksumą, neišvengiamą ir vis didėjančią moderniose visuomenėse“ (p. 27). E. M. Uslaner (2003) bei I. Matonytė (2004) išskiria strateginį, dar vadinamą grįstą žiniomis, bei moralinį pasitikėjimą. Strateginis pasitikėjimas tai lyg asmens sprendimas, grįstas rizika, pasitikėti kitais, tiek pažįstamais, tiek ir nepažįstamais, kuris remiasi žmogaus teigiama patirtimi, prielaidomis, kad visi asmenys patikimi ir jais galima pasikliauti. „Kitas pasitikėjimo tipas yra moralinis, t. y. moralinis įsipareigojimas kitus žmones laikyti patikimais ir elgtis su jais kaip su patikimais“ (ten pat, p. 28). Pagrindinė tokio pasitikėjimo esmė yra tai, jog visuomenės nariai turi teigiamą išankstinę nuomonę apie kitų žmonių gerą valią (Uslaner, 2003; Matonytė, 2004).

K. Lühiste (2006) institucinį pasitikėjimą apibrėžia, kaip visuomenės narių „tikėjimą, kad valdžios institucijos tinkamai pasinaudos joms suteiktomis galiomis“ (p. 478). Tuo tarpu B. Lahno (2013) teigimu, institucinis pasitikėjimas parodo ar institucijos efektyviai ir kryptingai funkcionuoja, t. y. ar

tinkamai atlieka valdžios joms deleguotas funkcijas (ten pat, p. 157). Mažas visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis rodo, jog valdžia netinkamai naudojasi joms suteiktomis privilegijomis, t. y. netinkamai vykdo savo funkcijas. Kai tuo tarpu aukštas pasitikėjimas laikomas įrodymu, kad valdžios institucijos dirba veiksmingai ir tinkamais būdais vykdo joms pavestus uždavinius ir įsipareigojimus visuomenei (Lenard, 2008). Tuo tarpu K. Lühiste (2006) teigimu, pernelyg aukštas visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis, taip pat nėra gerai, kadangi tai gali iššaukti nekritišką ir naivų gyventojų požiūrį tokių institucijų atžvilgiu (ten pat). Pasitikėjimas yra būtinas stabilioms ir funkcionuojančioms valdžios institucijoms, kadangi ten dirbantiems valdžios pareigūnams reikalingas žinojimas, kad juos palaiko visuomenės nariai. Demokratija priklauso nuo aktyvių gyventojų, kurie noriai dalyvauja politiniame šalies gyvenime bei „stiprina pasitikėjimą valdžia“ (Urvikis, 2016, p. 34). Nors kaip teigia, Van De Welle ir Six (2014) „tam tikras nepasitikėjimo lygmuo yra būtinas“ (ten pat, p. 5), kadangi jis padeda užtikrinti kontrolę, kuri yra būtina. Tačiau kyla klausimas, koks visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis yra tinkamas? Ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės numatytas pasiekti 75 proc. pasitikėjimas valstybės institucijomis nėra per aukštas? Ar pasiekus, tokį pasitikėjimo rodiklį nebus pasiektas naivus gyventojų požiūris į institucijas ir jų teikiamas viešąsias paslaugas?

K. Newton (2001) teigimu, pasitikėjimas yra susijęs su politiniu kapitalu, taip pat kaip ir socialinis pasitikėjimas susijęs su socialiniu kapitalu. Socialinis pasitikėjimas siejamas su bendru visuomenės pasitikėjimu, o politinis pasitikėjimas su pasaulyje vykstančiais politiniais sprendimais, bei ar asmenys pasitiki politikais, valdžios institucijomis (p. 204).

Politinis pasitikėjimas yra suprantamas kaip visuomenės išreiškiamą paramą politinei sistemai ir jos priimamiems sprendimams (Bartuškaitė, Žilys, 2011, p. 28). Šis pasitikėjimo tipas tai lyg mechanizmas, kuris padeda sumažinti atskirtį tarp politinių sprendimų, kuriuos priima valdžios institucijos bei visuomenės reakcija į juos (Glaeve, Robbins, ir Kolko, 2012; Trüdinger, Steckermeier, 2017). Politinis pasitikėjimas kaip indikatorius ypač svarbus pačioms institucijoms, kadangi jis skatina jas ieškoti politinio pasitikėjimo didinimo būdų, pvz., aktyviau bendradarbiauti, būti atviresniems vykdant savo programas, taip pat teikti ataskaitas apie jų vykdomos politikos įgyvendinimą bei rezultatus (Čepeliauskaitė, Petrauskienė, 2017). Politinis pasitikėjimas taip pat gali būti traktuojamas kaip lūkesčiai, kad politikai nepiktnaudžiaus visuomenės jiems suteiktomis galiomis, ir tai skatina tikėti, kad valdžios institucijos tinkamai ir sąžiningai vykdydamos savo pareigas tik didins gyventojų pasitikėjimą jomis (Davis, 2007).

S. Marien ir M. Hooghe (2011) teigimu, jeigu visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis (politinis pasitikėjimas) yra žemas, tai gali sukurti socialinę aplinką, kur politiniams lyderiams sunkiau atrasti kompromisą įgyvendinant šalies politiką (p. 268). Kitaip tariant, jeigu visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis ar politikais yra mažas, tinkamai atstovauti tokiai visuomenei yra sudėtinga,

kadangi bet kokie politiniai sprendimai yra vertinami kaip netinkami, nepriimti ir neveiksmingi piliečiams ir jų gerovei (Rudolph, Evans, 2005).

Politinis pasitikėjimas tai lyg šaltinis, kurį valdžios institucijos gali ir privalėtų naudoti siekdamos įgyvendinti politiškai svarbius sprendimus. Jeigu piliečiai išreiškia didelį politinį pasitikėjimą valdžios institucijoms, tai joms įgyvendinti strategiškai svarbius sprendimus tampa išties lengva bei būtų galima teigti, kad valdžios institucijos tinkamai vykdo savo pagrindinę misiją (Trüdinger, Steckermeier, 2017, p. 422; Urvikis, 2016). Pvz., valdžios institucijoms įgyvendinant svarbius mokestinius įstatymus politinis pasitikėjimas yra svarbus faktorius, kadangi įvedant naujus mokesčius visuomenė privalo sužinoti kam jie skirti. Kadangi priešingu atveju tai gali sukelti ir neigiamas pasekmes, tokias kaip mokesčių slėpimą, sukčiavimą ir pan., o tai ne tik mažina pasitikėjimą valdžios institucijomis, bet ir blogina gyventojų ekonominę padėtį. Gyventojai besidomintys politika yra labiau linkę pasitikėti valdžios institucijomis, kadangi jie supranta kodėl yra priimami vienokie ar kitokie sprendimai ir kokią naudą jie turės šalies gyventojams (Hetherington, 2006). Tačiau asmenys, kurie nesidomi politika bus labiau linkę pasikliauti asmenine patirtimi arba turima ne visuomet objektyvia informacija, kuri yra pateikiama visuomenei.

Demokratiškose visuomenėse valdžios institucijos, planuodamos priimti svarbius sprendimus, nori turėti piliečių pasitikėjimą, kad priimdamos nepopuliarius, tačiau politiškai ar ekonomiškai svarbius sprendimus, turėtų jos palaikymą. Valdžia supranta, kad norint pasiekti ilgalaikės naudos ateityje, kartais jai tenka paaukoti dalį visuomenės pasitikėjimo šiandien (Tilly, 2004). Pavyzdžiui, 2008 m. Lietuvos tuometinei vyriausybei teko priimti nemažai svarbių ir nepopuliarių sprendimų, kurie nebuvo priimtini gyventojams, tačiau tuo metu vykdoma politika padėjo „išbristi“ iš ekonominės krizės.

Atlikus mokslinės literatūros analizę galima išskirti pagrindinius pasitikėjimo tipus, jų charakteristikas bei autorius (žr. 2 lentelė).

2 lentelė. Pasitikėjimo tipų charakteristikos

Pasitikėjimo tipų charakteristikos	Autoriai
Socialinis pasitikėjimas – gebėjimas pasitikėti asmenimis, kuriuos menkai pažįstame.	Uslaner (2003), Matonytė (2004).
Institucinis pasitikėjimas – piliečių pasitikėjimas institucijomis, kuris parodo ar valdžios įstaigos tinkamai vykdo joms pavestas funkcijas.	Lühiste (2006), Lahno (2013), Lenard (2008).
Politinis pasitikėjimas - visuomenės narių pasitikėjimas valstybės (valdžios) institucijomis ir pasitenkinimas jų teikiamomis paslaugomis.	Newton (2001), Almond, Verba (1963), Marien, Hooghe (2011).

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis lentelėje pateiktais autoriais.

1.3. Pasitikėjimui institucijomis įtaką darantys veiksniai

Pastaruoju laikotarpiu dažnai girdimos diskusijos apie visuomenės pasitikėjimo įvairiomis valdžios institucijomis skatinimą ir tai, kad visuomenės pasitikėjimas jomis mažėja. Pastaroji problema, remiantis mokslininkų įžvalgomis, yra vertinama „kaip nepakankamas politinio režimo legitimumas“ (Masiulis, 2007, p. 69). O tam turi įtakos tokie veiksniai kaip: žiniasklaidos formuojama nuomonė apie šalyje vykstančius procesus (ekonominius, socialinius), šalies ekonominė padėtis, valstybę krečiantys nuolatiniai korupcijos skandalai, subjektyvus tam tikrų institucijų ar jų lyderių vertinimas ir t. t. (žr. 1 pav.).

V. Nakrošis (2017) išskiria šiuos įtaką pasitikėjimui valdžios institucijomis darančius veiksnius: socialinis kapitalas, ekonominė situacija šalyje, aukščiausių šalies institucijų sudėtis (nariai) bei jų priimami sprendimai (politikos rezultatai), tarpinstitucinis pasitikėjimas.

Pirmasis veiksnys – socialinis kapitalas, nuo kurio pasitikėjimas yra neatsiejamas ir šiame kontekste svarstomas bei analizuojamas įvairių sričių tyrėjų. Minėtu V. Nakrošio (2017) atveju, „pasitikėjimas įvairiomis institucijomis yra susijęs su socialiniu kapitalu“ (p. 101), kuris pasiskolintas iš R. Putnamo socialinio kapitalo teorijos konteksto, kur pasitikėjimas yra viena iš dedamųjų ir būtinų socialinio kapitalo augimo dalių, susijusi su kolektyvine veikla bendro gėrio labui bei socialinių tinklų ir ryšių plėtros, kurią lemia tas pats pasitikėjimas tarp tinklo veikėjų (Putnam, 2001). Tuo tarpu asmenys, kurie nėra linkę pasitikėti kitais žmonėmis, dažniausiai tą pačią nepasitikėjimo tendenciją arba tradiciją perkelia ir įvairioms valdžios institucijoms. Tam gali turėti įtakos įvairios priežastys: asmeninė individo patirtis, jo ekonominis, socialinis statusas, vertybės, tradicijos, įgyti ar neįgyti socialiniai ryšiai ir t. t. (Nakrošis, 2017).

Na, o antras veiksnys, lemiantis gyventojų pasitikėjimo valdžios institucijomis buvimą arba augimą, yra „gera ekonominė situacija šalyje“ (Nakrošis, 2017, p. 102). Atliktų tyrimų duomenimis, šalies ekonominė padėtis turi tiesioginės įtakos šalies gyventojų pasitikėjimui valdžios institucijomis, kadangi, valstybėje egzistuojant įvairioms korupcijos apraiškoms - kyšininkavimui, piktnaudžiavimui tarnyba, prekybai poveikiu, nepotizmui, sukčiavimui ir t. t. – visuomenės pasitikėjimas institucijomis mažėja. Ir priešingai, jeigu šalies ekonominė padėtis yra stabili, visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis auga (Nakrošis, 2017; Domarkas, 2008). B. Lahno (2001) akcentuoja, kad institucinis pasitikėjimas yra lengvai įgyjamas, ir tai dažniausiai priklauso ar valdžios institucijos nepiktnaudžiauja savo galiomis. Pavyzdžiui, 2007 m. – 2008 m. per Europą nuvilnijus finansų krizei ir šalių bendrojo vidaus produkto (toliau BVP) augimui sumažėjus, daugelyje šalių visuomenės pasitikėjimas valdymo institucijomis sumažėjo. Štai Slovėnijoje 2005 – 2009 m. BVP siekė – 2,42 proc., visuomenės pasitikėjimas šalies vyriausybe buvo 22,9 proc., o 2010 – 2014 m. BVP sumažėjus iki 0,16 proc., šalies gyventojų pasitikėjimas vyriausybe sumažėjo iki 7,7 proc. (Jasinskytė, 2015).

Dar vienas veiksnys, darantis įtaką visuomenės pasitikėjimui, yra šalyje egzistuojanti rinkimų sistema bei vyriausybių formavimo tradicijos (Nakrošis, 2017, p. 103). Tiek Lietuvoje, tiek ir kitose pasaulio šalyse, prieš naujus parlamento rinkimus gana neretai pasitaiko įvairiausi politiniai skandalai, susiję su būsimais politikos elito nariais, valdžios institucijų atstovais, o tai turi įtakos ir visuomenės pasitikėjimo šio lygmens institucijomis pokyčiams. Lietuvos gyventojai, išrinkdami naują šalies parlamentą, tikisi, kad šie parlamentariai vertins parodytą pasitikėjimą jais, suteiktą mandatą ir dirbs atsakingiau ir geriau atstovaus savo rinkėjus nei jų pirmtakai, todėl po rinkimų pasitikėjimas šalies Seimu bei vyriausybe padidėja. Pastarojo teiginio pavyzdžiu gali būti 2015 - ieji metai, kuomet vyko tiesioginiai merų rinkimai. Tuo laikotarpiu pasitikėjimas savivaldybėmis padidėjo iki 58 proc. (Nakrošis, 2017). Vadinasi, vyriausybės siekis 2020 m. pasiekti, kad valstybės institucijomis pasitikės 75 proc. gyventojų, taip pat nebus stabilus bei reaguos į politinius ciklus. Tokia tendencija, tikėtina, egzistuoja dėl avansinio pasitikėjimo, suteikiamo politikos elito atstovams, kadangi šalies gyventojai, rinkdami savo atstovus į valdžios institucijas, dažniausiai tikisi, kad šie, atlikdami savo pareigas, bus sąžiningi ir garbingi, tačiau ne visuomet ir, suprantama, ne visų, lūkesčiai yra patenkinami (Palidauskaitė, 2006).

Ketvirtasis veiksnys, turintis įtakos pasitikėjimui valdžios institucijomis, yra tam tikrų valdžios „institucijų veiklos rezultatai“ (Nakrošis, 2017, p. 103). Kai kurių šio sektoriaus institucijų veiklos rezultatai turi įtakos visuomenės nuomonei apie jų vykdomos veiklos rezultatus. Pastaruoju metu galima matyti, kad visuomenės nuomonė apie policijos darbą gerėja. 2004 m. Lietuvos gyventojų pasitikėjimas policija buvo 48 proc., 2016 m. – 75 proc. (Vileikėnė, 2016). Galimai tam įtakos turėjo tai, kad policija aktyviau pradėjo viešinti savo darbo rezultatus tiek žiniasklaidoje, tiek socialiniuose tinkluose, taip pat bendradarbiavimo projektuose ir iniciatyvose su visuomene. Taip pat pastaruoju metu vis mažiau ir mažiau tenka matyti bei išgirsti informacijos apie policijos pareigūnų sukeltus korupcinius skandalus (Stankevičius, 2016). Nors kai kurios institucijos visiškai neviešina savo darbo rezultatų, tačiau visuomenės pasitikėjimas jomis išlieka gana aukštas bei stabilus.

Penktuoju veiksniu, kuris daro įtaką visuomenės pasitikėjimui institucijomis V. Nakrošis (2017) laiko reikšmingus įvykius, susijusius su politiniu ar administraciniu valstybės valdymu. Tai gali būti tiek teigiami, tiek ir neigiami politiniai skandalai, po kurių institucijose būna imamas esminių pertvarkų ir pagerėja jų veiklos rezultatai. Tai galima iliustruoti pavyzdžiu, kuomet, žiniasklaidai pavišinus situaciją apie Migracijos departamento darbą (užsienio piliečiai norintys gauti leidimus dirbti Lietuvoje, turėdavo laukti „gyvoje“ eilėje, o per dieną buvo priimami tik aštuoni interesantai), buvo nedelsiant imtasi priemonių, kad esama situacija būtų pakeista, t. y. pagerinta klientų naudai.

Šeštasis veiksnys - „tarpinstitucinis pasitikėjimas“ (Nakrošis, 2017, p. 105), kuris priklauso nuo to kaip aktyviai bei efektyviai bendradarbiauja įvairios institucijos tarpusavyje. Savalaikis tarpinstitucinis bendradarbiavimas suteikia galimybes piliečiams gauti geresnes viešąsias paslaugas, o tai išaugą į pasitenkinimą bei vėliau perauga į pasitikėjimą tomis institucijomis.

Visuomenės narių pasitikėjimas priklauso ir nuo individualių asmens savybių, tokių kaip lyties, amžiaus, gyvenamosios vietos, išsilavinimo, rasės, ekonominės padėties, asmeninės patirties, ideologinės partinės priklausomybės (Žiliukaitė, 2006). Jeigu pasitikėjimas grįstas asmenine patirtimi, tai tikėtina, kad individui pasitikint viena institucija, jis bus linkęs pasitikėti ir kitomis šalies institucijomis, ir priešingai.

Visuomenės narių išsilavinimas turi nemenkos įtakos pasitikėjimui valdžios institucijoms, kadangi aukštesnį išsilavinimą turintys asmenys žino esminius institucijų veikimo principus, geba, pasinaudodami analitiniu mąstymu apdoroti pateikiamą informaciją, o ne akiai tiki tuo ką išgirdo. Aukštesnio išsilavinimo asmenys tai pat dažniausiai turi savo nuomonę, kurią geba pagrįsti savo turimomis žiniomis. Jie aktyviau dalyvauja politiniame šalies gyvenime, kadangi turi pareigos, atsakomybės jausmą dalyvauti valstybės politiniame gyvenime (Jasinskytė, 2015), nuo kurio daugiau ar mažiau, vienaip ar kitaip priklauso ir kiekvieno iš mūsų gyvenimo kokybė.

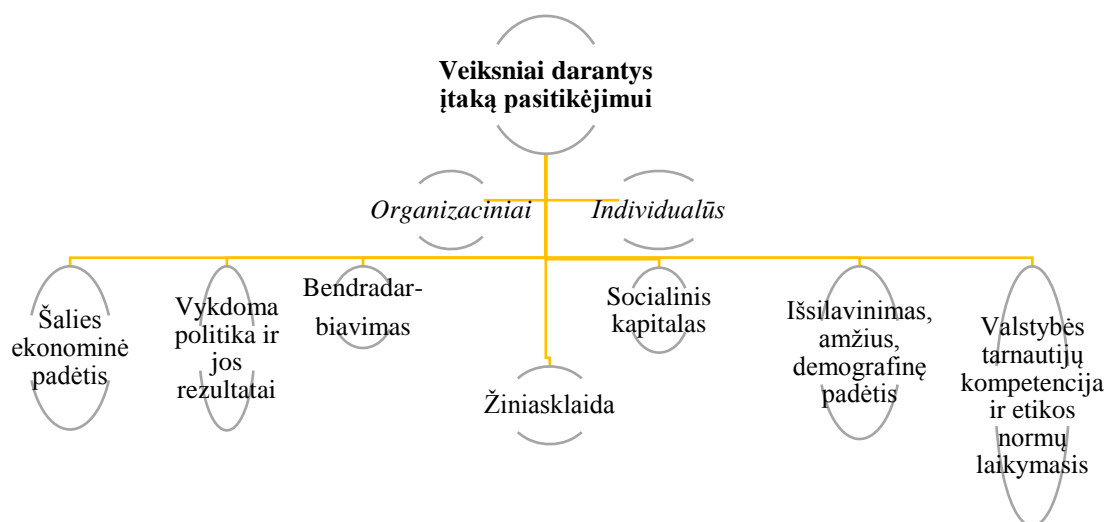
R. Žiliukaitės (2006) atlikto tyrimo duomenimis, 18 – 25 metų amžiaus gyventojai yra linkę labiau pasitikėti valdžios institucijomis (Seimu bei vyriausybe) nei 66 metų amžiaus ir vyresni asmenys, o 26 – 65 metų amžiaus gyventojai 10 proc. mažiau pasitiki. Visuomenės nariai, kurie aktyviai dalyvauja politiniame šalies gyvenime, taip pat asmenys, kurie ekonomiškai yra patenkinti savo ir savo šeimos gerove, yra labiau linkę pasitikėti valdžios institucijomis (Žiliukaitė, 2006, p. 245). Minėtai autorei antrina ir dar vienas atliktas tyrimas, kuriame nustatyta, kad moksleiviai bei studentai labiausiai pasitiki valstybės tarnautojais (Stankevičius, 2016, p. 45). Šio tyrimo metu nustatyta, kad didžiųjų miestų gyventojai yra labiau linkę pasitikėti valdžios institucijomis nei rajono centrų bei kaimo gyventojai (ten pat, p. 46).

Dar vienas veiksnys, turintis įtakos visuomenės pasitikėjimui - kartais dar vadinamas ketvirtąją šalies valdžia – žiniasklaida. Pateikdama informaciją gyventojams, ji formuoja ir tam tikrą visuomenės gyventojų nuomonę apie valdžios institucijas. Žmonės, kurie nesusiduria tiesiogiai su valdžios institucijomis, žiniasklaidos pateikiamos informacijos pagrindu, susiformuoja nuomonę apie jas. Piliečiams, ne visuomet pateikiama tiksli ir objektyvi informacija, o tai dažnai formuoja neigiamą nuomonę, kuri turi įtakos jų pasitikėjimui tokių institucijų veikla. Tačiau reikia nepamiršti, kad demokratinės visuomenės pagrindas yra žodžio laisvė, kuri piliečius įpareigoja išmokti atsirinkti tiesą. Kartais žiniasklaidoje pasirodžiusi neigiamą informacija apie valdžios institucijas, sulaukia žmonių reakcijos, kuri visuomenę suskaldo į keletą stovyklų, kurių viena palaiko, kita nepalaiko priimamus sprendimus, o trečioji siekia išlikti neutralia, o tai sumažina piliečių pasitikėjimą jomis. O tokia situacija skatina valdžios institucijas aktyviau ir atviriau bendrauti su žmonėmis, aiškinant jų priimamų sprendimų svarbą (Marien, Hooghe, 2011, p. 269).

Visuomenės pasitikėjimui įtakos turi ir „demografiniai bei kultūriniai pokyčiai“ (Jasinskytė, 2015, p. 23) ir tai galima iliustruoti ir R. Žiliukaitės atliktu tyrimu, kuriame matyti, kad visuomenės

pasitikėjimas Lietuvos Respublikos Seimu bei vyriausybe 1992 m. siekė (+)46 proc., 1996 m. jis buvo nukritęs iki (-)50 proc., 2004 m. jis siekė (-)36 proc. Galimai tam įtakos turėjo vyriausybės priimti sprendimai, Lietuvą ištikusi finansinė krizė, visuomenės nusivylimas politikais ir pan. (Žiliukaitė, 2006, p. 239).

Pasitikėjimas institucijomis taip pat gali priklausyti ir nuo visuomenės etikos, vertybių bei moralės principų. W. Mishler bei R. Rose (2001) teigia, kad asmenys, kurie vertina laisvę yra labiau linkę pasitikėti institucijomis. Nors pasak Hosmer (1995), „pasitikėjimas yra vieno asmens, grupės ar organizacijos lūkesčiai kitam asmeniui, grupei ar organizacijai, kad šie bendruose reikaluose ar ekonominiuose mainuose elgsis pagal etikos principus ir priims moraliai teisingus sprendimus” (Hosmer, 1995, p. 399, cit. (Stankevičius, 2016, p. 19). Apibendrinant galima būtų teigti, kad pasitikėjimas priklauso nuo kiekvieno asmens individualių savybių, moralinių įsitikinimų ir pan.

1 pav. Veiksniai darantys įtaką visuomenės narių pasitikėjimui valdžios institucijomis.

Sudaryta autorės

Dar vienas svarbus veiksnys, turintis įtakos visuomenės pasitikėjimui valdžios bei valdymo institucijomis - valstybės tarnautojų elgesys, kompetencija, bendravimo stilius, kadangi nuo to, kaip valstybės tarnautojas bendrauja, lemia visuomenės požiūrį ir patikimumą tokia institucija. Pasak J. Palidaskaitės ir R. Didžiulienės (2002), svarbu, kad valstybės „tarnautojai dirbtų visuomenės interesams, puoselėtų visuomenėje pripažįstamas vertybes, gerbtų piliečių teises ir kuo labiau atsižvelgtų į jų lūkesčius“ (p. 62). Valstybės tarnautojai bei darbuotojai, atlikdami savo pareigas privalo vadovautis valdžios institucijų tarnautojams ir darbuotojams nustatytais etikos principais: pagarbos žmogui ir valstybei, kuris įpareigoja tarnautojus elgtis (atlikti savo pareigas) taip, kad visuomenė pasitikėtų valdžios institucijomis ir jų tarnautojais; teisingumo, kuris įpareigoja valdžios institucijų darbuotojus savo pareigas atliekant būti visiems vienodai teisingiems; padorumo, t. y. atliekant pavestas pareigas tarnauti valstybės interesams; nešališkumo, t. y. atliekant savo pareigas išlikti nešališkam priimant

sprendimus ir t. t. (Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas, 2002, Nr. 968). Jeigu valdžios institucijų darbuotojai ir tarnautojai savo pareigas atlieka ne kompetentingai, ne atsakingai, ne teisingai ir pan., o tam turi įtakos tai, jog jiems trūksta kompetencijos atlikti pavestas funkcijas, ir jie tokiu savo aplaidžiu pareigų vykdymu padaro nepataisomas klaidas, dėl kurių visuomenės narių nuomonė apie tokioje institucijoje dirbančius asmenis sumažėja, tai atitinkamai turi įtakos ir pasitikėjimui tokia institucija ir jos priimamų sprendimų teisėtumu ir patikimumu.

1.4. Pasitikėjimo fenomenas remiantis viešojo administravimo paradigmomis

Svarbu paminėti, kad kintant viešojo administravimo paradigmoms, keitėsi valdžios ir visuomenės santykis, o su juo ir visuomenės pasitikėjimo svarba valdžios institucijomis. Idealosios biurokratijos modelio laikotarpiu visuomenės pasitikėjimas valdžiai nebuvo svarbus, buvo manoma, kad visuomenė privalo pasitikėti valdžios priimamais sprendimais bei jos vykdoma politika (žr. 2 pav.). Su naująja viešąja vadyba kito valdžios požiūris į visuomenės pasitikėjimą ja. Piliečiai pradėjo reikšti nepasitikėjimą valdžia, o tai skatino ją būti lankstesne (žr. 3 pav.). Naujasis viešasis valdymas suformavo šiandieninį visuomenės ir valdžios santykį, kuriame siekiama glaudesnio bendradarbiavimo tarp visuomenės bei valdžios, o tai didina piliečių pasitikėjimą ja.

Seniausia, kaip teigia V. Nakrošis (2011), viešojo administravimo paradigma, kuri remiasi M. Weberio idealiosios biurokratijos modeliu, yra pagrįsta hierarchiniais principais: funkcijų paskirstymu, organizacine hierarchija, rašytinės formos komunikacija, laisvas darbuotojų atrinkimas, organizacinių funkcijų tęstinumu, formaliais reikalavimais kandidatams, karjeros galimybėmis, fiksuotu ir stabiliu atlyginimu, disciplina ir kontrole, bei darbo rutina (Knosala, 2010). Šiandieniam viešųjų institucijų valdyme galime aptikti idealiosios biurokratijos modeliui būdingų bruožų, tokių kaip hierarchinis pavaldumas (organizacijos atlieka aukščiausios valdžios joms priskirtas funkcijas, kurioms yra tiesiogiai pavaldžios) bei atskaitomybė (departamentams pavaldžios institucijos atsiskaito departamentams, o departamentai ministerijoms, kadangi finansavimą skirsto ministerijos sau pavaldžioms institucijoms) (Bileišis, ir kt. 2015).

Idealiosios biurokratijos modeliui būdinga „biurokratinė inercija, prastas politikos ir valdymo efektyvumas bei mažas piliečių pasitikėjimas“ (Nakrošis, 2011, p. 70), todėl galima daryti prielaidą, jog valdžiai nėra svarbu ar visuomenės nariais jais pasitikimi ar ne (žr. 2 pav.). Valdžios institucijoms visuomenės nuomonė apie jų priimamus sprendimus nebuvo svarbi, t. y. neturėjo atgalinio ryšio.

Tradicinį viešąjį administravimą, grįstą biurokratijos principais, pakeitė naujoji viešoji vadyba, kuri buvo pagrįsta šiais principais (bruožais): profesionalios vadybos viešajame sektoriuje skatinimas, tikslūs standartai ir aiškūs veiklos matavimo rodikliai, dėmesys skiriamas rezultatų kontrolei, organizacijos vienetų (padalinių) išskaidymas, konkurencijos viešajame sektoriuje skatinimas, privataus

sektorius vadovavimo metodų pripažinimas, drausmės ir ekonomiškų išteklių panaudojimo akcentavimas (Raipa, Puškorius, 2002, p. 13; Bileišis, ir kt. 2015, p. 205 – 206).

3 lentelė. Naujosios viešosios vadybos teorijos bruožai

Teorijos bruožas	Teorijos bruožo paaiškinimas
Profesionalios vadybos viešajame sektoriuje skatinimas	Aktyvi bei matoma organizacinė kontrolė, aiški atsakomybė už atliekamą veiklą ir atitinkamai paskirstyta galia.
Tikslūs standartai ir aiškūs veiklos matavimo rodikliai	Tikslų nustatymas, veiklos išreikštumas kokybine išraiška ypač teikiant specialistų paslaugas, aiškus bei konkretus tikslų formulavimas, efektyvumo reikalavimas teikiant paslaugas
Dėmesys skiriamas rezultatų kontrolei	Labiau koncentruojamasi į rezultatus, nei į procedūras; resursų paskirstymas priklauso nuo vykdomos veiklos rezultatų.
Organizacijos vienetų (padalinių) išskaidymas	Neformalizuotos, nestatškos valdymo struktūros, decentralizacija. Apskiriama paslaugų teikimas nuo paslaugų kontrolės. Atsiranda kontraktinė veikla
Konkurencijos viešajame sektoriuje skatinimas	Skatinama konkurencija, kuri padeda užtikrinti mažesnes kainas bei paslaugų kokybę.
Privataus sektoriaus vadovavimo metodų pripažinimas	Privačiam sektoriui būdingi vadybiniai metodai panaudojami viešajame sektoriuje: nesilaikoma griežtų viešajam sektoriui būdingų etikos standartų, darbuotojų priėmimas bei skatinimas tampa lankstesnis, aktyviau bei dažniau naudojami įvairios viešųjų ryšių priemonės (būdai).
Drausmės ir ekonomiškų išteklių panaudojimo akcentavimas	Laikomasi nuostatos pasiekti daugiau naudos su mažiau išteklių; Išteklių poreikiai kontroliuojami skatinant darbo našumą.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis (Hood, 1991, p. 4 – 5; Bileišis, ir kt., 2015, p. 205 – 206).

A. Guogio bei D. Gudelio (2003) teigimu, „naujosios viešosios vadybos įgyvendinimas neatsiejamas nuo pilietinės visuomenės kūrimo ir socialinio pasitikėjimo stiprinimo“ (ten pat, p. 15). Tam įtakos turėjo tai, kad visuomenės nariai išmoko pasitikėti bei bendradarbiauti tarpusavyje. Vienas iš naujosios viešosios vadybos modelio pagrindų yra tai, kad tiek privataus sektoriaus tiek ir valstybinio sektoriaus institucijų atstovai vadovavosi principu svarbiausia jų klientai ir jų poreikių tenkinimas (Denhardt, 2001).

Naujosios viešosios vadybos laikotarpiu valdžia suteikė daugiau galių bendruomenių atstovams, aktyviems piliečiams, kuriuos skatino teigti pasiūlymus, kaip turi būti teikiamos paslaugos, o tai sukūrė tam tikrą konkurenciją, kurios bendruomenės pasiūlys geresnes idėjas paslaugų teikimui (Bileišis, ir kt. 2015, p. 203 – 220). O tai skatino valdžią imtis siūlomų naujovių įgyvendinimo, o piliečių pasitikėjimas besikeičiančia ir modernėjančia valdžia kito. Naujosios viešosios vadybos laikotarpiu pasitikėjimas buvo kintantis, nepastovus, galima sakyti, banguojantis ir priklausė nuo valdžios priimamų sprendimų bei vykdomos politikos. Valdžios atstovai įgyvendindami aktyvių visuomenės atstovų siūlomas naujoves ne

visuomet sulaukdavo palaikymo iš piliečių, ypač tuomet jeigu tai nors ir laikinai tačiau pablogindavo jų padėtį ar gaunamų paslaugų kokybę (žr. 3 pav.).

Pastaruoju laikotarpiu demokratiškai valdomų valstybių viešajame administravime „siekiama įtvirtinti demokratines vertybes, pilietiškumą bei tarnybos visuomenės interesams principus, ir todėl vyksta nuolatinė paieška, kaip, vadovaujantis demokratiniais valdymo principais, pasiekti kuo geresnį administravimo efektą” (Domarkas, 2004, p. 8). O tam į pagalbą atėjo naujasis viešasis valdymas, kuris pasižymi „tuo, kad yra nukreiptas į tarporganizacinį valdymą“ (Bileišis, ir kt. 2015, p. 225). Čia pagrindinis valdžios uždavinys yra koordinuoti pavaldžių institucijų darbą taip, kad būtų pasiekti bendri tikslai. Koordinavimo procese dalyvauja ne tik aukščiausios valdžios atstovai, tačiau yra pasitelkiami ir visuomeninių nevyriausybinų organizacijų atstovai, aktyvūs piliečiai, kuriems svarbu, kad šalyje sprendimai būtų priimami demokratiškai (ten pat, p. 226).

Šiandien valdžios institucijos, siekdamos kuo geresnių rezultatų valdomos formuojant tikslus bei uždavinius, kuriuos jose dirbantys valstybės tarnautojai stengiasi įgyvendinti bendradarbiaudami tarpusavyje, o tam pasiekti reikalinga „pasitikėjimo atmosfera, pasitikėjimu paremtas organizacinis klimatas“ (Kaselis, Pivoras, 2012, p. 142). Piliečių dalyvavimas viešajame administravime yra labai svarbus, kadangi jiems dalyvaujant priimti sprendimai paremti „abipusių įsipareigojimų formų plėtra“ (Raipa, Buškevičiūtė, 2010, p. 29).

Naujasis viešasis valdymas yra neatsiejamas valdžios institucijų nuo bendradarbiavimo „su visuomene ir žiniasklaida“ (Raipa, Buškevičiūtė, 2011, p. 23), kadangi toks kooperavimasis padeda priimti sprendimus, kurie atitinka visuomenės narių bei valdžios lūkesčius, o tai didina piliečių pasitikėjimą jomis (ten pat, p. 23 – 24).

Šalyse įsivyravus naujam viešajam valdymui valdžios institucijos aktyviau bendradarbiauja su visuomenės atstovais, kadangi turi tikslą, kad jų priimami sprendimai atitiktų visuomenės lūkesčius, t. y. politikai priimdami strateginius sprendimus vykdo tyrimus, kokių pasekmių priimami įstatymai turės visuomenei bei jos pasitikėjimui valdžia, ir kaip ji reaguos į galimus pokyčius.

2 pav. Visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis tradicinio administravimo teorijoje.

Šaltinis: sudaryta autorės

3 pav. Visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis naujosios viešosios vadybos teorijoje.

Šaltinis: sudaryta autorės

4 pav. Visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis naujojo viešojo valdymo teorijoje.

Šaltinis: sudaryta autorės

Galime teigti, jog geras valstybės valdymas ir skaidrus valstybės institucijų sprendimų priėmimo procesų veiksmingumas priklauso nuo valdžios institucijų ir visuomenės abipusio pasitikėjimo. Tad labai svarbu, kad institucijos teikiančios paslaugas, tinkamai veiktų viešai ir išlaikytų pakankamai aukštą žmonių pasitikėjimo lygį. Šiandieninė valdžia supranta, kad be visuomenės pasitikėjimo ir palaikymo, esminių sprendimų negali priimti, kadangi vienašališkai (be visuomenės palaikymo) priimti sprendimai gali būti atšaukti, piliečiams pasinaudojus demokratijos suteiktomis teisėmis, kaip pavyzdžiui referendumu. Tad visuomenės pasitikėjimo ir paramos reikia bet kokiai valstybės institucijos veiklai (žr. 4 pav.).

1.5. Matavimų paklaidų priežastys

Visuomenės nuomonės tyrimuose matavimų paklaidų priežasčių yra nemažai, todėl siekiant palyginti Europos socialinio tyrimo (EST) (angl. *European Social Survey (ESS)*), Eurobarometro atliekamų tyrimų rezultatus bei Lietuvos HSM duomenų archyve esančių tyrimų duomenis privalome apžvelgti ar buvo naudojama vienodi imties atrankos būdai, duomenų rinkimo metodai, koks instrumentarijus taikytas, koks klausimynas ir kokia matavimo skalė buvo naudojama. Apklausų rezultatams įtakos turi ir duomenų rinkimo metu ar prieš tai vykstantys įvykiai šalyje taip pat kokia įmonė vykdė apklausą, t. y. ar apklausas vykdė asmenys buvo tinkamos kvalifikacijos ir pan. (žr. 5 pav.).

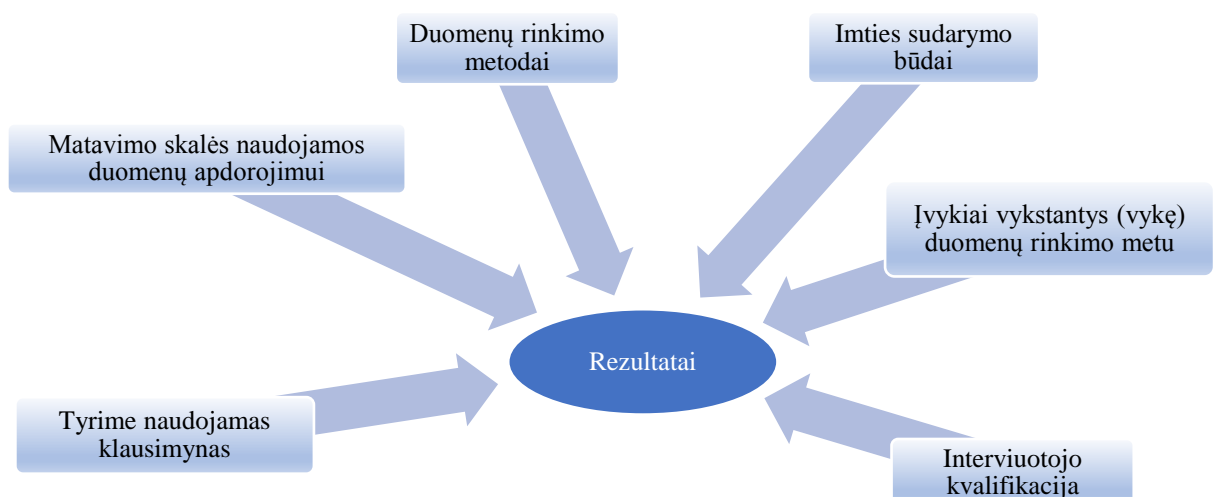
Pirmiausia, tai koks imties sudarymo būdas buvo taikytas respondentų atrankai. Europos socialinių tyrimai 2011 m. respondentų imčiai sudaryti naudojo stratifikuotos tripakopės atrankos būdą, o vėliau taikytas tikimybinės atrankos būdas. Eurobarometras respondentų imčiai sudaryti naudoja daugiapakopę atsitiktinę (tikimybinę) atranką. Tokios imtys sudaro prielaidai atsirasti atsitiktinei rezultatų paklaidai (Gaidys, Tureikytė, 1997; Fowler, 2009).

Duomenų rezultatams įtakos turi ir tai koku metodu buvo rinkti duomenys, t. y. koks duomenų rinkimo metodas buvo taikytas, kadangi duomenys gali būti renkami interviu metodais (asmeniniu giluminiu bei fokus grupių), anketinių apklausų metu (paštu, telefonu, internetu). Duomenų rinkimui

tiek Eurobarometras, tiek ir EST naudoja tiesioginį (*angl. Face-to-face*) interviu metodą, kurie yra vykdomi respondentų namuose.

Dar viena visuomenės nuomonės tyrimuose paklaidų priežastis yra apklausoje naudojami klausimynai ir tai kaip juos supranta respondentai. Klausimo formuluotė turi labai didelę reikšmę rezultatams, todėl sudarant klausimynus reikia vengti dviprasmiškų bei pernelyg sudėtingų klausimų, kad būtų išvengta galimų interpretacijų (Lee, Benoit-Bryan, Johnson, 2012). Reikia paminėti tai, kad klausimai, susiję su pasitikėjimu valdžios institucijomis, nėra identiška suformuluoti. EST klausimas susijęs su pasitikėjimu skamba: „*kiek jūs asmeniškai pasitikite kiekviena iš institucijų, kurias aš išvardinsiu? <...>Taigi kiek jūs pasitikite... Seimu, teisine sistema, policija, politikais, politinėmis partijomis, Europos Parlamentu bei Jungtinių Tautų Organizacija*” (EST pagrindinis klausimynas 5 banga), o Eurobarometro „*Norėčiau Jūsų paklausti, kiek pasitikite tam tikromis žiniasklaidos priemonėmis ir institucijomis. Prašom pasakyti, ar esate linkęs (-usi) pasitikėti ar nepasitikėti kiekviena iš šių žiniasklaidos priemonių ir institucijų policija, politinėmis partijomis, Lietuvos Vyriausybe, Seimu, Europos Sąjunga, Jungtinių Tautų Organizacija*“ (Eurobarometro klausimynas Lietuvai, 2017). Sistemingosios paklaidos viena iš priežasčių yra skirtingos klausimų formuluotės (Fowler, 2009).

Taip pat, yra labai svarbu, apklausoje naudojamos matavimo skalės. EST tyrėjai, tirdami visuomenės narių pasitikėjimą respondentų prašo 10 balų skalėje (0 visiškai nepasitiki, 10 visiškai pasitiki) atsakyti kiek pasitiki įvardinta institucija. Eurobarometro tyrime prašoma respondentų atsakyti ar jie pasitiki įvardinta institucija. Kadangi Eurobarometro naudojama skalėje respondantai atsako ar jie pasitiki / nepasitiki institucija, o EST skalėje respondantai atsakydami į klausimą įvardina skaičių kiek jų manymu, jie pasitiki institucija, tai gali lemti pakankamai nemažus rezultatų skirtumus juos lyginant tarpusavyje (Fowler, 2009, p. 99-101).

5 pav. Matavimo paklaidų priežastys. Sudaryta autorės

Visuomenės nuomonės tyrimų matavimų rezultatams, taip pat daro įtaką ir duomenų rinkimo metu šalyje vykstantys įvykiai, kaip pavyzdžiui politiniai (korupciniai) skandalai, Seimo rinkimai, finansinės krizės ir pan. Todėl vertinant tyrimų rezultatus svarbu įvertinti ir tai koku laikotarpiu buvo vykdoma apklausa. Dar viena priežastis galinti daryti įtaką apklausų rezultatams yra įmonės, kuri atliko apklausas patikimumas bei duomenų rinkėjo kvalifikacija, kadangi dėl interviuotojo kvalifikacijos stoka gali sąlygoti sistemingosios paklaidos atsiradimą (Fowler, 2009).

Sistemingosios paklaidos šaltiniai taip pat yra tai, kad respondentai netinkamai supranta klausimą, atsakinėdami meluoja arba tiesiog neatsako į jiems pateikiamus klausimus. Taip pat reikia paminėti, kad duomenų paklaidos dažniausiai atsiranda po duomenų rinkimo ir apdorojimo, t. y. duomenų kodavimo, redagavimo bei vertinimo procedūrų metu (Lee, Benoit-Bryan, Johnson, 2012).

Apibendrinant pirmąjį skyrių, galima teigti, kad pasitikėjimą nėra lengva apibrėžti dėl šiuo metu jau egzistuojančių sampratų bei jo tipų įvairovės. Visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis priklauso nuo įvairių veiksnių, kurie keičiasi priklausomai nuo šalies politinio režimo ar ekonominės padėties, valdžios ir gyventojų bendradarbiavimo, todėl atliekant visuomenės nuomonės tyrimus tyrėjai vertina tai kaip faktorius, kodėl vienomis institucijomis pasitikėjimas didėja, o kitomis mažėja.

2. VISUOMENĖS PASITIKĖJIMO VALDŽIOS INSTITUCIJOMIS EMPIRINIO TYRIMO METODOLOGIJA

Pasak K. Kardelio (2007, p. 89) „metodologija gali būti suprantama ir kaip tyrimo metodo panaudojimo logika“, kuria yra pagrindžiamas metodo pasirinkimas. Tyrimo metodai tai instrumentai, kurie parodo kaip buvo pasiekti rezultatai bei suteikia galimybę kitiems tyrėjams „pakartoti tyrimą bei dar kartą patikrinti jo rezultatus“ (Kardelis, 2007, p. 91).

Siekiant empiriškai atsakyti į šio darbo tikslą, buvo pasitelktas kiekybinis tokio socialinio reiškimo kaip pasitikėjimas, tyrimas. Kaip žinia, kiekybiniai tyrimai atliekami pasitelkiant matematinius, statistinius skaičiavimus, kadangi jų pagrindinė išraiška – skaitinė (Lapin, 2014). Kiekybinių tyrimų esmė yra matuoti ir matavimų dėka daryti apibendrinimus.

Siekiant išanalizuoti Lietuvos gyventojų pasitikėjimą valdžios institucijomis buvo pasirinktas antrinės kiekybinių duomenų analizės tyrimo dizainas, kuris suteikė galimybę pasinaudoti jau surinktais tyrimų duomenimis, sudarė galimybę duomenis palyginti su ankstesniais tyrimais, o tai yra pigiau nei atlikti naują tyrimą, taip pat naudojantis duomenimis galima atlikti koreliacijas (Stewart, Kamins, 1993).

2.1. Empiriniame tyrime naudojamų tyrimų duomenys

Antrinei kiekybinių duomenų analizei buvo pasirinkti Europos socialinio tyrimo, Eurobarometro, Lietuvos HSM duomenų archyvo duomenys bei Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos užsakytų tyrimų ataskaitos (žr. 4 lentelė), kuriuose buvo tiriama visuomenės pasitikėjimas institucijomis.

4 lentelė. Baigiamajame darbe naudojamų tyrimų duomenys bei ataskaitos

Metai	Eurobarometras	EST	Kiti tyrimai, kurių duomenys saugomi Lietuvos HSM duomenų archyve	LR vidaus reikalų ministerijos užsakomieji tyrimai
2008	-	4 bangos duomenys (ESS4)	-	-
2010	2010 m. duomenys (ZA5449: Eurobarometer 74.2)	5 bangos duomenys (ESS5)	Lietuvos valdžia ir politika (2010 m.)	Lietuvos gyventojų apklausa apie valstybės ir savivaldybės įstaigas, 2010.06
2011	2011 m. duomenys (ZA5471: Eurobarometer 75.3)	-	-	-
2012	2012 m. duomenys (ZA5685: Eurobarometer 78.1)	6 bangos duomenys (ESS6)	Porinkiminė apklausa (2012 m.)	Pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimas tyrimo ataskaita (2012 m.)
2013	2013 m. duomenys (ZA5689: Eurobarometer 79.3)	-	Visuomenės gerovė I, 2013 m.	-
2014	2014 m. duomenys (ZA5913: Eurobarometer 81.2)	7 bangos duomenys (ESS7)	-	Tyrimo „Pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimas“ ataskaita (2014 m.)
2015	2015 m. duomenys (ZA5998: Eurobarometer 73.3)	-	Visuomenės gerovė II, 2015 m.	-

Metai	Eurobarometras	EST	Kiti tyrimai, kurių duomenys saugomi Lietuvos HSM duomenų archyve	LR vidaus reikalų ministerijos užsakomieji tyrimai
2016	2016 m. duomenys (ZA6694: Eurobarometer 85.2)	-	-	2016 m. tyrimo Pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimas ataskaita
2017	2017 m. duomenys (ZA6863: Eurobarometer 87.3)	-	-	-

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Eurobarometer 74.2 (2010), Eurobarometer 75.3 (2011), Eurobarometer 78.1 (2012), Eurobarometer 79.3 (2013), Eurobarometer 81.2 (2014), Eurobarometer 73.3 (2015), Eurobarometer 85.2 (2016), EST 2008, EST 2010, EST 2012, EST 2014, Imbrasaitė, Jūratė, et al. Valdžios institucijų suvokimas ir politiniai veiksmai Lietuvoje, 2010 m. gruodis; Ramonaitė, Ainė et al. Porinkiminė apklausa, 2012 m. lapkritis – gruodis; Butkevičienė, Eglė et al. Visuomenės gerovė I, 2013 m. sausis, Krupavičius, A. et al. Visuomenės gerovė II, 2015 m. spalio – gruodis, LR vidaus reikalų ministerijos pateiktomis tyrimų apie pasitikėjimą valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimo ataskaitom.

2.2. Duomenų analizės metodai ir nepriklausomi kintamieji

Atliekant pasitikėjimo valdžios institucijomis antrinių duomenų analizę lyginama, kaip pasitikėjimas valdžios institucijomis matuojamas Europos socialinio tyrimų, Eurobarometro bei kituose Lietuvos HSM duomenų archyve esančiuose duomenų rinkiniuose. Rezultatų lyginamąja analize buvo siekiama nustatyti, kokios priežastys turi įtakos rezultatų skirtumams, todėl prieš atliekant analizę, buvo lyginami apklausų imčių dydžiai, apklausas vykdžiusios įmonės, tyrimo laikotarpiai, respondentų atrankos metodai. Pasinaudojant minėtais duomenimis buvo apskaičiuotos apatinės bei viršutinės 95% pasikliautino intervalo ribos pagal Cochran (1963, cit. Israel 1992 p. 3) formulę proporcijai, siekiant nustatyti ar atliktų tyrimų rezultatai yra leistinose statistinių duomenų paklaidų ribose.

Baigiamajame darbe taip pat buvo atlikta pasitikėjimo indikatorių koreliacinė analizė. Šiai analizei atlikti buvo naudojamas Spearmano ranginis koreliacijos koeficientas, kurio pagalba buvo siekiama nustatyti ryšį tarp kintamųjų (žr. 5 lentelė). Skaičiuojant koeficientą reikšmės kinta nuo -1 iki +1. Kuo koreliacijos koeficiento reikšmė artimesnė 1 arba -1, tuo stipresnis ryšys tarp kintamųjų (Čekanavičius, Murauskas, 2001, p. 98).

5 lentelė. Spearmano ranginis koreliacijos koeficientas

Koreliacijos koeficiento reikšmių skalė										
Labai stipri	Stipri	Vidutinė	Silpna	Labai silpna	Nėra ryšio	Labai silpna	Silpna	Vidutinė	Stipri	Labai stipri
-1	nuo -1 iki -0,7	nuo -0,7 iki -0,5	nuo -0,5 iki -0,2	nuo -0,2 iki 0	0	nuo 0 iki 0,2	nuo 0,2 iki 0,5	nuo 0,5 iki 0,7	nuo 0,7 iki 1	+1

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis (Čekanavičius, Murauskas, 2001, p. 98)

Pasitikėjimo indikatorių koreliacine analize yra siekiama patikrinti koks ryšys yra tarp teorinėje darbo dalyje minėtų veiksnių turinčių įtakos visuomenės pasitikėjimui valdžios institucijomis, ir kurie iš jų turi didesnę, o kurie mažesnę įtaką minėtam fenomenai. Pasitikėjimo indikatorių koreliacinei analizei

buvo pasirinkti 7 kintamieji, kuriais buvo galima patikrinti kai kuriuos teorinėje dalyje minėtus veiksnius, kuriuos mokslininkai įvardina kaip turinčius įtakos visuomenės pasitikėjimui valdžios institucijomis.

Pirmasis kintamasis – domėjimasis politika. Šiuo kintamuoju norima patikrinti prielaidą, kad asmenys besidomintys politika yra linkę labiau pasitikėti valdžios institucijomis. Jam patikrinti buvo pasirinktas klausimas – „*Kiek jūs domitės politika?*” iš Europos socialinio tyrimų klausimynų (2008 – 2014 m.) bei Visuomenės gerovė (2013 ir 2015 m.). Šio klausimo atsakymo skalę sudaro 4 atsakymų variantai: 1 – labai domitės; 2 – pakankamai domitės; 3 – mažai domitės; 4 – visiškai nesidomite.

Antrasis kintamasis – išsilavinimas. Šiuo kintamuoju norima patikrinti ar asmenys įgiję aukštesnį išsilavinimą yra linkę labiau pasitikėti valdžios institucijomis, todėl buvo pasirinktas klausimas – „*Koks yra jūsų aukščiausias pasiektas išsilavinimo lygis?*”. Iš Europos socialinio tyrimų klausimynų (2010 – 2014 m.) su šiais atsakymų variantais: 0 - nebaigtas pradinis; 1 – Pradinis; 2 – Profesinis (nebaigus pagrindinio); 3 – Pagrindinis (apima ir jaunimo mokyklas); 4 – Profesinis (kartu baigiant ir pagrindinę); 5 – Profesinis (po pagrindinio baigimo); 6 – Vidurinis (apima ir gimnazijas); 7 – Specialusis vidurinis (apima ir technikumus); 8 – Profesinis (po vidurinės baigimo); 9 – Aukštesnysis arba aukštasis neuniversitetinis; 10 – Aukštasis universitetinis (įgytas bakalauro, magistro, rezidentūros, specialiosios profesinėse ar vientisiosiose studijose); 11 – Mokslo daktaro ar kandidato laipsnis. Bei Visuomenės gerovė (2013 ir 2015 m.) su 16 galimų atsakymų variantų: 0 – nebaigtas pradinis; 1 – Pradinis; 2 – Profesinis (nebaigus pagrindinio išsilavinimo); 3 – Pagrindinis (apima ir jaunimo, vakarines mokyklas); 4 – Profesinis, įgytas kartu baigiant ir pagrindinį 5 – Profesinis po pagrindinio (programa truko mažiau nei 2 m.); 6 – Profesinis po pagrindinio (programa truko 2 ar daugiau m.); 7 – Vidurinis (apima ir gimnazijas, licėjus, vakarines mokyklas); 8 – Profesinis po pagrindinio, kartu įgyjant vidurinę; 9 – Profesinis, įgytas po vidurinio; 10 – Aukštesnysis ar specialusis vidurinis, įgytas po pagrindinio; 11 – Aukštesnysis ar specialusis vidurinis, įgytas po vidurinio; 12 – Aukštasis neuniversitetinis arba koleginis; 13 – Aukštasis universitetinis, įgytas baigus bakalauro studijas; 14 – Aukštasis universitetinis: vientis. ar spec. prof. studijos; 15 – Aukštasis universitetinis: magistrantūra arba rezidentūra; 16 – Mokslų daktaro ar kandidato laipsnis.

Trečiasis – respondentų pajamos. Šiuo kintamuoju norima patikrinti prielaidą, kad visuomenės pasitikėjimui valdžios institucijomis turi įtakos gyventojų pajamos. Minėtam kintamajam patikrinti buvo pasirinktas klausimas – „*Kuris iš kortelėje pateiktų apibūdinimų geriausiai nusakytų jūsų požiūrį į dabartines jūsų ir kartu su jumis šiuose namuose gyvenančių žmonių pajamas?*” iš Europos socialinio tyrimų 2008 m. bei 2010 m. klausimynų su 4 atsakymų variantais: 1 – Esamos pajamos leidžia gyventi nejaučiant jokio nepritekliaus; 2 – Esamų pajamų iš esmės pakanka; 3 – Sunkiai verčiamės su esamomis pajamomis; 4 – labai sunkiai verčiamės su esamomis pajamomis.

Ketvirtasis kintamasis – politinė sistema, kuriuo siekiama patikrinti prielaidą, kad šalies politinė sistema turi įtakos visuomenės pasitikėjimui. Šiam kintamajam patikrinti buvo pasirinktas Europos socialinio tyrimo 2014 m. klausimyno klausimas – „*Kaip manote, kiek Lietuvos politinė sistema leidžia tokiems žmonėms kaip jūs pareikšti nuomonę ir turėti įtakos tam, ką daro valdžia?*”. Respondentų buvo prašoma atsakyti 10 skalėje, kai 0 – neleidžia nė kiek; o 10 – leidžia visiškai.

Penktasis kintamasis – pasitikėjimas kitais žmonėmis. Jis pasirinktas norint sužinoti, ar asmenys, kurie yra linkę pasitikėti kitais bus linkę pasitikėti ir valdžios institucijomis. Tam patikrinti buvo pasirinktas – „*Ar apskritai dauguma žmonių galima pasitikėti, ar su žmonėmis reikia būti labai atsargiam/-iai?*” iš Europos socialinio tyrimų klausimynų (2010 – 2014 m.) bei Visuomenės gerovė (2013 ir 2015 m.). Respondentų buvo prašoma įvertinti skalėje nuo 0 iki 10, kur 0 reiškia, kad su žmonėmis reikia būti labai atsargiam/-iai, o 10 – kad dauguma žmonių galima pasitikėti.

Kitas kintamasis – amžius. Šiuo kintamuoju buvo norima sužinoti kokia įtaką pasitikėjimui valdžios institucijomis turi amžius. O tam patikrinti buvo pasirinktas – „*Jūsų amžius*”, iš Europos socialinio tyrimų klausimynų (2010 – 2014 m.) bei Visuomenės gerovė (2013 ir 2015 m.) klausimynų, o atsakymai buvo 1 – iki 29 metų; 2 – 30 – 39 metų; 3 – 40-49 metų; 4 – 50 – 59 metų; 5 – 60- 69 metų; 6 – 70 metų ir vyresni.

Ir paskutinis kintamasis – šalies ekonominė padėtis. Minėtu kintamuoju buvo norima įsitikinti, ar valstybės ekonominė padėtis turi įtakos visuomenės pasitikėjimui valdžios institucijomis. Jam patikrinti buvo pasirinktas – „*Ar jūs esate patenkintas/-a dabartine Lietuvos ekonomine situacija?*” iš Europos socialinio tyrimų klausimynų (2010 – 2014 m.) bei Visuomenės gerovė (2013 ir 2015 m.) klausimynų. Respondentų buvo prašoma įvertinti skalėje nuo 0 iki 10, kur 0 reiškia, kad ypatingai nepatenkintas, o 10 – ypatingai patenkintas.

Taip pat buvo atlikta pagrindinių komponentų (faktorinė) kintamųjų analizė, kuria buvo siekiama parodyti, kurios iš institucijų turi didžiausius faktorių svorius (krūvius) bei palyginti juos su panašiu laikotarpiu atliktais tyrimais.

3. VISUOMENĖS PASITIKĖJIMO VALDŽIOS INSTITUCIJOMIS EMPIRINIS TYRIMAS

Lietuva, kaip ir daugelis demokratiškai valdomų valstybių, sulaukia įvairių gyventojų skundų, lemiančių „nepasitenkinimo augimą visuomenėje ir ilgainiui priveda prie absoliutaus nepasitenkinimo atitinkama institucija ir jos pareigūnais“ (Paškonis, 2010, p. 8 – 9). O tam, kad taip nenutiktų valstybės atlieka užsakomuosius tyrimus, kuriais siekiama nustatyti visuomenės pasitikėjimo valdžios institucijomis rodiklius, ir vėliau jais remdamosi numato valstybės strateginius tikslus.

3.1. Pasitikėjimo apžvalga politikoje

Visuomenės pasitikėjimo valdžios institucijomis klausimas „yra svarbus ir Lietuvos institucijų darbotvarkės klausimas“ (Nakrošis, 2017, p. 98), kuris buvo įtrauktas ir į XVI - osios bei į XVII - osios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programas. XVI – osios Vyriausybės programoje buvo numatyta, atkurti visuomenės pasitikėjimą valdžios subjektais, kad jie veiktų skaidriai, efektyviai ir jų rezultatai atitiktų visuomenės lūkesčius ir tai atitinkamai gerintų gyventojų nuomonę Lietuvos valstybės tarnyba ir jos pareigūnais (Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas, 2012, Nr. XII-51). XVII - osios vyriausybės programoje numatytas siekis mažinti valdžios institucijų atotrūkį nuo visuomenės, kadangi gyventojų „abejingumas lėmė milžinišką atskirtį ir skurdą, nepasitikėjimą politine valdžia, nusivylimą valstybės institucijomis“ (Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas, 2016 m., Nr. XVIII-82, p. 112-113). Vyriausybė yra išsikėlusį tikslą padidinti pasitikėjimą valstybės institucijomis nuo 71 % (2016 m. duomenys) iki 75 % - 2020 m. Vyriausybės programoje taip pat numatyta išlaikyti „visuomenės pasitikėjimą ES ir jos veikla (Eurobarometro duomenimis), 55 proc.“ (Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas, 2017, Nr. 167) ir tai padaryti „diskusijų, publikacijų ir mokymų ciklo, užtikrinančių Lietuvos visuomenės pasitikėjimą ES ir jos veikla ir puoselėjančių europines vertybes visuomenėje“ (Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas, 2017, Nr. 167) pagalba. Politikai suvokia, kad siekiant atkurti visuomenės pasitikėjimą reikia, skatinti jų aktyvų dalyvavimą šalies visuomeniniame gyvenime bei tai daryti aktyviai bendradarbiaujant tarpusavyje, kadangi jei bus dirbama tik vienašališkai nebus pasiekti norimi rezultatai.

XVII - osios Vyriausybės programoje yra naudojami 2016 m. atlikto tyrimo „Pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimo“ ataskaitos duomenys, kurioje teigiama, kad valstybės ir savivaldybės įstaigomis pasitiki 71 proc. gyventojų. Sąvoką „valstybės ir savivaldybės įstaigos“ sudaro

Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos – atstovaujamosios, valstybės vadovo, vykdomosios, teisminės valdžios institucijos, teisėsaugos institucijos ir įstaigos, auditą, kontrolę (priežiūrą) atliekančios institucijos ir įstaigos, kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, kurios finansuojamos iš valstybės ar savivaldybių biudžetų bei valstybės pinigų fondų ir kurioms

Viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka yra suteikti viešojo administravimo įgaliojimai (Valstybės tarnybos įstatymas, 1999, Nr. VIII-1316, 2 str. 4 d.).

Iš pateikto apibrėžimo matoma, kad valstybės ir savivaldybės institucijas sudaro LR Seimas, vyriausybė, LR Prezidentas, ministerijos, savivaldybės, seniūnijos ir t. t. Darbe minėtos institucijos apibrėžiamos kaip valdžios institucijos, todėl bus siekiama palyginti gyventojų pasitikėjimą minėtomis institucijomis, nagrinėjant skirtingų tyrimų rezultatus.

3.2. Pasitikėjimo institucijomis atliktų tyrimų matavimų analizė

Siekiant nustatyti, kodėl Europos socialinio tyrimo, Eurobarometro, Lietuvos HSM duomenų archyve saugomo tyrimų bei LR vidaus reikalų ministerijos atlikti tyrimai apie visuomenės pasitikėjimą valstybės institucijomis rezultatai skirtingi, bus nagrinėjama kokia metodika taikyta duomenų analizei. Taip pat kokie ir kaip buvo formuluojami klausimai tiriant visuomenės pasitikėjimą valdžios institucijomis, bei ar tyrime reprezentatyvumas (dalyvavusių respondentų demografinių charakteristikų, pvz., amžius, proporcijų atitikimas žinomiems populiacijos parametrams) turėjo įtakos rezultatams.

6 lentelė. Europos socialinio tyrimo statistiniai duomenys

	Europos socialinio tyrimo duomenys naudojami tyrimui			2014 (7 bangos duomenys, ESS7)
	2008 (4 bangos duomenys, ESS4)	2010 (5 bangos duomenys, ESS5)	2012 (6 bangos duomenys, ESS6)	
Imties dydis, N				
<i>Seimu</i>	1966	1732	2047	2215
<i>Politinėmis partijomis</i>	1940	1716	2033	2189
<i>Policija</i>	1975	1762	2032	2185
<i>Teisine sistema</i>	1943	1704	2035	2206
<i>Europos parlamentu</i>	1776	1560	1853	2083
Laikotarpis (Duomenų rinkimo)	2009-10-16 2010-01-12	2011-05-17 2011-08-15	2013-05-13 2013-08-25	2015-04-11 2015-06-13
Respondentų atrankos metodas	Stratifikuota tripakopė atranka	Daugiapakopė atsitiktinė atranka	Tikimybinė reprezentatyvi respondentų atranka	
Duomenis rinkusi įmonė	UAB „Baltijos tyrimai“	UAB „Rait“	UAB „Baltijos tyrimai“	
Respondentų amžiaus intervalas	Lietuvos namų ūkių gyventojai nuo 15 metų ir vyresni			

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis EST 2008, EST 2010, EST 2012, EST 2014

EST tyrimus atlieka kas dvejus metus. Lietuvoje EST tyrimai vykdomi nuo 2008 m. pagal labai griežtus mokslinius standartus. Respondentų atrankai yra taikomi tikimybinės atrankos metodai, siekiant sumažinti galimas paklaidas. Respondentų imtis 2010 m. atsakant į klausimus susijusius su pasitikėjimu institucijomis buvo nuo 1560 – 1762 respondentų skaičiaus, 2012 m. – 1853 – 2035 respondentų, o 2014 m. – 2083 – 2215 respondentų. Naudojant tokias imtis optimali rezultatų paklaida - +/- 2,5 proc. (Gaidys, Tureikytė, 1997, p. 118). 2010 m. respondentų apklausą atliko UAB „Rait“, 2012 m. bei 2014 m. – UAB

„Baltijos tyrimai“, todėl vertinant 2010 m. ir 2012 m. gautus rezultatus duomenis reikės įvertinti tai kaip vieną iš sisteminės paklaidos priežasčių (žr. 6 lentelė).

Eurobarometras visuomenės nuomonės tyrimus atlieka kiekvienais metais. Respondentų apklausas nuo 2010 m. iki 2012 m. atliko TNS Gallup, LT, o nuo 2013 m. iki 2016 m. šiuos tyrimus Lietuvoje atlieka TNS LT. Respondentų atrankai yra taikoma daugiapakopė atsitiktinė (tikimybinė) atranka, tad lyginant Eurobarometro rezultatus tarpusavyje sisteminė paklaida dėl taikomos skirtingos respondentų atrankos bei įmonės renkančios duomenis negalima. Svarbu paminėti, kad respondentų imtis atsakinėjant į klausimus susijusius su pasitikėjimu svyruoja nuo 795 iki 1058 (žr. 7 lentelė).

7 lentelė. Eurobarometro tyrimų statistiniai duomenys

	Eurobarometras						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Imties dydis, N							
<i>Seimu</i>	1010	994	896	996	1005	1058	1047
<i>Politinėmis partijomis</i>	1005	983	997	1000	991	1058	1047
<i>Vyriausybe</i>	1004	984	992	998	997	1058	1047
<i>Europos parlamentu</i>	795	843	802	875	826	1058	1047
<i>Regione/vietos valdžia</i>	938	984	958	970	973	-	-
Respondentų atrankos metodas	Daugiapakopė atsitiktinė (tikimybinė) atranka						
Duomenis rinkusi įmonė	TNS Gallup LT			TNS LT			
Laikotarpis (Duomenų rinkimo)	2010 m. lapkričio 12 – 18 d.	2011 m. gegužės 7 – 22 d.	2012 m. lapkričio 3 – 18 d.	2013 m. gegužės 10 – 26 d.	2014 m. kovo 15 – 24 d.	2015 m. gegužės 16 – 26 d.	2016 m. gegužės 21 – 30 d.
Respondentų amžiaus intervalas	Lietuvos namų ūkių gyventojai nuo 15 metų ir vyresni						

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Eurobarometer 74.2 (2010), Eurobarometer 75.3 (2011), Eurobarometer 78.1 (2012), Eurobarometer 79.3 (2013), Eurobarometer 81.2 (2014), Eurobarometer 73.3 (2015), Eurobarometer 85.2 (2016).

Taip pat reikėtų paminėti, kad LR vidaus reikalų ministerija kiekvienais metais užsakinėja tyrimus, kurių rezultatus naudoja ir LR Vyriausybės programų uždaviniams ir jų rodikliams nustatyti. 8 lentelėje matoma, kad atliktų tyrimų imtis yra ne mažesnė nei 1000 respondentų, o tokios imtys leidžia gauti optimalią rezultatų paklaidą – ne didesnę, nei +/- 3,2%. Reikia paminėti ir tai, kad 2010 - 2014 m. apklauose respondentų amžius buvo nuo 15 iki 74 metų amžiaus, tačiau 2016 m. apklausoje dalyvavo respondentai nuo 18 m. ir vyresni. Respondentų atrankos metodai buvo taikyti beveik kiek vieną kartą kiti (žr. 8 lentelė). Taip pat svarbu paminėti, kad duomenis rinko skirtingos įmonės, todėl kaip jau buvo minėta 1.5. skyriuje, visa tai turi įtakos galutiniams apklausų rezultatams.

8 lentelė. LR vidaus reikalų ministerijos atliekų užsakomųjų tyrimų statistiniai duomenys

Tyrimą užsakiusi institucija	Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija			
	Projekto pavadinimas	Lietuvos gyventojų apklausa apie valstybės ir savivaldybės įstaigas, 2010.06	Pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimas tyrimo ataskaita (2012 m.)	Tyrimo "Pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimas" ataskaita (2014 m.)
Imties dydis, N	1000	1007	1012	1002
Respondentų atrankos metodas	Reprezentatyvi tikimybinė atranka	Daugiapakopė, tikimybinė atranka	Daugiapakopė atsitiktinė maršrutinė atranka	Daugiapakopė stratifikuota atsitiktinė atranka
Duomenis rinkusi įmonė	UAB „Baltijos tyrimai“	UAB „Baltijos tyrimai“	UAB „Rait“	UAB „Baltijos tyrimai“
Laikotarpis (Duomenų rinkimo)	2010 m. spalio mėn.	2012 m. birželio mėn.	2014 m. rugsėjo 11-26 d.	2016 m. rugpjūčio 18-30 d.
Respondentų amžiaus intervalas	Lietuvos namų ūkių gyventojai nuo 15 metų iki 74 metų	Lietuvos namų ūkių gyventojai nuo 15 metų iki 74 metų	Lietuvos namų ūkių gyventojai nuo 15 metų iki 74 metų	Lietuvos namų ūkių gyventojai nuo 18 metų ir vyresni

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis LR vidaus reikalų ministerijos pateiktomis tyrimų apie pasitikėjimą valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimo ataskaitom.

9 lentelė. Lietuvos HSM tyrimų duomenų archyvo duomenys

	Lietuvos valdžia ir politika	Porinkiminė apklausa, 2012 m. lapkritis-gruodis	Kauno technologijos universiteto mokslininkų atlikti sociologiniai tyrimai „Visuomenės gerovė“	
	2010 m. gruodis	2012 m.	2013 m.	2015 m.
Imties dydis, N				
<i>Seimu</i>	1032	1457	1139	1051
<i>Politinėmis partijomis</i>	1013	1433	1140	1048
<i>Policija</i>	1002	1458	1160	1060
<i>Teisine sistema</i>	940	1451	1151	1029
Laikotarpis (Duomenų rinkimo)	2010-11-25 2010-12-16	2012-11-13 2012-12-09	2013-01-12 2013-02-05	2015-10-08 2015-12-01
Respondentų atrankos metodas	Stratifikuota dvipakopė atranka	-	Daugiapakopė stratifikuota klasterizuota adresinė atranka	
Respondentų amžiaus intervalas	Lietuvos namų ūkių gyventojai nuo 18 metų ir vyresni			
Duomenis rinkusi įmonė	UAB "Socialinės informacijos centras"	UAB "Baltijos tyrimai"	-	-

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Imbrasaitė, Jūratė, ir kt. Valdžios institucijų suvokimas ir politiniai veiksmai Lietuvoje, 2010 m. gruodis; Ramonaitė, Ainė ir kt. Porinkiminė apklausa, 2012 m. lapkritis – gruodis; Butkevičienė, Eglė ir kt. Visuomenės gerovė I, 2013 m. sausis, Krupavičius, A. ir kt. Visuomenės gerovė II, 2015 m. spalio – gruodis.

Lietuvos HSM duomenų archyve yra įvairių tyrimų, kuriais buvo siekiama nustatyti Lietuvos gyventojų pasitikėjimą įvairiomis institucijomis. Iš minėto archyvo duomenų buvo pasirinkta 4 tyrimų duomenys. 2010 m. atlikto tyrimo „Lietuvos valdžia ir politika“, 2012 m. porinkiminė apklausa bei Kauno technologijos universiteto mokslininkų 2013 m. bei 2015 m. atliktų sociologinių tyrimų

„Visuomenės gerovė“, kurių tikslas buvo išsiaiškinti Lietuvos gyventojų pasitenkinimą bei pasitikėjimą valstybinių institucijų veikla. Šiuose tyrimuose respondentų imtis svyravo nuo 940 iki 1458. Minėtoje apklausoje respondentų amžius buvo nuo 18 m. ir vyresni (žr. 9 lentelė).

3.3. Pasitikėjimo institucijomis Lietuvoje atliktų tyrimų rezultatų analizė

Palyginsime Europos socialinio tyrimo, Eurobarometro tyrimų bei Lietuvos HSM tyrimų duomenų archyve esančių tyrimų, atlikdami antrinę duomenų analizę. Atliekant analizę buvo atsirinkti visuomenės pasitikėjimą institucijomis (LR Seimu, vyriausybe, Europos Parlamentu, politinėmis partijomis, policija bei teisine sistema) nagrinėjantys klausimai ir apskaičiuoti rezultatai procentine išraiška. Taip pat buvo panaudotos LR vidaus reikalų ministerijos užsakymu atliktos apklausų ataskaitos, kuriose yra pateikiami rezultatai procentine išraiška apie pasitikėjimą valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis, ir kurios yra viešai publikuojamos tinklapyje <http://vakokybe.vrm.lt>.

10 lentelė. Visuomenės pasitikėjimas institucijomis 2010 m.

	Europos socialinio tyrimo duomenys, proc. (2010 m.)		Eurobarometro duomenys, proc. (2010 m.)		Lietuvos gyventojų apklausa apie valstybės ir savivaldybės įstaigas, 2010.06, (2010 m.) duomenys, proc.		Lietuvos valdžia ir politika, 2010 m.
	Proc.	Apatinė ir viršutinė ribos (PI 95%)	Proc.	Apatinė ir viršutinė ribos (PI 95%)	Proc.	Apatinė ir viršutinė ribos (PI 95%)	Proc.
Ar pasitikite Seimu	7,1	[5,5 – 7,7]	7,7	[5,9 – 8,3]	9	[7,2 – 10,8]	4,3
Ar pasitikite vyriausybe	-	-	13,5	[11,4 – 15,5]	17	[14,7 – 19,3]	11,9
Ar pasitikite Europos Parlamentu	31,5	[29,2 – 33,8]	74,0	[71,0 – 77,0]	-	-	-
Ar pasitikite politinėmis partijomis	7,3	[6,1 – 8,5]	7,1	[5,5 – 8,8]	-	-	5,1
Ar pasitikite policija	34,2	[32,0 – 36,4]	-	-	-	-	39,2

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis EST (2010), Eurobarometer 74.2 (2010), LR vidaus reikalų ministerijos pateiktomis tyrimų apie pasitikėjimą valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimo ataskaita, Imbrasaitė, Jūratė, ir kt. Valdžios institucijų suvokimas ir politiniai veiksmai Lietuvoje, 2010 m. gruodis.

EST (2010) tyrimo duomenimis LR Seimu pasitiki 7,1 proc., politinėmis partijomis – 7,3 proc. apklausoje dalyvavusių respondentų, o Eurobarometro (2010) – parlamentu – 7,7 proc., politinėmis partijomis – 7,1 proc., 2010 m. atlikto tyrimo „Lietuvos valdžia ir politika“ duomenimis LR Seimu pasitikėjo 4,3 proc., o politinėmis partijomis – 5,1 proc., o LR vidaus reikalų ministerijos ataskaitos „Lietuvos gyventojų apklausa apie valstybės ir savivaldybės įstaigas, 2010.06“ duomenimis Seimu pasitiki 9 proc. Lietuvos gyventojų. Eurobarometro (2010) duomenimis LR Vyriausybe pasitiki 13,5 proc., o LR vidaus reikalų ministerijos ataskaitos „Lietuvos gyventojų apklausa apie valstybės ir

savivaldybės įstaigas, 2010.06“ duomenimis LR Vyriausybė pasitiki 17 proc. šalies gyventojų (žr. 10 lentelė). Šių tyrimų rezultatų skirtumai yra nedideli bei apskaičiuavus apatinę bei viršutinę ribas PI (95 %), visi gauti tyrimų rezultatai šio intervalo ribų neviršija, todėl juos galima būtų paaiškinti kaip galimomis statistinėmis paklaidomis. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad EST (2010) atlikto tyrimo duomenimis Europos Parlamentu pasitiki 31,5 proc., o Eurobarometro atlikto tyrimo metu - 74 proc. respondentų. Nors tarp šių tyrimų rezultatų gautas 42,5 proc. skirtumas, tačiau apskaičiuavus apatinę bei viršutinę ribas PI (95 %), gauti tyrimų rezultatai šio intervalo ribų neviršija (žr. 10 lentelė).

EST (2012) tyrimo duomenimis LR Seimu pasitiki 15,8 proc., politinėmis partijomis – 11,5 proc. apklausoje dalyvavusių respondentų, o Eurobarometro (2012) – parlamentu – 7,5 proc., politinėmis partijomis – 8,5 proc., 2012 m. atlikto tyrimo „Porinkiminė apklausa“ duomenimis LR Seimu pasitikėjo 16,3 proc., o politinėmis partijomis – 15,6 proc., o LR vidaus reikalų ministerijos užsakymu atlikto „Pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimas tyrimo ataskaita“ (2012 m.) duomenimis LR Seimu pasitiki 13 proc. Lietuvos gyventojų. Eurobarometro (2012) duomenimis LR Vyriausybė pasitiki 15,8 proc., o „Pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimas tyrimo ataskaita“ (2012 m.) LR Vyriausybė pasitiki 22 proc. šalies gyventojų (žr. 11 lentelė). Šių tyrimų rezultatų skirtumai yra nedideli bei apskaičiuavus apatinę bei viršutinę ribas PI (95 %), visi gauti tyrimų rezultatai šio intervalo ribų neviršija, todėl juos galima būtų paaiškinti kaip galimomis statistinėmis paklaidomis, kurios atsiranda dėl taikomų skirtingų imčių dydžių, respondentų atrankos metodų ir pan.

11 lentelė. Visuomenės pasitikėjimas institucijomis 2012 m.

	Europos socialinio tyrimo duomenys, proc. (2012 m.)		Eurobarometro duomenys, (2012 m.)		Pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimas tyrimo ataskaita (2012 m.) duomenys		Porinkiminė apklausa
	Proc.	Apatinė ir viršutinė ribos (PI 95%)	Proc.	Apatinė ir viršutinė ribos (PI 95%)	Proc.	Apatinė ir viršutinė ribos (PI 95%)	Proc.
Ar pasitikite Seimu	15,8	[14,2 – 17,4]	7,5	[5,8 – 9,2]	13	[10,9 – 15,1]	16,3
Ar pasitikite vyriausybė	-		15,8	[13,5 – 18,1]	22	[19,4 – 24,6]	22,4
Ar pasitikite Europos Parlamentu	41,9	[39,7 – 44,1]	66,6	[63,3 – 69,9]		-	-
Ar pasitikite politinėmis partijomis	11,5	[10,1 – 12,9]	8,5	[6,8 – 10,2]		-	15,6
Ar pasitikite policija	53,8	[51,6 – 56,0]		-		-	51,3

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis EST (2012), Eurobarometer 78.1 (2012), LR vidaus reikalų ministerijos pateiktomis tyrimų apie pasitikėjimą valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimo ataskaita, Ramonaitė, Ainė ir kt. Porinkiminė apklausa, 2012 m. lapkritis – gruodis.

EST (2012) atlikto tyrimo duomenimis Europos Parlamentu pasitiki 41,9 proc., o Eurobarometro atlikto tyrimo metu – 66,6 proc. respondentų (žr. 11 lentelė). Tarp šių tyrimų rezultatų gautas 24,7 proc.

skirtumas, bei apskaičiavus apatinę bei viršutinę ribas PI (95 %), Eurobarometro tyrimo rezultatai intervalo ribų neviršija, tačiau EST viršija apskaičiuotas PI (95 %) viršutinę ribą. Todėl galime daryti prielaidą, kad įtakos rezultatams galėjo turėti ir atsakymuose naudojamos skirtingos matavimo skalės bei kitos paklaidų priežastys, tokios kaip respondentai netinkamai suprato jiems pateikiamą klausimą.

EST (2014) tyrimo duomenimis Seimu pasitiki 16,5 proc., politinėmis partijomis – 13,2 proc. apklausoje dalyvavusių respondentų, o Eurobarometro (2014) – parlamentu – 10,9 proc., politinėmis partijomis – 12,1 proc., o LR vidaus reikalų ministerijos užsakyto tyrimo “Pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimas“ ataskaitos (2014 m.) duomenimis Seimu pasitiki 21 proc. Lietuvos gyventojų. Eurobarometro (2014) duomenimis LR Vyriausybėje pasitiki 22,1 proc., o LR vidaus reikalų ministerijos užsakyto tyrimo “Pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimas“ ataskaitos (2014 m.) duomenimis LR Vyriausybėje pasitiki 32 proc. šalies gyventojų (žr. 12 lentelė). Šių tyrimų rezultatų skirtumai yra nedideli bei apskaičiavus apatinę bei viršutinę ribas PI (95 %), visi gauti tyrimų rezultatai šio intervalo ribų neviršija, todėl juos galima būtų paaiškinti kaip galimomis paklaidomis, kurios atsiranda dėl taikomų skirtingų imčių dydžių, respondentų atrankos metodų ir pan.

12 lentelė. Visuomenės pasitikėjimas institucijomis 2014 m.

	Europos socialinio tyrimo duomenys, proc. (2014 m.)		Eurobarometro duomenys, (2014 m.)		Tyrimo “Pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimas“ ataskaita (2014 m.)	
	Proc.	Apatinė ir viršutinė ribos (PI 95%)	Proc.	Apatinė ir viršutinė ribos (PI 95%)	Proc.	Apatinė ir viršutinė ribos (PI 95%)
Ar pasitikite Seimu	16,5	[15,0 – 18,0]	10,9	[9,0 – 12,8]	21	[18,5 – 23,5]
Ar pasitikite vyriausybe	-		22,1	[19,5 – 24,7]	32	[29,1 – 34,9]
Ar pasitikite Europos Parlamentu	41,1	[39,0 – 43,2]	60,4	[57,1 – 63,7]		-
Ar pasitikite politinėmis partijomis	13,2	[11,8 – 14,6]	12,1	[10,1 – 14,1]		-
Ar pasitikite policija	52,4	[50,3 – 54,5]		-		-

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis EST (2014), Eurobarometer 81.2 (2014), LR vidaus reikalų ministerijos pateiktomis tyrimų apie pasitikėjimą valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimo ataskaita.

EST (2014) atlikto tyrimo duomenimis Europos Parlamentu pasitiki 41,1 proc., o Eurobarometro (2014) atlikto tyrimo – 60,4 proc. respondentų. Tarp šių tyrimų rezultatų gautas 19,3 proc. skirtumas, tačiau apskaičiavus apatinę bei viršutinę ribas PI (95 %), gauti tyrimų rezultatai šio intervalo ribų neviršija (žr. 12 lentelė).

Siekiant palyginti visuomenės pasitikėjimo valdžios institucijomis tendencijas buvo palyginta Europos socialinio tyrimo (2008), (2010), (2012) bei (2014) atliktų tyrimų duomenys, iš kurių matoma, kad Lietuvos gyventojų pasitikėjimas LR Seimu nuo 2008 m. iki 2014 m. auga. Galima būtų daryti prielaidą, kad 2008 m. toks žemas Lietuvos gyventojų pasitikėjimas LR Seimu buvo dėl šalį palietusios finansų krizės. Lietuvos ekonomikai atsigaunant pasitikėjimas šalies parlamentu augo, 2010 m. – 7,1 proc. 2012 m. visuomenės pasitikėjimas LR Seimu siekė 15,8 proc., galima būtų teigti, kad tam galimai turėjo įtakos netik atsigaunanti šalies ekonomika, bet ir šalyje įvykę parlamento rinkimai (žr. 13 lentelė).

Visuomenės pasitikėjimą politinėmis partijomis taip pat galima būtų paaiškinti anksčiau minėtomis prielaidomis, t. y. 2008 m. po įvykusių parlamento rinkimų bei šalį palietusios finansų krizės, visuomenės pasitikėjimas jomis buvo 6 proc., tačiau atsigaunant šalies ekonomikai pasitikėjimas politinėmis partijomis augo ir 2010 m. siekė 7,3 proc. Po 2012 m. naujų parlamento rinkimų pasitikėjimas politinėmis partijomis išaugo iki 11,5 proc. (žr. 13 lentelė). Galime daryti prielaidą, kad visuomenės pasitikėjimas politinėmis partijomis bei LR Seimu priklauso nuo šalies tiek ekonominio stabilumo, tiek ir nuo vykdomos politikos.

Lygindami 2008 – 2014 m. duomenis matome, kad Lietuvos gyventojų pasitikėjimas policija kasmet auga. 2008 m. policija pasitikėjo 32,8 proc., o 2014 m. – 52,4 proc. šalies gyventojų. Per minėtą laikotarpį pasitikėjimas minėta institucija padidėjo 19,6 proc. (žr. 13 lentelė). O tokiam visuomenės pasitikėjimo augimui galėjo turėti įtakos vykdoma sisteminga policijos pertvarka bei policijos darbo rezultatų viešinimas ar aktyvus bendradarbiavimas su visuomene tiriant šalyje vykstančius nusikaltimus.

13 lentelė. Visuomenės pasitikėjimas institucijomis EST duomenimis

	Europos socialinio tyrimo duomenys							
	2008 m. proc.	Apatinė ir viršutinė ribos (PI 95%)	2010 m. proc.	Apatinė ir viršutinė ribos (PI 95%)	2012 m. proc.	Apatinė ir viršutinė ribos (PI 95%)	2014 m. proc.	Apatinė ir viršutinė ribos (PI 95%)
Ar pasitikite Seimu	6,6	[5,5 – 7,7]	7,1	[5,9 – 8,3]	15,8	[14,2 – 17,4]	16,5	[15,0 – 18,0]
Ar pasitikite policija	32,8	[30,7 – 34,9]	34,2	[32,0 – 36,4]	53,8	[51,6 – 56,0]	52,4	[50,3 – 54,5]
Ar pasitikite teisine sistema	18,2	[16,5 – 19,9]	14,8	[13,1 – 16,5]	27,9	[26,0 – 29,8]	33,0	[31,0 – 35,0]
Ar pasitikite politinėmis partijomis	6,0	[4,9 – 7,1]	7,3	[6,1 – 8,5]	11,5	[10,1 – 12,9]	13,2	[11,8 – 14,6]
Ar pasitikite Europos Parlamentu	43,9	[41,6 – 46,2]	31,4	[29,2 – 33,8]	41,9	[39,7 – 44,1]	44,1	[39,0 – 43,2]

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis EST (2008), EST (2010), EST (2012), EST (2014)

Taip pat reikėtų paminėti, kad Lietuvos gyventojų pasitikėjimas Europos Parlamentu 2008 m. siekė 43,9 proc. ir tai buvo institucija, kuria Lietuvos gyventojai pasitiki labiausiai, tačiau 2010 m. duomenimis jis siekė – 31,4 proc., o 2012 m. vėl šoktelėjo 10 proc. (žr. 13 lentelė). Tokiems rezultatų skirtumams

galėjo turėti įtakos tai, kad 2010 m. duomenų rinkimą atliko UAB „Rait“, o 2008 m. bei 2012 m. ir 2014 m. apklausą vykdė UAB „Baltijos tyrimai“. Taip pat buvo taikomi skirtingi respondentų atrankos metodai (žr. 6 lentelė).

Galima palyginti EST 2012 m. duomenis su Kauno technologijos universiteto mokslininkų atlikto sociologinio tyrimo „Visuomenės gerovė, I“ 2013 m. duomenimis, kadangi šių tyrimų apklausos buvo vykdomos 2013 m. pirmajame pusmetyje. Atliekant minėtus tyrimus buvo naudojama vienodi klausimynai bei atsakymų matavimo skalės. EST 2012 m. tyrimo duomenimis šalies parlamentu pasitikėjo 15,8 proc., politinėmis partijomis – 11,5 proc., teisine sistema – 27,9 proc., o policija – 53,8 proc. (žr. 13 lentelė), o 2013 m. „Visuomenės gerovė, I“ tyrimo duomenimis LR Seimu taip pat pasitikėjo 15,8 proc., politinėmis partijomis – 12,2 proc., teisine sistema – 22,8 proc., o policija – 43,5 proc. šalies gyventojų (žr. 14 lentelė). EST 2014 m. duomenimis LR Seimu pasitikėjo 16,5 proc., politinėmis partijomis – 13,2 proc., teisine sistema – 33,0 proc., o policija – 52,4 proc. (žr. 13 lentelė), o 2015 m. atlikto tyrimo „Visuomenės gerovė, II“ duomenimis LR Seimu taip pat pasitikėjo 13,2 proc., politinėmis partijomis – 9,5 proc., teisine sistema – 22,7 proc., o policija – 49,5 proc. šalies gyventojų (žr. 14 lentelė). Apibendrinant 2013 m. bei 2015 m. atliktų tyrimų rezultatus matome, kad skirtumai yra labai nedideli, arba jų visiškai nėra. Rezultatų skirtumus galima būtų paaiškinti paklaida, kadangi buvo naudotos skirtingos respondentų imtys. Taip pat galime daryti išvadą, kad naudojant vienodus klausimynus, vienodas atsakymų matavimo skales bei apklausas vykdant, panašiais laiko intervalais, galime išvengti sisteminių paklaidų dėl anksčiau minėtų priežasčių.

14 lentelė. Visuomenės pasitikėjimas institucijomis „Visuomenės gerovė“ tyrimų duomenimis

Projekto pavadinimas	Visuomenės gerovė I, 2013 m. duomenys, proc.	Apatinė ir viršutinė ribos (PI 95%)	Visuomenės gerovė II, 2015 m. duomenys, proc.	Apatinė ir viršutinė ribos (PI 95%)
Ar pasitikite Seimu (parlamentu)	15,8	[13,7 – 17,9]	13,2	[11,2 – 15,2]
Ar pasitikite policija	43,5	[40,6 – 46,4]	49,5	[46,5 – 52,5]
Ar pasitikite teisine sistema	22,8	[20,4 – 25,2]	22,7	[20,1 – 25,3]
Ar pasitikite politinėmis partijomis	12,2	[10,3 – 14,1]	9,5	[7,7 – 11,3]

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Butkevičienė, Eglė ir kt. Visuomenės gerovė I, 2013 m. sausis; Krupavičius, A. et al. Visuomenės gerovė II, 2015 m. spalio – gruodis.

Taip pat buvo atlikta lyginamoji rezultatų analizė, siekiant palyginti ar kito visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis. Todėl buvo lyginama Eurobarometro 2010 m. – 2017 m. tyrimų duomenys, iš kurių matoma, kad Lietuvos gyventojų pasitikėjimas LR Seimu nuo 2010 m. iki 2017 m. nebuvo nuoseklus, t. y. neturėjo tendencijų mažėti arba didėti, pavyzdžiui 2013 m. šalies parlamentu pasitikėjo 14,7 proc., o 2012 m. – 7,5 proc. šalies gyventojų (žr. 15 lentelė). Galima daryti prielaidą, kad rezultatų skirtumui 2012 m. ir 2013 m. turėjo įtakos tai, kad pasikeitė įmonė, kuri atlikinėjo respondentų

apklausa. 2016 m. duomenis LR Seimu pasitikėjo 10,2 proc., o 2015 m. – 16,9 proc., 2017 m. – 16,5 proc. šalies gyventojų, tokiems pokyčiams galėjo turėti įtakos Lietuvą krėtę įvairūs politiniai skandalai, kurių prieš 2016 m. turėjusius įvykti parlamento rinkimus buvo išties nemažai.

Visuomenės pasitikėjimas LR Vyriausybe 2010 m. buvo 13,5 proc. ir kasmet po truputį augo. 2017 m. Eurobarometro duomenimis siekė 34,8 proc., tačiau reikėtų išskirti 2012 m. ir 2013 m. rezultatų augimą (žr. 15 lentelė), kuriam galėjo turėti įtakos tai, kad respondentų apklausas atliko skirtingos įmonės ir dėl šios priežasties galėjo atsirasti sisteminė rezultatų paklaida. Taip pat reikėtų paminėti, kad 2015 m. visuomenės pasitikėjimas minėta institucija siekė 34,7 proc., tačiau 2016 m. jis buvo nukritęs 9,6 proc. ir siekė – 25,1 proc. Galima būtų daryti prielaidą, kad tokiems rezultatų šuoliams galėjo būti įtakos gyventojų ekonominė padėtis, kadangi Lietuvai 2015 m. įsivedus eurą, prekių ir paslaugų kainos pakilo, o tai blogino gyventojų finansinę padėtį bei didino nusivylimą vyriausybe ir jos pastangomis suvaldyti kainų augimą.

Pasitikėjimas politinėmis partijomis kito taip pat kaip ir šalies parlamentu bei vyriausybe, todėl apibendrinant galima būtų teigti, kad rezultatams turėjo įtakos įmonės, kuri vykdė respondentų apklausas pasikeitimas.

15 lentelė. Visuomenės pasitikėjimas institucijomis Eurobarometro duomenimis

	Eurobarometro duomenys, proc.							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ar pasitikite Seimu (parlamentu)	7,7	11,3	7,5	14,7	10,9	16,9	10,2	16,5
Ar pasitikite policija	-	-	-	-	-	66,6	69,1	78,5
Ar pasitikite teisine sistema	-	-	-	-	-	39,6	37,8	46,2
Ar pasitikite politinėmis partijomis	13,5	8,7	8,5	14,8	12,1	9,4	8,2	11,9
Ar pasitikite Europos Parlamentu	74,0	62,2	66,6	68,8	60,4	61,7	52,8	61,2
Ar pasitikite LR Vyriausybe	13,5	18,9	15,8	28,6	22,1	34,7	25,1	34,8
Vietos/regiono valdžia	31,8	35,2	34,0	36,3	37,0	47,4	40,9	46,7

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Eurobarometer 74.2 (2010), Eurobarometer 75.3 (2011), Eurobarometer 78.1 (2012), Eurobarometer 79.3 (2013), Eurobarometer 81.2 (2014), Eurobarometer 73.3 (2015), Eurobarometer 85.2 (2016), Eurobarometer 87.3 (2017)

Eurobarometro duomenimis visuomenės pasitikėjimas vietos bei regionine valdžia yra stabiliai didėjantis, 2010 m. – 31,8 proc. , 2011 m. 35, 2 proc. ir taip kiekvienais metais augo po keletą procentų. 2014 m. vietos bei regionine valdžia pasitikėjo 37,0 proc. šalies gyventojų, o 2015 m. pasitikėjimas – 47,4 proc. Minėta institucija pasitikėjimas padidėjo 10,4 proc. per vienerius metus, o tam galėjo turėti įtakos Lietuvoje įvesti tiesioginiai savivaldybių merų rinkimai (žr. 15 lentelė).

Taip pat svarbu apžvelgti LR vidaus reikalų ministerijos užsakymu atliktų tyrimų rezultatus, kurie yra naudojami vyriausybės programose bei jai pavaldžių institucijų uždaviniuose. LR vidaus reikalų ministerijos užsakymu atliktų tyrimų ataskaitose nurodyta, kad 2010 m. valstybės ir savivaldybės

institucijomis pasitiki 46 proc. Lietuvos gyventojų, nors LR Seimu teigia pasitiki tik 9 proc., vyriausybė – 17 proc., LR Prezidentu – 67 proc. 2015 m. ataskaitoje nurodyta, kad valstybės ir savivaldybės institucijomis pasitiki 64 proc. Lietuvos gyventojų. Nors teigiančių, kad pasitiki parlamentu yra 27 proc., vyriausybė – 40 proc., o LR Prezidentu – 58 proc. 2016 m. ataskaitoje teigiama, kad valstybės ir savivaldybės institucijomis pasitiki 71 proc. šalies gyventojų (žr. 16 lentelė). Apibendrinat galima būtų teigti, kad piliečių pasitikėjimas institucijoms didėja ir šiuo metu yra pasiekęs aukštus pasitikėjimo rodiklius.

Eurobarometro duomenimis 2010 m. vyriausybė pasitikėjo 13,5 proc. šalies gyventojų, 2012 – 15,8 proc., 2014 m. – 22,1 proc. (žr. 15 lentelė), o LR vidaus reikalų ministerijos užsakytų tyrimų ataskaitose nurodyta, kad 2010 m. vyriausybė pasitiki – 9 proc., 2012 m. – 22 proc., 2014 m. – 32 proc. Lietuvos gyventojų (žr. 16 lentelė). Šiuos skirtumus galėtume pagrįsti atsitiktine paklaida arba galimomis sisteminėmis paklaidomis dėl naudojamų skirtingų atsakymų matavimo skalių ar įmonių, kurios atliko respondentų apklausas. Taip pat galimos ir kitos priežastys, t. y. skirtingais laikotarpiais atliktos respondentų apklauso ir pan.

16 lentelė. Visuomenės pasitikėjimas LR VRM užsakytų tyrimų duomenimis

	Lietuvos gyventojų apklausas apie valstybės ir savivaldybės įstaigas duomenys, proc.						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
LR Seimu (parlamentu)	9	8	13	18	21	27	-
LR Vyriausybė	17	15	22	34	32	40	-
LR Prezidentu	67	59	64	52	49	58	-
Valstybės ir savivaldybės įstaigomis	46	39	51	53	53	64	71

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis LR vidaus reikalų ministerijos užsakytų tyrimų ataskaitų duomenimis publikuojamais: <http://vakokybe.vrm.lt/index.php?id=307>

Apibendrinant šį skyrių galima teigti, kad visuomenės pasitikėjimą matuojančių tyrimų rezultatai skiriasi dėl galimų visuomenės nuomonės tyrimuose naudojamų skirtingų imties dydžių, klausimų formuluočių, atsakymų matavimo skalių ir t. t., todėl naudojant tyrimų duomenis oficialiuose dokumentuose, tai turėtų įvertinti ir atsižvelgti numatydami naujus siektinus rodiklius. Pasitikėjimo valdžios institucijomis pokyčiai gali reikšti, kad užsibrėžtas tikslas yra pasiektas arba kad tai yra tik galimų tokiuose tyrimuose paklaidų pasekmė.

3.4. Pasitikėjimo indikatorių koreliacinė analizė

Atlikus pasitikėjimo indikatorių koreliacinę analizę buvo patikrinta ar respondentų amžius, išsilavinimas, domėjimasis politika, respondentų ekonominė padėtis ir pan., turi įtakos pasitikėjimui valdžios institucijomis bei kurie iš jų turi didesnę, o kurie mažesnę įtaką minėtam fenomenai. Taip pat ar yra koreliacinių ryšių skirtumų tarp duomenų, kurie yra rinkti skirtingais laiko tarpais ir skirtingų

tyrimus atlikusių institucijų. Šia analize siekiama patikrinti, ar priežastinis pasitikėjimo valdžios institucijomis aiškinimas tuo pačiu laikotarpiu atliktose apklausoje išlieka panašus, ar jis visgi pastebimai skiriasi.

Labai svarbu apžvelgti koreliacijos koeficientą tarp kintamojo „domėjimasis politika“ ir kitų rodiklių. Tarp šių kintamųjų pastebimas, statistiškai reikšmingas ryšys ($p=0.000$, $p<0.01$), tik koreliacijos koeficientas yra labai silpnas, pavyzdžiui tarp kintamųjų „domėjimasis politika“ ir „pasitikėjimo šalies parlamentu“ EST (2010) $p=-0.167$, EST (2014) $p=-0.153$ bei Visuomenės gerovė II (2015) $p=-0.131$. Būtų galima išskirti EST (2012), kadangi tarp kintamųjų „domėjimasis politika“ ir „pasitikėjimo šalies parlamentu“ EST (2012) $p=-0.242$, t. y. ryšys buvo silpnas (žr. 17 lentelė).

17 lentelė. Koreliacijos tarp pasitikėjimo valdžios institucijomis ir domėjimosi politika

Spearman'o koreliacijų ryšiai	Domėjimasis politika			
	EST (2010)	EST (2012)	EST (2014)	Visuomenės gerovė II, 2015
Pasitikėjimas				
Šalies parlamentu	-.167**	-.242**	-.153**	-.131**
Policija	-.180**	-.181**	-.145**	-.082**
Politinėmis partijomis	-.190**	-.245**	-.179**	-.117**
Europos Parlamentu	-.167**	-.179**	-.109**	-
Teisine sistema	-.099**	-.143**	-.118**	0.022

** $p<0,01$, * $p<0,05$ Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis EST (2010), EST (2012), EST (2014), Krupavičius, A. ir kt. Visuomenės gerovė II, 2015 m. spalio – gruodis.

Taip pat reikalinga apžvelgti koreliacijos koeficientą tarp kintamųjų „domėjimasis politika“ ir „pasitikėjimo politinėmis partijomis“. Tarp šių kintamųjų pastebimas, statistiškai reikšmingas ryšys ($p=0.000$, $p<0.01$), tik koreliacijos koeficientas yra silpnas (EST (2010) $p=-0.190$, o EST (2014) $p=-0.179$, Visuomenės gerovė II (2015) $p=-0.117$), čia taip pat kaip ir pasitikėjimu šalies parlamentu ryšys buvo sustiprėjęs EST (2012) $p=-0.245$. Tarp „domėjimasis politika“ bei „pasitikėjimo teisine sistema“, taip pat pastebime statistiškai reikšmingą ryšį ($p=0.000$, $p<0.01$), tik koreliacijos koeficientai yra labai silpni EST (2010) $p=-0.099$, EST (2012) $p=-0.143$, EST (2014) $p=-0.118$, Visuomenės gerovė II (2015) $p=0.022$ (žr. 17 lentelė). Kintamieji nedaro vienas kitam labai didelės įtakos. Jeigu respondentų domėjimosi politika lygis augtų, tai reiškia, kad pasitikėjimo Europos Parlamentu lygis nedaug, bet taip pat monotoniškai didėtų.

Taip pat labai svarbu apžvelgti koreliacijos koeficientą tarp kintamųjų „respondentų išsilavinimas“ ir pasitikėjimo šalies parlamentu, politinėmis partijomis, policija, Europos Parlamentu bei teisine sistema. Tarp šių kintamųjų pastebimas, statistiškai reikšmingas ryšys ($p=0.000$, $p<0.01$), o pavyzdžiui tarp kintamųjų „respondentų išsilavinimas“ ir „pasitikėjimo šalies parlamentu“ EST (2010) $p=0.061$, (2012) $p=0.053$, (2014) $p=0.106$, bei Visuomenės gerovė (2013) $p=-0.022$, (2015) $p=0.063$. Panašūs koreliacijos koeficientai yra ir tarp „respondentų išsilavinimas“ ir „pasitikėjimo politinėmis partijomis“

EST (2010) $p=0.044$, (2012) $p=0.050$, (2014) $p=0.133$, bei tarp išsilavinimo ir pasitikėjimo Europos Parlamentu ESS (2010) $p=0.101$, ESS (2012) $p=0.089$, ESS (2014) $p=0.086$ (žr. 18 lentelė). Iš gautų rezultatų galima teigti, kad šalies gyventojų įgytas išsilavinimas turi įtakos pasitikėjimui valdžios institucijomis, t. y. kuo aukštesnį išsilavinimą įgiję asmenys, tuo labiau jie bus linkę pasitikėti valdžios institucijomis.

18 lentelė. Koreliacijos tarp pasitikėjimo valdžios institucijomis ir respondentų išsilavinimo

Spearman'o koreliacijų ryšiai	Respondentų išsilavinimas				
	EST (2010)	EST (2012)	EST (2014)	Visuomenės gerovė I, 2013	Visuomenės gerovė II, 2015
Pasitikėjimas					
Šalies parlamentu	.061*	.053**	.106**	-.022	.063*
Policija	.021	.035	.082**	.023	.002
Politinėmis partijomis	.044	.050*	.133**	-.037	.089**
Europos Parlamentu	.101**	.089**	.086**	-	-
Teisine sistema	.039	.036	.080**	-.010	.021

** $p<0,01$, * $p<0,05$ Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis EST (2010), EST (2012), EST (2014), Butkevičienė, Eglė et al. Visuomenės gerovė I, 2013 m. sausis; Krupavičius, A. ir kt. Visuomenės gerovė II, 2015 m. spalį – gruodis.

Koreliacijos koeficientas tarp rodiklio respondentų pajamų su kitais rodikliais yra visur labai silpnas pavyzdžiui, tarp kintamųjų „respondentų pajamų“ ir „pasitikėjimo Europos Parlamentu“ EST (2008) $p=-0.093$, (2012) $p=-0.060$ (žr. 19 lentelė), taip pat nėra statistiškai reikšmingo ryšio, tad galima teigti, kad asmenys sunkiai besiverčiantys finansiškai yra linkę mažiau pasitikėti valdžios institucijomis ir priešingai.

19 lentelė. Koreliacijos tarp pasitikėjimo valdžios institucijomis ir respondentų pajamų bei politinės sistemos

Spearman'o koreliacijų ryšiai	Respondentų pajamos		Politinė sistema leidžia turėti įtakos valdžios veiksams
	EST (2008)	EST (2010)	EST (2014)
Pasitikėjimas			
Šalies parlamentu	-.112**	-.045	.462**
Policija	-.108**	-.013	.197**
Politinėmis partijomis	-.178**	.001	.415**
Europos parlamentu	-.093**	-.060*	.364**
Teisine sistema	-.110**	-.018	.322**

** $p<0,01$, * $p<0,05$ Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis EST (2008), EST (2010), EST (2014)

Pastebima, kad tarp rodiklio „Politinė sistema leidžia turėti įtakos valdžios veiksams“ su kitais nagrinėjamais kintamaisiais koreliacijos ryšys yra vidutinio stiprumo ir yra visur statistiškai reikšmingas, t. y. tarp minėto kintamojo ir pasitikėjimo šalies parlamentu EST (2014) $p=0.462$, politinėmis partijomis $p=0.415$, Europos Parlamentu $p=0.364$, teisine sistema $p=0.322$, o tai reiškia, kad šis rodiklis turi įtakos respondentų pasitikėjimo lygiui (žr. 19 lentelė).

Taip pat labai svarbu apžvelgti koreliacijos koeficientą tarp kintamųjų „pasitikėjimo kitais žmonėmis“ ir pasitikėjimo šalies parlamentu, politinėmis partijomis, policija bei teisine sistema. Tarp šių kintamųjų nustatytas, statistiškai reikšmingas ryšys ($p=0.000$, $p<0.01$) ir koreliacijos koeficientas yra su vienu silpnas, su kitais labai silpnas, kaip pavyzdžiui tarp kintamųjų „pasitikėjimo kitais žmonėmis“ ir „pasitikėjimas šalies parlamentu“: EST (2008) $p=0.270$, (2010) $p=0.238$, (2012) $p=0.194$, (2014) $p=0.334$ bei Visuomenės gerovė (2013) $p=0.301$, (2015) $p=0.318$. Panašūs koreliacijos koeficientai yra ir pasitikėjimo politinėmis partijomis: EST (2008) $p=0.237$, (2010) $p=0.206$, (2012) $p=0.199$, (2014) $p=0.196$ bei Visuomenės gerovė (2013) $p=0.281$, (2015) $p=0.316$, bei pasitikėjimo teisine sistema EST (2008) $p=0.307$, (2010) $p=0.230$, (2012) $p=0.249$ bei (2014) $p=0.313$ ir Visuomenės gerovė (2013) $p=0.341$, (2015) $p=0.281$ (žr. 20 lentelė).

20 lentelė. Koreliacijos tarp pasitikėjimo valdžios institucijomis ir pasitikėjimo kitais žmonėmis

Spearman'o koreliacijų ryšiai Pasitikėjimas	Pasitikėjimas kitais žmonėmis					
	EST (2008)	EST (2010)	EST (2012)	EST (2014)	Visuomenės gerovė I, 2013	Visuomenės gerovė II, 2015
Šalies parlamentu	.270**	.238**	.194**	.334**	.301**	.318**
Policija	.238**	.175**	.175**	.303**	.260**	.199**
Politinėmis partijomis	.237**	.206**	.199**	.196**	.281**	.316**
Europos Parlamentu	.217**	.253**	.256**	.231**	-	-
Teisine sistema	.307**	.230**	.249**	.313**	.341**	.281**

** $p<0,01$, * $p<0,05$ Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis EST (2008), EST (2010), EST (2012), EST (2014), Butkevičienė, Eglė ir kt. Visuomenės gerovė I, 2013 m. sausis; Krupavičius, A. ir kt. Visuomenės gerovė II, 2015 m. spalio – gruodis.

Apibendrinant 20 lentelėje gautus rezultatus galima daryti išvadą, kad pasitikėjimas kitais žmonėmis, dar vadinamas socialinis pasitikėjimas, turi įtakos visuomenės pasitikėjimui ir valdžios institucijomis, t. y. kuo šalies gyventojai bus linkę pasitikėti kitais asmenimis, tuo didesnis pasitikėjimas bus ir valdžios institucijomis.

21 lentelė. Koreliacijos tarp pasitikėjimo valdžios institucijomis ir respondentų amžiaus

Spearman'o koreliacijų ryšiai Pasitikėjimas	Respondento amžius					
	EST (2008)	EST (2010)	EST (2012)	EST (2014)	Visuomenės gerovė I, 2013	Visuomenės gerovė II, 2015
Šalies parlamentu	-.019	.008	-.056*	-.047*	-.026	.054
Policija	.035	-.027	.051*	.024	-.011	.049
Politinėmis partijomis	.028	-.004	.077**	-.017	-.066*	-.091**
Europos Parlamentu	-.017	-.124**	-.022	-.083**	-	-
Teisine sistema	-.045*	-.103**	.012	-.085**	.015	-.041

** $p<0,01$, * $p<0,05$ Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis EST (2008), EST (2010), EST (2012), EST (2014), Butkevičienė, Eglė ir kt. Visuomenės gerovė I, 2013 m. sausis; Krupavičius, A. ir kt. Visuomenės gerovė II, 2015 m. spalio – gruodis.

Reikia apžvelgti ir koreliacijos koeficientą tarp kintamųjų „respondentų amžius“ ir pasitikėjimas šalies parlamentu, policija bei teisine sistema. Tarp šių kintamųjų pastebimas, statistiškai reikšmingas ryšys ($p=0.000$, $p<0.01$), o koreliacijos koeficientas yra labai silpnas, kaip pavyzdžiui tarp kintamųjų „respondentų amžius“ ir „pasitikėjimas policija“: EST (2008) $p= 0.035$, (2010) $p= -0.027$, (2012) $p= 0.051$, (2014) $p= 0.024$ bei Visuomenės gerovė (2013) $p= -0.026$, (2015) $p= 0.054$. Panašūs koreliacijos koeficientai yra ir tarp kintamųjų „respondentų amžiaus“ ir „pasitikėjimas politinėmis partijomis“: EST (2008) $p= 0.028$, (2010) $p= -0.004$, (2012) $p= 0.077$, (2014) $p= -0.017$, bei tarp „respondentų amžius“ ir „teisine sistema“: EST (2008) $p= -0.045$, (2010) $p= -0.103$, (2012) $p= 0.012$, (2014) $p= -0.085$ bei Visuomenės gerovė (2013) $p= -0.066$, (2015) $p= -0.091$. Didesnėje dalyje empirinis reikšmingumo lygmuo yra gaunamas didesnis nei galimas, t. y. $p>0,05$ (žr. 21 lentelė). Iš gautų rezultatų galima teigti, kad amžius pasitikėjimui valdžios institucijomis daro labai mažą įtaką.

Taip pat labai svarbu apžvelgti koreliacijos koeficientą tarp kintamųjų „pasitenkinimo dabartine Lietuvos ekonomine situacija“ ir pasitikėjimo šalies parlamentu, politinėmis partijomis, policija bei teisine sistema. Tarp šių kintamųjų nustatytas, statistiškai reikšmingas ryšys ($p=0.000$, $p<0.01$) ir koreliacijos koeficientas yra su vienais silpnas, su kitais vidutinis, kaip pavyzdžiui tarp kintamųjų „pasitenkinimo dabartine ekonomine situacija“ ir „pasitikėjimas šalies parlamentu“: EST (2008) $p= 0.577$, (2010) $p= 0.440$, (2012) $p= 0.396$, (2014) $p= 0.512$ bei Visuomenės gerovė (2013) $p= 0.533$, (2015) $p= 0.465$. Panašūs koreliacijos koeficientai yra ir pasitikėjimo politinėmis partijomis: EST (2008) $p= 0.552$, (2010) $p= 0.377$, (2012) $p= 0.418$, (2014) $p= 0.429$ bei Visuomenės gerovė (2013) $p= 0.409$, (2015) $p= 0.407$, bei pasitikėjimo teisine sistema EST (2008) $p= 0.483$, (2010), $p= 0.346$, (2012) $p= 0.265$ bei (2014) $p= 0.390$ (žr. 22 lentelė). Apibendrinant gautus rezultatus galima daryti išvadą, kad šalies ekonominė padėtis turi įtakos visuomenės pasitikėjimui minėtomis valdžios institucijomis, t. y. kuo šalies ekonominė padėtis bus geresnė, tuo didesnis pasitikėjimas bus valdžios institucijomis.

22 lentelė. Koreliacijos tarp pasitikėjimo valdžios institucijomis ir pasitenkinimo dabartine ekonomine situacija

Spearman'o koreliacijų ryšiai	Pasitenkinimo dabartine ekonomine situacija					
	EST (2008)	EST (2010)	EST (2012)	EST (2014)	Visuomenės gerovė I, 2013	Visuomenės gerovė II, 2015
Šalies parlamentu	.577**	.440**	.396**	.512**	.533**	.465*
Policija	.341**	.248**	.174**	.246**	.278**	.343**
Politinėmis partijomis	.552**	.377**	.418**	.429**	.409**	.407**
Teisine sistema	.483**	.346**	.265**	.390**	.473**	.438**
Europos Parlamentu	.325**	.279**	.306**	.319**	-	-

** $p<0,01$, * $p<0,05$ Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis EST (2008), EST (2010), EST (2012), EST (2014), Butkevičienė, Eglė ir kt. Visuomenės gerovė I, 2013 m. sausis; Krupavičius, A. ir kt. Visuomenės gerovė II, 2015 m. spalio – gruodis.

Apibendrinant gautus rezultatus, atlikus koreliacinę analizę, galima teigti, kad pasitikėjimui valdžios institucijomis didžiausią įtaką daro valstybės ekonominė padėtis bei pasitikėjimas kitais, kadangi tarp šių kintamųjų buvo nustatyti reikšmingiausi ryšiai. Kiti analizuoti kintamieji taip pat turi įtakos, tačiau jų nustatyti ryšiai buvo silpni arba labai silpni.

3.5. Tiriamaoji faktorinė kintamųjų analizė

Atlikus Eurobarometro 2013 m., EST 2012 m. bei „Visuomenės gerovė, I“ 2013 m. apklausų faktorinę analizę matome, kad didžiausius svorius turi pasitikėjimas LR Seimu. Visuomenė gerovė I (2013) pasitikėjimo LR Seimu faktorinis svoris - 0.867, EST – 0.875, o Eurobarometro – 0.862. Skirtumai tarp šių kintamųjų svorių yra nežymūs, gal kiek mažesnis yra Eurobarometro. Pasitikėjimo politinėmis partijomis svoriai tarp EST – 0.861, Eurobarometro 0.822, šiek tiek mažesnis yra Visuomenė gerovė I (2013) – 0.803. (žr. 23 lentelė). Taip pat buvo palyginta ir pasitikėjimo Vyriausybe (jos darbu) svoriai. 23 lentelės matoma, kad pasitikėjimo vyriausybe (jos darbu) svoriai išsiskiria. Eurobarometro siekia 0,843, o EST – 0.750, mažiausias yra „Visuomenės gerovė I, 2013“ – 0,685. Dar reikėtų pabrėžti tai, kad visų trijų tyrimų kintamieji klasifikuojami viename faktoriuje. Remiantis identifikuotais skirtumais indikatorių krūviuose galima daryti preliminarią išvadą, kad apibendrintas pasitikėjimas valdžios institucijomis (pasitikėjimo faktorius, nagrinėjamu atveju susidedantis iš trijų indikatorių) yra empiriškai skirtingas konstruktas remiantis tyrimais, atliktais panašiu metu. Deja, platesnį tyrimą šiuo aspektu riboja duomenų trūkumas, kadangi skirtinguose tyrimuose naudojami labai skirtingi, nesutampantys ne tik formuluote, bet ir turiniu, indikatoriai.

23 lentelė. Tiriamaoji faktorinė kintamųjų analizė

	Europos socialinio tyrimo, 2012 m. duomenys	Visuomenės gerovės I, 2013 m. duomenys	Eurobarometro 2013 m. duomenys
Pasitikėjimas parlamentu (Seimu)	0.875	0.867	0.862
Pasitikėjimas politinėmis partijoms	0.861	0.803	0.822
Pasitenkinimo vyriausybės darbu	0.750	0.685	0.843

Šaltinis: sudaryta autorės, EST (2012); Butkevičienė, Eglė ir kt. Visuomenės gerovė I, 2013 m. sausis; Eurobarometer 79.3 (2013),

IŠVADOS

1. Šiandieninėje visuomenėje pasitikėjimas atlieka labai svarbų vaidmenį, todėl valdžios institucijos, priimdamos sprendimus, diskutuoja su piliečiais bei atlieka visuomenės nuomonės tyrimus, siekdamos sužinoti jų nuomonę apie planuojamus priimti sprendimus.

Išanalizavus pasitikėjimo sampratą įvairovę, galima teigti, kad šį fenomeną skirtingų mokslo sričių atstovai apibrėžia, įvadinama skirtingai, išskiria nevienodus pasitikėjimą apibūdinančius elementus. Psichologijos mokslo atstovai pasitikėjimą traktuoja kaip būseną ar procesą, kuris yra formuojamas nuo vaikystės ir yra gludinamas visą gyvenimą. Sociologijoje pasitikėjimas yra laikomas vertybe, kuri įgyjama ir šlifuojama per visą žmogaus gyvenimą. Taigi teoriškai pasitikėjimas yra sudarytas iš daugybės įvairių elementų, kurie lemia asmens pasitikėjimą ne tik aplinkiniais bet ir institucijomis, įgyvendinančiomis pagrindines valstybės funkcijas.

2. Apibendrinant pasitikėjimui valdžios institucijomis įtaką darančius veiksnius galima teigti, kad visuomenės pasitikėjimui valdžios institucijomis įtaką daro nemažai įvairiausių veiksnių: priimamai valdžios institucijų sprendimai, šalies ekonominė padėtis, įvairūs politiniai skandalai, korupcija ir kt. Kai kurie iš jų daro didesnę, kai kurie mažesnę įtaką, todėl valstybė, numatydama savo strateginiuose planuose (vyriausybės programose) didinti visuomenės pasitikėjimo augimą valdžios institucijomis, tai turėtų įvertinti.

3. Išanalizavus pasitikėjimą remiantis viešojo administravimo paradigmomis, galima teigti, kad visuomenės pasitikėjimas valdžios institucijomis kito kartu su viešajame administravime besikeičiančiu požiūriu. Vyraujant tradiciniam viešajam administravimui valdžios institucijoms nebuvo svarbus visuomenės pasitikėjimas jomis, visuomenė tiesiog pasitiki (turi pasitikėti) valdžios institucijų priimamais sprendimais ir jų nekvestionuoja. Tačiau, viešajame administravime įsitvirtinus naujojo viešojo valdymo teorijai keitėsi ir valdžios institucijų požiūris į visuomenės pasitikėjimą jomis. Valdžios institucijos pradėjo aktyviau bendradarbiauti su visuomene prieš priimdamos svarbius valstybei ir jos gyventojams sprendimus, o tai atsispindėjo ir gyventojų apklausose, kuriose buvo tiriama visuomenės nuomonė apie pasitikėjimą institucijomis.

4. Atlikus pasitikėjimą matuojančių institucijų meta duomenų analizę, galima teigti, kad:

a) vertinant rezultatus labai svarbu įvertinti ir tyrimo metodologinius duomenis. Šio tyrimo analizė atskleidė, kad skirtumus tarp tyrimo rezultatų nulemia sisteminės paklaidos šaltiniai: naudojami skirtingi respondentų atrankos metodai bei jų dydžiai, skirtingi laikotarpiai, kuriais atliekami tyrimai, klausimų formuluotės bei atsakymų matavimo skalės bei organizacijos ir jų kaita vykdant apklausas;

b) mažiausias pasitikėjimas valdžios institucijomis buvo pasiektas ekonominio sunkmečio laikotarpiu. Svyravimai taip pat buvo matomi ir prieš rinkiminiu laikotarpiu, kurių metu Lietuvoje buvo girdima ne tik rinkiminė agitacija, bet ir įvairūs politiniai skandalai apie kyšininkavimą, piktnaudžiavimą

tarnybine padėtimi ir pan. Visuomenės pasitikėjimo augimas buvo matomas atsigauant šalies ekonomikai bei po rinkiminiu laikotarpiu.

c) atlikta pasitikėjimo valdžios institucijomis koreliacinė analizė parodė, kad visuomenės pasitikėjimui valdžios institucijomis įtakos turi šalies bei jos gyventojų ekonominė padėtis, t. y. gerėjant Lietuvos ekonominei situacijai didėjo ir pasitikėjimas LR Seimu, vyriausybe bei kitomis institucijomis. Asmenys, kurie pasitiki kitais žmonėmis yra linkę pasitikėti ir valdžios institucijomis. Gyventojai, kurie yra įgiję žemą išsilavinimą bei kurių materialinė padėtis sunki, linkę mažiau pasitikti institucijomis, ir atvirkščiai.

REKOMENDACIJOS

1. Valdžios institucijos, numatydamos siektinus visuomenės pasitikėjimo rodiklius (institucijomis) turėtų įvertinti tai, kad siektinas rezultatas nebūtų tik sisteminės paklaidos pasekmė bei siekti, kad atliktų tyrimų rezultatai būtų kuo tikslesni ir kiek įmanoma labiau atspindintys tikrąją visuomenės nuomonę, t. y. pasitikėjimą valdžios institucijomis.
2. Siekiant pagerinti visuomenės pasitikėjimą šalies valdžios institucijomis derėtų skirti didesnę dėmesį veiksniams, darantiems įtaką visuomenės pasitikėjimui, t. y. skatinti didesnę valdžios institucijų bendradarbiavimą ir komunikavimą su Lietuvos gyventojais bei skaidrinti politinių sprendimų priėmimą.

LITERATŪRA

1. Almond, G. A., Verba, S. (1963). *The civic culture: Political attitudes and democracy in five nations*. Princeton University Press.
2. Ambotaitė-Mazeliauskienė, I., & Bučaitė, J. (2005). Instituciniai tinklai ir socialinis pasitikėjimas savivaldybės ir nevyriausybinų organizacijų sąveikoje. *Viešoji politika ir administravimas*. Nr. 13, 74-82.
3. Bartuškaitė, M., & Žilys, A. . (2011). Politinio ir socialinio pasitikėjimo bei dalyvavimo raiška Lietuvos demokratijoje. *Kultūra ir visuomenė: socialinių tyrimų žurnalas*, (2), 27-47.
4. Bileišis, M., Gudelis, D., Guy, B., Smalskys, V., Stasiukynas, A., Stankevič B., Urbanovič, J., De Vries M.S. (2015). *Viešojo administravimo teorijos*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
5. Boateng, F. D. (2012). *Public Trust in the Police: Identifying factors that shape trust in the Ghanaian Police (Doctoral dissertation)*. Washington State University.
6. Burnytė, M. (2013). Pasitikėjimas politinėmis ir teisėsaugos institucijomis Lietuvoje. *Teisės problemos*, 4(82), 97-112.
7. Cao, L., Lai, Y. L., ir Zhao, R. (2012). Shades of blue: Confidence in the police in the world. . *Journal of criminal justice*, 40(1), 40-49.
8. Čekanavičius, V., Murauskas, G. (2001). *Statistika ir jos taikymai I*. Vilnius: Leidykla TEV.
9. Čepeliauskaitė, G., & Petrauskienė, R. (2017). Pasitikėjimą valstybės tarnyba sąlygojantys veiksniai Lietuvoje. *Viešoji politika ir administravimas*, 405-423 .
10. Davis, D. W. (2007). *Negative liberty: Public opinion and the terrorist attacks on America*. New York: Russell Sage Foundation.
11. Denhardt, R. B. (2001). *Viešųjų organizacijų teorijos*. Vilnius: Algarvė, 248.
12. Devos, T., Spini, D., & Schwartz, S. H. (2002). Conflicts among human values and trust in institutions . *British Journal of Social Psychology*, 41(4), 481-494.
13. Domarkas, V. (2004). Naujieji viešojo administravimo raidos akcentai. *Viešoji politika ir administravimas*, 7-15.
14. Domarkas, V. (2008). Nukreipiantis Jungtinių Tautų Organizacijos vaidmuo viešojo administravimo raidos procesuose. *Viešoji politika ir administravimas*. Nr. 23, 7-15.
15. Easton, D. (1975). A Re-Assessment of the Concept of Political Support. *British Journal of Political Science*, 435-457 .
16. Fowler, F. J. (2009). *Survey research methods*. Thousand Oaks: Sage publications.
17. Freitag, M. & Traummüller, R. (2009). Spheres of trust: An empirical analysis of the foundations of particularised and generalised trust. *European Journal of Political Research*, 48, 482-803.
18. Gaidys, V., Tureikytė, D. (1997). Visuomenės nuomonės tyrimai. *Sociologija. Mintis ir veiksmai* 1, 115-124.
19. Glaeve, E., Robbins, B., & Kolko, B. (2012). Trust in Uzbekistan. *International Political Science Review*, 33, 209-229.

20. Gudžinskas, L. (2009). Pokomunistinės valstybės raida Europos Sąjungoje: Užtikrinta ateitis ar spąstai? *Politologija* (56)4, 127-152.
21. Guogis, A., & Gudelis, D. (2003). Naujosios viešosios vadybos taikymo teoriniai ir praktiniai aspektai. *Viešoji politika ir administravimas*, 26-34.
22. Guogis, A., Gudelis, D. (2003). Pilietinė visuomenė ir socialinė politika: Naujosios viešosios vadybos galimybės. *Filosofija. Sociologija*, 4, 14-19.
23. Hetherington, M. J. (2006). *Why trust matters: Declining political trust and the demise of American liberalism*. Princeton University Press.
24. Hood, C. (1991). A public management for all seasons? *Public administration*, 69(1), 3-19.
25. Hyungna, O., & Jong, H.H. (2012). Citizens' trust in government and their willingness-to-pay. *Economics Letters*, 115 (3), 345-347.
26. Imbrasaitė, J. (2011). Sociotropiniai vertinimai ar asmeninės patirtys? Politinis pasitikėjimas Lietuvoje. *Kultūra ir visuomenė: socialinių tyrimų žurnalas*, (1 (II)), 11-26.
27. Israel, G. D. (1992). Determining sample size. *Sampling the evidence of extension program impact. University of Florida Cooperative Extension Service, Institute of Food and Agriculture Sciences, EDIS*, 1-5.
28. Jasinskytė, D. (2015). *Pasitikėjimas valdžios ir valdymo institucijomis ES ir Lietuvoje. Magistro darbas*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
29. Kardelis, K. (2007). *Mokslinių tyrimų metodologija ir tyrimai*. Šiauliai: Lucilijus.
30. Kaselis, M., ir Pivoras, S. (2012). Valstybės tarnautojų veiklos vertinimas pagal rezultatus: taikymo iššūkiai Lietuvoje. *Viešoji politika ir administravimas*, 139-152.
31. Kavolis, V. (1997). Pasitikėjimo problema. Pergalės ir atsisraukimai. *Sociologija. Mintis ir veiksmas*, 1(1), 13-21.
32. Keusch Duvsjö, J. (2015). *What is affecting political trust? A comparative study on Europe*. Linnaeus University.
33. Klijn, E. H., Edelenbos, J., & Steijn, B. . (2010). Trust in governance networks; its impact and outcomes. *Administration and Society*, vol 42 (2), 193-221.
34. Knosala, E. (2010). *Zarys nauki administracji*. Wolters Kluwer Polska.
35. Lahno, B. (2001). Institutional trust: a less demanding form of trust? *Rella (Revista Latino Americana de estudios aanzados)* 15, 1-58.
36. Lahno, B. (2013). Welches Vertrauen? In A. B. Hirsch, *Vertrauen und Transparenz - fur ein neuues Europa* (pp. 139-162). Belgrad: Colorgrafx.
37. Lee, G., Benoit-Bryan, J., & Johnson, T. P. (2012). Survey research in public administration: Assessing mainstream journals with a total survey error framework. *Public Administration Review*, 72(1), 87-97.
38. Lenard, P. T. (2008). Trust your compatriots, but count your change: The roles of trust, mistrust and distrust in democracy. *Political Studies*, 56(2), 312-332.
39. Lühiste, K. (2006). Explaining trust in political institutions: Some illustrations from the Baltic states. *Communist and post-communist studies*, 39(4), 475-496.

40. Mara, G. (2001). Thucydides and Plato on Democracy and Trust . *The Journal of Politics*, 63 (3), 820–845.
41. Marien, S., & Hooghe, M. (2011). Does political trust matter? An empirical investigation into the. *European Journal of Political Research*, 267–291.
42. Masiulis, K. (2007). XXI amžiaus iššūkiai Lietuvos valstybės tarnybai. *Viešoji politika ir administravimas*, 68-77.
43. Matonytė, I. (2004). Socialinis kapitalas: nuo mokslinių tyrimo perspektyvų prie empirinių pastebėjimų. Gero valdymo klausimas. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 13(1), 22-37.
44. Matonytė, I., Morkevičius, V., Lašas, A., ir Jankauskaitė, V. (2017). Grėsmių visuomenės gerovei suvokimas: socialinio optimizmo, socialinio ir institucinio pasitikėjimo bei pasitikėjimo savimi įtaka. *Politologija*, 85(1), 3-55.
45. Mishler, W., & Rose, R. (2001). What are the origins of political trust? Testing institutional and cultural theories in post-communist societies. *Comparative political studies*, 34(1), 30-62.
46. Miškinis, K., Riklikienė, O., Kalėdienė, R., & Jarašiūnaitė, G. . (2011). Lietuvos gyventojų informuotumas ir pasitikėjimas privalomojo sveikatos draudimo sistema. *Sveikatos mokslai*, 21, 48-61.
47. Mundy, E. (2007). *Public Trust in Government: an Examination of Citizen Trust Differentials in Public Administrators and Other Government Officials at the Federal, State and Local Levels. Doctoral Dissertation*. University of Akron.
48. Nakhaie, R., & de Lint, W. (2013). Trust and support for surveillance policies in Canadian and American opinion. *International Criminal Justice Review*, 23(2), 149-169.
49. Nakrošis, V. (2011). Viešojo valdymo reformos Lietuvoje: kodėl ir kuo reikia pakeisti naująją viešąją vadybą. *Politologija*, 1(61), 65-98.
50. Nakrošis, V. (2017). Pasitikėjimas Lietuvos valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis: makrolygmens analizė. In R. D. Bakutis, *Pasitikėjimas valstybe: prielaidos, iššūkiai, sprendimai* (pp. 95-144). Vilnius: Vilniaus Universiteto leidykla.
51. Newton, K. (2001). Trust, Social Capital, Civil Society, and Democracy. *International Political Science Review*, 22, 201-014.
52. Palidauskaitė, J. (2006). Korupcijos sklaidos formos Lietuvoje: tarp sovietinio palikimo ir rinkos padiktuoto pragmatizmo. *Viešoji politika ir administravimas* (18), 57-72.
53. Palidauskaitė, J., Didžiulienė R. (2002). Viešojo adminsitravimo etikos aspektai Lietuvoje . *Viešoji politika ir adminsitravimas. Nr. 1*, 61-66.
54. Paškonis, M. (2010). *Pasitikėjimo valdžios institucijomis socialinės ir teisinės problemos. Magistro darbas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
55. Putnam, R. (2001). *Kad demokratija veiktų: pilietinės tradicijos šiuolaikinėje Italijoje*. Vilnius: Margi raštai.
56. Raipa, A., & Buškevičiūtė, J. (2010). Šiuolaikinių sprendimų rengimas viešajame sektoriuje. *Viešoji politika ir administravimas*, 21-31.

57. Raipa, A., & Buškevičiūtė, J. (2011). Sprendimai šiuolaikinio viešojo valdymo evoliucijoje. *Viešoji politika ir administravimas* 10 (1), 17-26.
58. Raipa, A., ir Puškorius, S. . (2002). Teoriniai viešojo sektoriaus veiklos modernizavimo aspektai. *Viešoji politika ir administravimas*, 9-17.
59. Ramonaitė, A. (2005). Gerovė ir parama demokratijai Lietuvoje. *Politologija*, (2), 69-90.
60. Rudolph, T.J. & Evans, J. (2005). Political Trust, Ideology and Public support for government spending. *American Journal of Political Science* 49 (3), 660–671.
61. Skačkauskienė, I., & Bytautė, S. . (2012). Socialinio kapitalo apibrėžties ir matavimo problematika. *Business: Theory and Practice*, 13(3), 208-216.
62. Stankevičius, V. (2016). *Pasitikėjimas valstybės tarnyba veiksmų analizė, ir pasitikėjimo valstybės tarnyba didinimo galimybės. Studija-tyrimas*. Vilnius: Valstybės tarnybos departamentas.
63. Stewart, D. W., & Kamins, M. A. (1993). *Secondary Research* . California: Sage.
64. Sztompka, P. (1999). *Trust: A sociological theory*. Cambridge University Press.
65. Tilly, C. (2004). Trust and rule. *Theory and Society*, 33(1), 1-30.
66. Townley, C., & Garfield, J. L. . (2013). Public trust. *Trust: Analytic and Applied Perspectives*. 95-108.
67. Trüding, E. M., ir Steckermeier, L. C. . (2017). Trusting and controlling? Political trust, information and acceptance of surveillance policies: The case of Germany. *Government Information Quarterly*, 34(3), 421-433.
68. Urvikis, M. (2014). Viešųjų paslaugų tyrimų kryptys: kokybinio požiūrio plėtros poreikio pagrindimas. *Viešoji politika ir administravimas.T.13, Nr.2*, 290-306.
69. Urvikis, M. (2016). *Vietos savivaldos institucijų organizuojamų viešųjų paslaugų sistemos tobulinimas. Daktaro disertacija*. Kaunas: UAB "Vitae Litera".
70. Uslaner, E. M. (2003). Varieties of trust. *European political science: 2003 Summer*, 43-49.
71. Van De Walle, S., & Six, F. (2014). Trust and distrust as distinct concepts: Why studying distrust in institutions is important. *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice*, 16(2), 158-174.
72. Visockas, E. (2016). Pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis. *Teisės problemos. Nr. 2(92)*, 88-116.
73. Zaleckytė, V. (2016). *Valstybės tarnybos modernizavimas. Magistro darbas*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
74. Žiliukaitė, R. (2006). Pasitikėjimas: nuo teorinių įžvalgų empirinės analizės link. *Kultūrologija* (13), 205-253.

ŠALTINIAI

1. Butkevičienė, Eglė et al. Visuomenės gerovė I, 2013 m. sausis – vasaris. LiDA [platintojas], 2015. (Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2013). (KITI: Neklasifikuoti tyrimai). Prieiga per internetą: www.lidata.eu/data/quant/LiDA_KITI_0269.
2. ESS4 (2008), pagrindinio ir papildomo klausimyno duomenys, Lietuva, 2009 m. spalio – 2010 m. sausio, 2 leidimas. [žiūrėta: 2018-04-03]. Prieiga per internetą: http://www.lidata.eu/data/quant/LiDA_ESS_0150
3. ESS5 (2011), pagrindinio ir papildomo klausimyno duomenys, Lietuva, 2011 m. gegužė – rugpjūtis, 2 leidimas. [žiūrėta: 2018-04-03]. Prieiga per internetą: http://www.lidata.eu/data/quant/LiDA_ESS_0240
4. ESS6 (2013), pagrindinio ir papildomo klausimyno duomenys, Lietuva, 2013 m. gegužė – rugpjūtis, 2 leidimas. [žiūrėta: 2018-04-03]. Prieiga per internetą: www.lidata.eu/data/quant/LiDA_ESS_0275
5. ESS7 (2015), pagrindinio ir papildomo klausimyno duomenys, Lietuva, 2015 m. balandis – birželis, 2 leidimas. [žiūrėta: 2018-04-03]. Prieiga per internetą: www.lidata.eu/data/quant/LiDA_ESS_0282
6. European Commission. Eurobarometer 74.2 (2010). TNS opinion, Brussels [producer]. GESIS Data Archive, Cologne. Prieiga per internetą: <https://dbk.gesis.org/dbksearch/sdesc2.asp?no=5449&search=trust&search2=&field=all&field2=&DB=e&tab=0&notabs=&nf=1&af=&ll=10> [2018-03-28].
7. European Commission. Eurobarometer 75.3 (2011). TNS opinion, Brussels [producer]. GESIS Data Archive, Cologne. Prieiga per internetą: <https://dbk.gesis.org/dbksearch/sdesc2.asp?no=5481&search=trust&search2=&field=all&field2=&DB=e&tab=0&notabs=&nf=1&af=&ll=10> [2018-03-28].
8. European Commission. Eurobarometer 78.1 (2012). TNS opinion, Brussels [producer]. GESIS Data Archive, Cologne. Prieiga per internetą: <https://dbk.gesis.org/dbksearch/sdesc2.asp?no=5685&search=trust&search2=&field=all&field2=&DB=e&tab=0&notabs=&nf=1&af=&ll=10> [2018-03-30].
9. European Commission. Eurobarometer 79.3 (2013). TNS opinion, Brussels [producer]. GESIS Data Archive, Cologne. Prieiga per internetą: <https://dbk.gesis.org/dbksearch/sdesc2.asp?no=5689&search=trust&search2=&field=all&field2=&DB=e&tab=0&notabs=&nf=1&af=&ll=10> [2018-03-30].
10. European Commission. Eurobarometer 81.2 (2014). TNS opinion, Brussels [producer]. GESIS Data Archive, Cologne. Prieiga per internetą: <https://dbk.gesis.org/dbksearch/sdesc2.asp?no=5913&search=trust&search2=&field=all&field2=&DB=e&tab=0&notabs=&nf=1&af=&ll=10> [2018-03-30]
11. European Commission. Eurobarometer 73.3 (2015). TNS opinion, Brussels [producer]. GESIS Data Archive, Cologne. Prieiga per internetą: <https://dbk.gesis.org/dbksearch/sdesc2.asp?no=5998&search=trust&search2=&field=all&field2=&DB=e&tab=0&notabs=&nf=1&af=&ll=10> [2018-03-30].

12. European Commission. Eurobarometer 85.2 (2016). TNS opinion, Brussels [producer]. GESIS Data Archive, Cologne. Prieiga per internetą: <https://dbk.gesis.org/dbksearch/sdesc2.asp?no=6694&search=trust&search2=&field=all&field2=&DB=e&tab=0&notabs=&nf=1&af=&il=10> [2018-03-30].
13. European Commission. Eurobarometer 87.3 (2017). TNS opinion, Brussels [producer]. GESIS Data Archive, Cologne. Prieiga per internetą: <https://dbk.gesis.org/dbksearch/sdesc2.asp?no=6863&search=trust&search2=&field=all&field2=&DB=e&tab=0&notabs=&nf=1&af=&il=10> [2018-03-30].
14. Lapin, K. (2014). *Duomenų analizė, interpretacija ir pateikimas*. Vilnius: VU [Elektroninis išteklius]. http://web.vu.lt/mif/k.lapin/files/2014/06/9_Duomen%C5%B3_-interpretacija.pdf.
15. Lietuvos gyventojų apklausos apie pasitikėjimą valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigoms. Prieiga per internetą: <http://vakokybe.vrm.lt/index.php?id=307> [2018-03-30].
16. Lietuvos gyventojų apklausos apie policiją Prieiga internete (2018-02-25) <https://policija.lrv.lt/lt/administracine-informacija/gyventoju-apklausa>
17. Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gruodžio 13 d. nutarimas Nr. XII-51 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“. Prieiga internete (2018-03-01) <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.439761>
18. Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. gruodžio 13 d. nutarimas Nr. XVIII-82 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“. Prieiga internete (2018-03-01) <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ed6be240c12511e6bcd2d69186780352>
19. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas, 1999 m. liepos 8 d. Nr. VIII-1316. Prieiga internete (2018-04-11) <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D3ED3792F52B/WIQdRimnUt>
20. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimas Nr. 968 „Dėl valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklių patvirtinimo“ Prieiga internete (2018-03-01) <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.59D1FFDA35ED>
21. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimas Nr. 167“ Dėl Lietuvos Respublikos vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“ Prieiga internete (2018-02-11) <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/2389544007bf11e79ba1ee3112ade9bc>
22. Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ prieiga internete (2018-02-11) <http://ukmin.lrv.lt/uploads/ukmin/documents/files/2030.pdf>
23. Imbrasaitė, Jūratė, et al. Valdžios institucijų suvokimas ir politiniai veiksmai Lietuvoje, 2010 m. gruodis = Perceptions of the Government and Political Acts in Lithuania, December 2010: LiDA [platintojas], 2013. (Kaunas : Vytauto Didžiojo universitetas, 2010). (LVP: Lietuvos valdžia ir politika). Prieiga per: http://www.lidata.eu/data/quant/LiDA_LVP_0255.
24. Krupavičius, A. et al. Visuomenės gerovė II, 2015 m. spalio – gruodis. LiDA [platintojas], 2017. (Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2015). (KITI: Neklasifikuoti tyrimai). Prieiga per: www.lidata.eu/data/quant/LiDA_KITI_0298.

25. Ramonaitė, Ainė et al. Porinkiminė apklausa, 2012 m. lapkritis - gruodis = Post-Election Survey, November – December 2012: LiDA [platintojas], 2016. (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2012). (RS: Rinkimų studijos). Prieiga per: www.lidata.eu/data/quant/LiDA_RS_0290.
26. Vileikėnė, E. (2016) *Gyventojų nuomonė apie policiją ir viešojo saugumo situacijos vertinimas*. Vilnius: Policijos departamentas. [Elektroninis išteklius]. <https://policija.lrv.lt/lt/administracine-informacija/gyventoju-apklausa>

PRIEDAI

1 PRIEDAS

Spearman's koreliacijos su " Visuomenės gerovė I, 2013 m. tyrimų duomenimis

			T16a Kiek pasitiki Seimu	T16b Kiek pasitiki teisine sistema	T16c Kiek pasitiki policija	T16e Kiek pasitiki politinėmis partijomis	T11 Ar dauguma žmonių galima pasitikėti, ar reikia būti labai atsargiam	SD2 Amžiaus grupės (LiDA 1)	SD4 Aukščiau sias respondento pasiektas išsilavinimo lygis	T23 Kiek yra patenkintas dabartinė Lietuvos ekonomine situacija
Spearman's rho	T16a Kiek pasitiki Seimu	Correlation Coefficient	1.000	.646**	.410**	.682**	.330**	-.026	-.022	.533**
		Sig. (2-tailed)	.	.000	.000	.000	.000	.378	.448	.000
		N	1181	1163	1171	1160	1175	1181	1181	1170
T16b Kiek pasitiki teisine sistema		Correlation Coefficient	.646**	1.000	.612**	.519**	.354**	-.066*	-.010	.409**
		Sig. (2-tailed)	.000	.	.000	.000	.000	.023	.742	.000
		N	1163	1192	1183	1164	1185	1192	1192	1184
T16c Kiek pasitiki policija		Correlation Coefficient	.410**	.612**	1.000	.388**	.260**	.011	.023	.278**
		Sig. (2-tailed)	.000	.000	.	.000	.000	.702	.433	.000
		N	1171	1183	1203	1170	1195	1203	1203	1194
T16e Kiek pasitiki politinėmis partijomis		Correlation Coefficient	.682**	.519**	.388**	1.000	.269**	.015	-.037	.473**
		Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.	.000	.612	.207	.000
		N	1160	1164	1170	1181	1174	1181	1181	1169

T11 Ar dauguma žmonių galima pasitikėti, ar reikia būti labai atsargiam	Correlation Coefficient	.330**	.354**	.260**	.269**	1.000	-.133**	.021	.334**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.	.000	.475	.000
	N	1175	1185	1195	1174	1219	1219	1219	1206
SD2 Amžiaus grupės (LiDA 1)	Correlation Coefficient	-.026	-.066*	.011	.015	-.133**	1.000	-.149**	-.102**
	Sig. (2-tailed)	.378	.023	.702	.612	.000	.	.000	.000
	N	1181	1192	1203	1181	1219	1230	1230	1217
SD4 Aukščiausias respondento pasiektas išsilavinimo lygis	Correlation Coefficient	-.022	-.010	.023	-.037	.021	-.149**	1.000	.056
	Sig. (2-tailed)	.448	.742	.433	.207	.475	.000	.	.050
	N	1181	1192	1203	1181	1219	1230	1230	1217
T23 Kiek yra patenkintas dabartinė Lietuvos ekonomine situacija	Correlation Coefficient	.533**	.409**	.278**	.473**	.334**	-.102**	.056	1.000
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.050	.
	N	1170	1184	1194	1169	1206	1217	1217	1217

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

2 PRIEDAS

Spearman's koreliacijos su " Visuomenės gerovė II, 2015 m. tyrimų duomenimis

			T16a Kiek pasitiki Seimu	T16b Kiek pasitiki teisine sistema	T16c Kiek pasitiki policija	T16e Kiek pasitiki politinėmis partijomis	T23 Kiek yra patenkintas dabartinė Lietuvos ekonominė situacija	SD2 Amžiaus grupės (LiDA 1)	SD4 Aukščiau respondentas pasiektas išsilavinimo lygis	SD25a Kiek domisi politika	T11 Ar dauguma žmonių galima pasitikėti, ar reikia būti labai atsargiam
Spearman's rho	T16a Kiek pasitiki Seimu	Correlation Coefficient	1.000	.616**	.398**	.697**	.465**	.054	.063*	-.131**	.318**
		Sig. (2-tailed)	.	.000	.000	.000	.000	.079	.040	.000	.000
		N	1051	1012	1033	1028	1024	1051	1048	1029	1023
	T16b Kiek pasitiki teisine sistema	Correlation Coefficient	.616**	1.000	.503**	.533**	.407**	-.091**	.021	.022	.281**
	Sig. (2-tailed)	.000	.	.000	.000	.000	.003	.508	.492	.000	
	N	1012	1029	1019	1008	1004	1029	1025	1006	1001	
	T16c Kiek pasitiki policija	Correlation Coefficient	.398**	.503**	1.000	.336**	.343**	.049	.002	-.082**	.199**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.	.000	.000	.110	.961	.008	.000	
	N	1033	1019	1060	1030	1035	1060	1057	1036	1032	
	T16e Kiek pasitiki politinėmis partijomis	Correlation Coefficient	.697**	.533**	.336**	1.000	.438**	-.041	.089**	-.117**	.316**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.	.000	.179	.004	.000	.000	
	N	1028	1008	1030	1048	1024	1048	1045	1025	1020	
	Correlation Coefficient		.465**	.407**	.343**	.438**	1.000	-.068*	.120**	-.088**	.373**

T23 Kiek yra patenkintas dabartinė Lietuvos ekonominė situacija	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.	.025	.000	.004	.000
	N	1024	1004	1035	1024	1089	1089	1085	1048	1052
SD2 Amžiaus grupės (LiDA 1)	Correlation Coefficient	.054	-.091**	.049	-.041	-.068*	1.000	-.084**	-.301**	-.013
	Sig. (2-tailed)	.079	.003	.110	.179	.025	.	.005	.000	.658
	N	1051	1029	1060	1048	1089	1127	1122	1079	1086
SD4 Aukščiausias respondento pasiektas išsilavinimo lygis	Correlation Coefficient	.063*	.021	.002	.089**	.120**	-.084**	1.000	-.219**	.148**
	Sig. (2-tailed)	.040	.508	.961	.004	.000	.005	.	.000	.000
	N	1048	1025	1057	1045	1085	1122	1122	1075	1081
SD25a Kiek domisi politika	Correlation Coefficient	-.131**	.022	-.082**	-.117**	-.088**	-.301**	-.219**	1.000	-.110**
	Sig. (2-tailed)	.000	.492	.008	.000	.004	.000	.000	.	.000
	N	1029	1006	1036	1025	1048	1079	1075	1079	1046
T11 Ar dauguma žmonių galima pasitikėti, ar reikia būti labai atsargiam	Correlation Coefficient	.318**	.281**	.199**	.316**	.373**	-.013	.148**	-.110**	1.000
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000	.658	.000	.000	.
	N	1023	1001	1032	1020	1052	1086	1081	1046	1086

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

3 PRIEDAS

Spearman's koreliacijos su Europos socialinio tyrimo (2008 m.) tyrimų duomenimis

	B4 Pasitikėjimas Seimu	B5 Pasitikėjimas teisine sistema	B6 Pasitikėjimas policija	B8 Pasitikėjimas politinėmis partijomis	B9 Pasitikėjimas Europos parlamentu	A8 Dauguma žmonių galima pasitikėti, ar reikia būti labai atsargiam	F3 Amžiaus grupės (LiDA 1)	F33 Namų ūkio pajamų subjektyvus vertinimas	B25 Pasitenkinimas dabartine Lietuvos ekonomine situacija
Spearman's rho									
B4 Pasitikėjimas Seimu	1.000	.632**	.450**	.747**	.438**	.270**	-.019	-.112**	.577**
Sig. (2-tailed)	.	.000	.000	.000	.000	.000	.389	.000	.000
N	1966	1931	1949	1929	1761	1961	1966	1943	1955
B5 Pasitikėjimas teisine sistema	.632**	1.000	.664**	.541**	.438**	.307**	-.045*	-.178**	.483**
Sig. (2-tailed)	.000	.	.000	.000	.000	.000	.047	.000	.000
N	1931	1943	1934	1905	1749	1939	1943	1920	1931
B6 Pasitikėjimas policija	.450**	.664**	1.000	.373**	.508**	.238**	.035	-.108**	.341**
Sig. (2-tailed)	.000	.000	.	.000	.000	.000	.124	.000	.000
N	1949	1934	1975	1924	1766	1969	1975	1950	1961
B8 Pasitikėjimas politinėmis partijomis	.747**	.541**	.373**	1.000	.447**	.237**	.028	-.093**	.552**
Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.	.000	.000	.217	.000	.000
N	1929	1905	1924	1940	1746	1933	1940	1918	1928
B9 Pasitikėjimas Europos parlamentu	.438**	.438**	.508**	.447**	1.000	.217**	-.017	-.110**	.325**
Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.	.000	.467	.000	.000
N	1761	1749	1766	1746	1776	1773	1776	1756	1764

A8 Daugum a žmonių galima pasitikėti, ar N reikia būti labai atsargiam	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	.270** .000 1961	.307** .000 1939	.238** .000 1969	.237** .000 1933	.217** .000 1773	1.000 .000 1994	-.129** .000 1994	-.147** .000 1969	.292** .000 1981
F3 Amþiaus grupės (LiDA 1) N	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	-.019 .389 1966	-.045* .047 1943	.035 .124 1975	.028 .217 1940	-.017 .467 1776	-.129** .000 1994	1.000 .020 2002	.052* .020 1977	-.040 .077 1988
F33 Namø ũkio pajamų subjektyvus vertinimas N	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	-.112** .000 1943	-.178** .000 1920	-.108** .000 1950	-.093** .000 1918	-.110** .000 1756	-.147** .000 1969	.052* .020 1977	1.000 .000 1977	-.161** .000 1964
B25 Pasiten kinimas dabartine Lietuvos ekonomine situacija N	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	.577** .000 1955	.483** .000 1931	.341** .000 1961	.552** .000 1928	.325** .000 1764	.292** .000 1981	-.040 .077 1988	-.161** .000 1964	1.000 .000 1988

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Spearman's koreliacijos su Europos socialinio tyrimo (2010 m.) tyrimų duomenimis

			B4 Pasitikėjimas Seimu	B5 Pasitikėjimas teisine sistema	B6 Pasitikėjimas policija	B8 Pasitikėjimas politinėmis partijomis	B9 Pasitikėjimas Europos parlamentu	B1 Domėjimasis politika	A8 Dauguma žmonių galima pasitikėti, ar reikia būti labai atsargiam	B25 Pasitenkinimas dabartine Lietuvos ekonomine situacija	F3 Amžiaus grupės (LiDA1)	F42 Namų ūkio pajamų subjektyvus vertinimas	F15 Aukščiausias respondento pasiektas išsilavinimo lygis, Lietuva
Spearman's rho	B4 Pasitikėjimas Seimu	Correlation Coefficient	1.000	.588**	.415**	.697**	.513**	-.167**	.238**	.440**	.008	-.045	.061*
		Sig. (2-tailed)	.	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.758	.069	.014
		N	1627	1546	1580	1558	1390	1615	1614	1604	1586	1597	1616
	B5 Pasitikėjimas teisine sistema	Correlation Coefficient	.588**	1.000	.654**	.536**	.506**	-.099**	.230**	.346**	-.103**	.001	.039
		Sig. (2-tailed)	.000	.	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.974	.123
	N	1546	1569	1541	1515	1361	1557	1556	1548	1529	1543	1558	
B6 Pasitikėjimas policija		Correlation Coefficient	.415**	.654**	1.000	.416**	.450**	-.180**	.175**	.248**	-.027	.013	.021
		Sig. (2-tailed)	.000	.000	.	.000	.000	.000	.000	.000	.285	.596	.403
		N	1580	1541	1611	1546	1383	1600	1598	1586	1570	1582	1600
B8 Pasitikėjimas politinėmis partijomis		Correlation Coefficient	.697**	.536**	.416**	1.000	.546**	-.190**	.206**	.377**	-.004	-.060*	.044
		Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.	.000	.000	.000	.000	.860	.018	.082
		N	1558	1515	1546	1579	1385	1567	1566	1559	1538	1548	1569
B9 Pasitikėjimas Europos parlamentu		Correlation Coefficient	.513**	.506**	.450**	.546**	1.000	-.167**	.253**	.279**	-.124**	-.018	.101**
		Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.	.000	.000	.000	.000	.514	.000

	N	1390	1361	1383	1385	1405	1393	1396	1393	1366	1380	1395
B1 Domėjimasi s politika	Correlation Coefficient	-.167**	-.099**	-.180**	-.190**	-.167**	1.000	-.050*	-.063*	-.191**	.020	-.232**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000	.	.040	.011	.000	.419	.000
	N	1615	1557	1600	1567	1393	1664	1650	1634	1623	1633	1653
A8 Dauguma žmonių galima pasitikėti, ar reikia būti labai atsargiam	Correlation Coefficient	.238**	.230**	.175**	.206**	.253**	-.050*	1.000	.295**	-.035	-.038	.063*
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000	.040	.	.000	.156	.125	.010
	N	1614	1556	1598	1566	1396	1650	1660	1633	1619	1630	1649
B25 Pasitenkin imas dabartine Lietuvos ekonomine situacija	Correlation Coefficient	.440**	.346**	.248**	.377**	.279**	-.063*	.295**	1.000	-.035	-.027	.076**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000	.011	.000	.	.157	.278	.002
	N	1604	1548	1586	1559	1393	1634	1633	1645	1605	1614	1636
F3 Amžiaus grupės (LiDA 1)	Correlation Coefficient	.008	-.103**	-.027	-.004	-.124**	-.191**	-.035	-.035	1.000	.002	-.206**
	Sig. (2-tailed)	.758	.000	.285	.860	.000	.000	.156	.157	.	.931	.000
	N	1586	1529	1570	1538	1366	1623	1619	1605	1636	1608	1625
F42 Namų ūkio pajamų subjektyvus vertinimas	Correlation Coefficient	-.045	.001	.013	-.060*	-.018	.020	-.038	-.027	.002	1.000	-.030
	Sig. (2-tailed)	.069	.974	.596	.018	.514	.419	.125	.278	.931	.	.218
	N	1597	1543	1582	1548	1380	1633	1630	1614	1608	1646	1636
F15 Aukščiausi as respondento pasiektas išsilavinimo lygis, Lietuva	Correlation Coefficient	.061*	.039	.021	.044	.101**	-.232**	.063*	.076**	-.206**	-.030	1.000
	Sig. (2-tailed)	.014	.123	.403	.082	.000	.000	.010	.002	.000	.218	.
	N	1616	1558	1600	1569	1395	1653	1649	1636	1625	1636	1666

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Spearman's koreliacijos su Europos socialinio tyrimo (2012 m.) tyrimų duomenimis

			B2 Pasitikėjimas Seimu	B3 Pasitikėjimas teisine sistema	B4 Pasitikėjimas policija	B6 Pasitikėjimas politinėmis partijomis	B7 Pasitikėjimas Europos Parlamentu	B1 Domėjimas politika	A3 Dauguma žmonių galima pasitikėti, ar reikia būti labai atsargiam	B21 Pasitenkinimas dabartine Lietuvos ekonomine situacija	F3 Amžiaus grupės (LiDA 1)	F15 Aukšči ausias respondento pasiektas išsilavinimo lygis, Lietuva
Spearman's rho	B2 Pasitikėjimas Seimu	Correlation Coefficient	1.000	.558**	.406**	.672**	.512**	-.242**	.194**	.396**	.056*	.051*
		Sig. (2-tailed)	.	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.011
		N	2047	2006	1995	2007	1832	2020	2030	2014	2047	2044
	B3 Pasitikėjimas teisine sistema	Correlation Coefficient	.558**	1.000	.614**	.471**	.506**	-.143**	.249**	.265**	-.012	.038
		Sig. (2-tailed)	.000	.	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.589
		N	2006	2032	1992	2000	1833	2004	2015	1996	2032	2029
	B4 Pasitikėjimas policija	Correlation Coefficient	.406**	.614**	1.000	.401**	.443**	-.181**	.175**	.174**	.051*	.038
		Sig. (2-tailed)	.000	.000	.	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.022
		N	1995	1992	2035	1985	1822	2008	2023	2000	2035	2032
	B6 Pasitikėjimas politinėmis partijomis	Correlation Coefficient	.672**	.471**	.401**	1.000	.534**	-.245**	.199**	.418**	.077**	.051*
		Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.	.000	.000	.000	.000	.000	.001
		N	2007	2000	1985	2033	1829	2007	2016	1999	2033	2030
	B7 Pasitikėjimas Europos Parlamentu	Correlation Coefficient	.512**	.506**	.443**	.534**	1.000	-.179**	.256**	.306**	-.022	.095**
		Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.	.000	.000	.000	.000	.354

	N	1832	1833	1822	1829	1853	1831	1840	1824	1853	1851
B1 Domėjimasis politika	Correlation Coefficient	-.242**	-.143**	-.181**	-.245**	-.179**	1.000	.050*	-.069**	-.264**	-.234**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000	.	.023	.002	.000	.000
	N	2020	2004	2008	2007	1831	2081	2063	2042	2081	2078
A3 Dauguma žmonių galima pasitikėti, ar reikia būti labai atsargiam	Correlation Coefficient	.194**	.249**	.175**	.199**	.256**	.050*	1.000	.270**	-.121**	-.003
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000	.023	.	.000	.000	.901
	N	2030	2015	2023	2016	1840	2063	2091	2051	2091	2088
B21 Pasitenkinimas dabartine Lietuvos ekonomine situacija	Correlation Coefficient	.396**	.265**	.174**	.418**	.306**	-.069**	.270**	1.000	-.083**	.125**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000	.002	.000	.	.000	.000
	N	2014	1996	2000	1999	1824	2042	2051	2068	2068	2065
F3 Amžiaus grupės (LiDA 1)	Correlation Coefficient	.056*	-.012	.051*	.077**	-.022	-.264**	-.121**	-.083**	1.000	-.113**
	Sig. (2-tailed)	.011	.589	.022	.001	.354	.000	.000	.000	.	.000
	N	2047	2032	2035	2033	1853	2081	2091	2068	2109	2106
F15 Aukščiausias respondento pasiektas išsilavinimo lygis, Lietuva	Correlation Coefficient	.051*	.038	.038	.051*	.095**	-.234**	-.003	.125**	-.113**	1.000
	Sig. (2-tailed)	.021	.090	.088	.023	.000	.000	.901	.000	.000	.
	N	2044	2029	2032	2030	1851	2078	2088	2065	2106	2106

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Spearman's koreliacijos su Europos socialinio tyrimo (2014 m.) tyrimų duomenimis

			B2 Pasitikėjimas Seimu	B3 Pasitikėjimas teisine sistema	B4 Pasitikėjimas policija	B6 Pasitikėjimas politinėmis partijomis	B7 Pasitikėjimas Europos Parlamentu	B1 Domėjimas politikos	B21 Pasitikėjimas dabartine Lietuvos ekonomine situacija	F3 Amžius grupės (LiDA 1)	F15 Aukščiausias respondentų pasiektas išsilavinimo lygis, Lietuva	B1a Kiek Lietuvos politinė sistema leidžia turėti įtakos valdžios veiksmams	A3 Dauguma žmonių galima pasitikėti, ar reikia būti labai atsargiam
Spearman's rho	B2 Pasitikėjimas Seimu	Correlation Coefficient	1.000	.621**	.401**	.726**	.594**	-.153**	.512**	-.047*	.118**	.462**	.334**
		Sig. (2-tailed)	.	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.027	.000	.000	.000
		N	2215	2169	2185	2177	2068	2190	2179	2215	2204	2126	2207
	B3 Pasitikėjimas teisine sistema	Correlation Coefficient	.621**	1.000	.669**	.571**	.585**	-.118**	.390**	-.085**	.081**	.322**	.303**
	Sig. (2-tailed)	.000	.	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	
	N	2169	2185	2163	2146	2055	2160	2145	2185	2175	2095	2175	
	B4 Pasitikėjimas policija	Correlation Coefficient	.401**	.669**	1.000	.397**	.471**	-.145**	.246**	.024	.083**	.197**	.196**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.	.000	.000	.000	.000	.000	.266	.000	.000	.000
	N	2185	2163	2206	2159	2059	2180	2167	2206	2195	2112	2194	
	B6 Pasitikėjimas politinėmis partijomis	Correlation Coefficient	.726**	.571**	.397**	1.000	.531**	-.179**	.429**	-.017	.138**	.415**	.231**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.	.000	.000	.000	.000	.431	.000	.000	.000

	N		2177	2146	2159	2189	2059	2165	2157	2189	2178	2104	2180
B7 Pasitikėjimas Europos Parlamentu	Correlation Coefficient		.594**	.585**	.471**	.531**	1.000	-.109**	.319**	-.083**	.093**	.364**	.313**
	Sig. (2-tailed)		.000	.000	.000	.000	.	.000	.000	.000	.000	.000	.000
	N		2068	2055	2059	2059	2083	2059	2055	2083	2072	2011	2074
B1 Domėjimasis politika	Correlation Coefficient		-.153**	-.118**	-.145**	-.179**	-.109**	1.000	-.057**	-.271**	-.234**	-.229**	.054*
	Sig. (2-tailed)		.000	.000	.000	.000	.000	.	.007	.000	.000	.000	.012
	N		2190	2160	2180	2165	2059	2224	2181	2223	2214	2122	2213
B21 Pasitenkinimas dabartinės Lietuvos ekonominės situacija	Correlation Coefficient		.512**	.390**	.246**	.429**	.319**	-.057**	1.000	-.156**	.155**	.374**	.328**
	Sig. (2-tailed)		.000	.000	.000	.000	.000	.007	.	.000	.000	.000	.000
	N		2179	2145	2167	2157	2055	2181	2205	2205	2194	2117	2195
F3 Amžiaus grupės (LiDA 1)	Correlation Coefficient		-.047*	-.085**	.024	-.017	-.083**	-.271**	-.156**	1.000	-.053*	-.117**	-.205**
	Sig. (2-tailed)		.027	.000	.266	.431	.000	.000	.000	.	.012	.000	.000
	N		2215	2185	2206	2189	2083	2223	2205	2249	2238	2144	2236
F15 Aukščiausias respondento pasiektas išsilavinimo lygis, Lietuva	Correlation Coefficient		.118**	.081**	.083**	.138**	.093**	-.234**	.155**	-.053*	1.000	.226**	.049*
	Sig. (2-tailed)		.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.012	.	.000	.020
	N		2204	2175	2195	2178	2072	2214	2194	2238	2239	2135	2226
B1a Kiek Lietuvos politinė sistema leidžia turėti įtakos	Correlation Coefficient		.462**	.322**	.197**	.415**	.364**	-.229**	.374**	-.117**	.226**	1.000	.304**
	Sig. (2-tailed)		.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.	.000

valdžios veiksmams	N	2126	2095	2112	2104	2011	2122	2117	2144	2135	2145	2138
A3 Dauguma žmonių galima pasitikėti, ar reikia būti labai atsargiam	Correlation Coefficient	.334**	.303**	.196**	.231**	.313**	.054*	.328**	-.205**	.049*	.304**	1.000
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000	.012	.000	.000	.020	.000	.
	N	2207	2175	2194	2180	2074	2213	2195	2236	2226	2138	2237

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

7 PRIEDAS

Pasitikėjimo institucijomis paklaidų ribos I

	Policija				Teisinė sistema				Europos Parlamentu			
	N	Pradinė proporcija	Apatinė 95% PI riba	Viršutinė 95% PI riba	N	Pradinė proporcija	Apatinė 95% PI riba	Viršutinė 95% PI riba	N	Pradinė proporcija	Apatinė 95% PI riba	Viršutinė 95% PI riba
ESS (2008)	1975	32,8 %	30.7%	34.9%	1943	18,2 %	16.5%	19.9%	1776	43,9 %	41.6%	46.2%
ESS (2010)	1762	34,2 %	32.0%	36.4%	1704	14.8 %	13.1%	16.5%	1560	31,5 %	29.2%	33.8%
Eurobarometras (2010)	-	-	-	-	-	-	-	-	795	74 %	71.0%	77.0%
Eurobarometras (2011)	-	-	-	-	-	-	-	-	843	62,2 %	58.9%	65.5%
ESS (2012)	2032	53,8 %	51.6%	56.0%	2035	-	26.0%	29.8%	1853	41,9 %	39.7%	44.1%
Eurobarometras (2012)	-	-	-	-	-	-	-	-	802	66,6 %	63.3%	69.9%
Eurobarometras (2013)	-	-	-	-	-	-	-	-	875	68,8 %	65.7%	71.9%
Visuomenės gerovė, 2013	1160	43,5 %	40.6%	46.4%	1151	22.8 %	20.4%	25.2%	-	-	-	-
ESS (2014)	2185	52,4 %	50.3%	54.5%	2206	33.0 %	31.0%	35.0%	2083	41,1 %	39.0%	43.2%
Eurobarometras (2014)	-	-	-	-	-	-	-	-	826	60,4 %	57.1%	63.7%
Eurobarometras (2015)	1058	66,6 %	63.8%	69.4%	1058	39.6 %	36.7%	42.5%	1058	61,7 %	58.8%	64.6%
Visuomenės gerovė, 2015	1060	49,5 %	46.5%	52.5%	1029	22,7 %	20.1%	25.3%	-	-	-	-
Eurobarometras (2016)	1047	69,1 %	66.3%	71.9%	1047	37,8 %	34.9%	40.7%	1047	52,8 %	49.8%	55.8%
Eurobarometras (2017)	1002	78,5	76.0%	81.0%	1046	46,2 %	43.2%	49.2%	1046	61,2 %	58.2%	64.2%

8 PRIEDAS

Pasitikėjimo institucijomis paklaidų ribos II

	Seimu				Vyriausybe				Politinėmis partijomis			
	N	Pradinė proporcija	Apatinė 95% PI riba	Viršutinė 95% PI riba	N	Pradinė proporcija	Apatinė 95% PI riba	Viršutinė 95% PI riba	N	Pradinė proporcija	Apatinė 95% PI riba	Viršutinė 95% PI riba
ESS (2008)	1966	6.6 %	5.5%	7.7%	-	-	-	-	1940	6 %	4.9%	7.1%
ESS (2010)	1732	7.1 %	5.9%	8.3%	-	-	-	-	1716	7,3 %	6.1%	8.5%
Eurobarometras (2010)	1010	7.7 %	6.1%	9.3%	1004	13.5 %	11.4%	15.6%	1005	7,1 %	5.5%	8.7%
VRM ataskaita (2010)	1000	9 %	7.2%	10.8%	1000	13.5 %	14.7%	19.3%	1000	-	-	-
Eurobarometras (2011)	994	11.3 %	9.3%	13.3%	984	18,9 %	16.5%	21.3%	983	8,7 %	6.9%	10.5%
VRM ataskaita (2011)	1016	8 %	6.3%	9.7%	1016	13.5 %	12.8%	17.2%	1016	-	0.0%	0.0%
ESS (2012)	2047	15.8 %	14.2%	17.4%	-	-	-	-	2033	11,5 %	10.1%	12.9%
Eurobarometras (2012)	896	7.5 %	5.8%	9.2%	992	15,8 %	13.5%	18.1%	997	8,5 %	6.8%	10.2%
VRM ataskaita (2012)	1007	13 %	10.9%	15.1%	1007	13.5 %	19.4%	24.6%	1007	-	-	-
Eurobarometras (2013)	996	14,7 %	12.5%	16.9%	998	28,6 %	25.8%	31.4%	1000	14,8 %	12.6%	17.0%
VRM ataskaita (2013)	1002	18 %	15.6%	20.4%	1002	13.5 %	31.1%	36.9%	1002	-	0.0%	0.0%
Visuomenės gerovė, 2013	1139	15.8 %	13.7%	17.9%	-	-	-	-	1140	12.2 %	10.3%	14.1%
ESS (2014)	2215	16.5 %	15.0%	18.0%	-	-	-	-	2189	13,2 %	11.8%	14.6%
Eurobarometras (2014)	1005	10,9 %	9.0%	12.8%	997	22,1 %	19.5%	24.7%	991	12,1 %	10.1%	14.1%
VRM ataskaita (2014)	1012	21 %	18.5%	23.5%	1012	13.5 %	29.1%	34.9%	1012	-	-	-
Eurobarometras (2015)	1058	16,9 %	14.6%	19.2%	1058	34,7 %	31.8%	37.6%	1058	9,4 %	7.6%	11.2%
VRM ataskaita (2015)	1012	27 %	24.3%	29.7%	1012	13.5 %	37.0%	43.0%	1012	-	0.0%	0.0%
Visuomenės gerovė, 2015	1051	13.2 %	11.2%	15.2%	-	-	-	-	1048	9.5 %	7.7%	11.3%
Eurobarometras (2016)	1047	10,2 %	8.4%	12.0%	1047	25,1 %	22.5%	27.7%	1047	8.2 %	6.5%	9.9%
Eurobarometras (2017)	1002	16,5 %	14.3%	18.7%	1002	34.8%	31.9%	37.7%	1002	11,9 %	9.9%	13.9%